

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

miesięcznik

Rok IV

Warszawa — 20 lipca 1951 r.

Nr 7 (37)

TREŚĆ NUMERU:

CZESŁAW PRZYMUSIŃSKI

WITOLD BENDETSON

ALEKSANDER HERMELIN

— Prawo walczące o wielkie cele

— Nowe przepisy o udzielaniu pomocy prawnej
jednostkom administracyjnym i gospodarczym
Państwa

— O poprawność wniosku arbitrażowego . . .

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego za czas od dnia 15 maja do dnia 15 czerwca 1951 r.; Orzecznictwo w sprawach gospodarczych: Sąd Najwyższy, Główna Komisja Arbitrażowa; Dostawy, roboty i usługi: Podstawy prawne ustalania cen na artykuły produkcji spółdzielczej; Inwestycje: Przepisy inwestycyjne dla PI 1951 r.; Znaczenie i funkcja bankowej notyfikacji umów o wykonawstwo inwestycyjne; Gdzie szukać; Prawo wynalazcze, Objaśnienia; Umowy i akty prawne; Wzór wniosku arbitrażowego.

Po I Kongresie Nauki Polskiej

Prawo walczące o wielkie cele

W dniach 29.VI—2.VII obradował w Warszawie w gmachu Politechniki Warszawskiej pierwszy ogólnokrajowy zjazd przedstawicieli nauki polskiej, zapoczątkowany uchwałą Komitetu Ministrów do Spraw Kultury z dnia 13 lutego 1950 r.

Referat zasadniczy na temat organizacji nauki w Polsce wygłosił prof. dr Jan Dembowski, Pełnomocnik Ministerstwa Oświaty do Spraw Kongresu Nauki.

W ciągu następnych dwóch dni odbywały się obrady w 11 sekcjach naukowych (Nauk Społecznych i Humanistycznych, Nauk Ekonomicznych, Matematyki i Fizyki, Energetyki i Elektrotechniki, Budowy Maszyn i Technologii Mechanicznej, Nauk Inżynieryjno - Budowlanych, Chemii i Technologii Chemicznej, Nauk o Ziemi, Biologii i Nauk Rolniczych, Nauk Medycznych, Organizacji Nauki i Szkolnictwa Wyższego).

W dniu 2 bm. nastąpiło uroczyste zamknięcie Konkresu na plenarnym posiedzeniu, na którym podsumowano wyniki prac zjazdowych oraz powzięto uchwały o powołaniu Polskiej Akademii Nauki.

I Kongres Nauki Polskiej zebrał się w atmosferze ze wszech miar przyjaznej dla rozwoju pracy badawczo - naukowej, w atmosferze mogącej pobudzać myśl ludzką do wysokich wzlotów dla ogarnięcia rozległych horyzontów rozwoju przyrody i społeczeństwa.

W toku prac przygotowawczych do I Kongresu Nauki Polskiej wyszły znamienne prace J. Stalina o językoznawstwie, które znaczeniem zawartych z nich sformułowań ogólnych wykroczyły poważnie poza dziedzinę językoznawstwa i stanowią nieodzowne uzupełnienie marksizmu - leninizmu w zakresie stosunków, zachodzących pomiędzy bazą i nadbudową. Przed ukazaniem się wspomnianych prac „ciążyło na nas uproszczone pojmowanie klasowości nauki” i niedocenienie „trwałego, nieprzemijającego dorobku naukowego, który jest miarą zbliżania się myśli ludzkiej do prawdy obiektywnej”, z którego korzysta „nie jedna formacja społeczna, nie jedna klasa, lecz cały naród i cała ludzkość“^{*)}. W nowych pracach Stalina o językoznawstwie została przypomniana

^{*)} Jakób Berman, O bazie i nadbudowie w świetle prac J. Stalina o językoznawstwie.

prawda, że „marksizm jest wrogiem wszelkiego dogmatyzmu“ i, że „żadna nauka nie może rozwijać się i prosperować bez walki poglądów, bez wolności krytyki“.

W tym samym czasie, gdy w okresie prac przygotowawczych do Kongresu w ramach 11 sekcji naukowych, podzielonych na 61 podsekcji naukowych, odbyło się ponad 600 zebrań naukowych i wygłoszono ponad 1.200 referatów, na wspaniałych budowlach socjalizmu w całym kraju wrzała praca nad dalszym rozwojem sił Polski i uczonych polskich zagrzewała do wzmoczenia wysiłku panujący wokoło klimat walki o wykonanie planu 6-letniego i klimat walki o zachowanie pokoju na całym świecie. Nowa Huta, Nowe Tychy, Częstochowa, Wizów, Miechówice, Sieradz i inne obiekty twórczości polskiej były dla uczonych polskich, zbierających się na Kongresie jak najzaszczytniejszym zamówieniem społecznym, zaproszeniem do dalszego skutecznego współdziałania we wspólnym dziele budowy fundamentów socjalizmu.

Wytyczne dla nauki prawa

Kongres w swoich rezolucjach plenarnych i sekcyjnych wytyczył drogi nauce polskiej na najbliższe dwa lata, czyli do następnego II Kongresu Nauki Polskiej, mającego się odbyć w roku 1953. Między innymi Kongres wytyczył te drogi **nauce prawa**, która występowała na zjeździe jako Podsekcja Prawa w Sekcji Nauk Społecznych i Humanistycznych. Wytyczne, z którymi nauka prawa wyszła z Kongresu, zawarte są w referacie ogólnym Podsekcji Prawa, przyjętym do referatu zbiorczego Sekcji Nauk Społecznych i Humanistycznych. Zalecają one naukowcom polskim czynnym w dziedzinie dyscyplin prawnych:

bezpośrednie i dogłębne studia i opanowywanie treści podstawowych źródeł marksizmu - leninizmu (dzieł Marksa, Engelsa, Lenina i Stalina),

gruntowne zaznajomienie się z osiągnięciami socjalistycznej nauki radzieckiej,

zerwanie z komplemenciarsko - obiektywistyczną atmosferą i zrozumienie potrzeby ostrej bolszewickiej krytyki i samokrytyki w celu walki przeciwko burżuazyjnej metodologii pseudonaukowej,

zerwanie z czołobitością wobec nauki Zachodu,

uświadomienie sobie, że wszystkie dziedziny prawa wymagają nie tylko całkowitego przeorania, ale całkowitego zbudowania na nowo na podstawie marksizmu - leninizmu.

W wytycznych powyższych mieści się nieomalże całkowite zaprzeczenie przydatności dotychczasowej działalności naukowej w dziedzinie prawa dla praktyki legislacyjnej i stosowania prawa w Polsce w warunkach kształtowania socjalizmu — przy zaakcentowanym jednak w referacie uznaniu dla części naszego dorobku naukowego, również z okresu międzywojenne-

go, w zakresie zbierania faktów, techniki badań i wydawnictw źródłowych, ocenionych jako poważny i nieprzemijający wkład do rozwoju nauki prawa. Rezolucja powyższa nie zdziwi nikogo, obznajomionego z podstawowymi zasadami marksizmu - leninizmu i ostatnimi pracami Stalina o językoznawstwie. W odróżnieniu bowiem od językoznawstwa lub nauk przyrodniczych i technicznych, którą (z wyjątkiem samego kierunku badań naukowych i ich organizacji) nie są częścią składową ani bazy ani nadbudowy i wykazują ciągłość swego rozwoju, konkretne idee prawne i instytucje prawne są wyrażenie i słuszenie zaliczone w pracy Stalina do nadbudowy. Pełnią zatem rolę służebną w stosunku do ustroju ekonomicznego (bazy), z którego wyrastają i wraz z upadkiem bazy podlegają jej losowi. Poglądy o ponadklasowej roli idei prawnych są w doktrynie marksistowskiej jasno określone jako mit, wymysł burżuazji, służący utrzymaniu w posłuszeństwie warstw eksploatowanych. Na Kongresie prawnicy polscy przeszli na nowe, postępowe pozycje metodologiczne, uznali materializm dialektyczny i historyczny za konieczne naukowe narzędzie badawcze, zwrócili szczególną uwagę na konieczność powiązania teorii z praktyką i opracowali — dla poszczególnych dziedzin prawa — hierarchicznie ujęty plan prac badawczo - naukowych.

Dorobek nauki prawa na Kongresie

W zakresie nauk prawnych dorobek Kongresu nie ogranicza się jednak do spraw ogólnych, omówionych i przedyskutowanych na nim w dniach od 29.VI do 2.VII. W toku trwających ponad rok prac przygotowawczych do Kongresu uczeni polscy wyłonili i uruchomili w ramach wspomnianej Podsekcji Prawa 8 grup naukowych, odpowiadających aktualnym działom prawoznawstwa polskiego (teoria państwa i prawa, historia państwa i prawa, prawo administracyjne, finansowe, prawo pracy, prawo cywilne, prawo karne i prawo międzynarodowe) i na terenie tych grup gruntownie przeorali uprawiane przez siebie dyscypliny prawne, dochodząc do wyników bardziej szczegółowych, które niewątpliwie zainteresują szerszy ogół.

Wyniki tej części prac kongresowych nie mają charakteru ostatecznie zatwierdzonych tez, tym niemniej można na ich podstawie wysnuć wnioski co do konstrukcji i pojęć prawnych, którymi w najbliższej przyszłości ma zamiar operować polska nauka prawa, a tym samym i polska praktyka legislacyjna.

Co do **systemu** przyszłego wewnętrznego prawa polskiego, który znajdzie wyraz w opracowywanych kodeksach prawa karnego, cywilnego i prawa pracy, przedstawiać się on będzie w najogólniejszym ujęciu następująco:

- prawo państwowe
- „ administracyjne
- „ finansowe
- „ cywilne

prawo rodzinne
„ pracy
„ karne
„ procesowe.

W ramach takiego podziału (systemu) nasze-
go prawa stanowionego wewnętrznego, **przepisy
prawne, regulujące strukturę i dynamikę nasze-
go ustroju gospodarczego**, czyli jak my je skró-
towo określamy — ustawodawstwo gospodar-
cze (nie — „prawo gospodarcze“) znajdzie się
w ramach wszystkich wymienionych wyżej
działów z wyjątkiem prawa rodzinnego. I tak
— prawo państwowe obejmować będzie m. in.
przepisy o organizacji najwyższych władz go-
spodarczych, jak Państwowa Komisja Plano-
wania Gospodarczego, Najwyższa Izba Kontroli.
W prawie administracyjnym znajdują się prze-
pisy prawne, tworzące władze, urzędy i insty-
tucje państwowe i regulujące stosunek ich
między sobą i do obywateli. Znaczenie gospo-
darcze przepisów prawa finansowego, prawa
pracy i prawa karnego (przestępstwa gospodar-
cze) nie potrzebuje uzasadnienia. Prawo zaś
cywilne, zgodnie z koncepcjami, rozważanymi
na Zjeździe, nie ograniczy się do spraw oby-
wateli pomiędzy sobą, ale — za przykładem ra-
dzieckim — regulować będzie również stosunki
pomiędzy przedsiębiorstwami państwowymi
i pomiędzy nimi a obywatelami.

Ustrój **przedsiębiorstwa państwowego**, rzecz
sporna pomiędzy prawnikami administracyjnymi
i cywilistami również w ZSRR, należeć bę-
dzie w nowej systematyce tego przedmiotu,
prawdopodobnie do prawa cywilnego. Prawnicy
administracyjni w zasadzie przeciw temu nie
protestowali, godząc się, aby w pracy pedago-
gicznej dublować omówienie w wykładach pra-
wa administracyjnego i cywilnego ze względu
na niemożność ścisłej delimitacji tych gałęzi
prawoznawstwa. Natomiast część prawników
cywilistów sprzeciwiała się włączaniu nauki
o prawnej organizacji przedsiębiorstw w ramy
prawa cywilnego ze względu na to, że założenie
przedsiębiorstwa państwowego i uregulowanie
jego wewnętrznego ustroju wynikają z zarzą-
dzeń administracyjnych.

Panowała zgodność między uczonymi co do
tego, że na tle naszej bazy ekonomicznej w no-
wym systemie wewnętrznego prawa polskiego
nie ma miejsca na odrębne **prawo handlowe**,
natomiast jeden z profesorów bronił poglądu,
że duża odrębność stosunków prawnych, po-
wstających jako stosunki cywilno-prawne in-
dziej obywatelami a takimiż stosunkami między
przedsiębiorstwami państwowymi uzasadnia
wyodrębnienie tych ostatnich stosunków z ram
kodeksu cywilnego i urządzenie dla nich od-
dzielonego kodeksu na wzór odrębności kodeksu
handlowego w ustroju kapitalistycznym. Była
zgoda co do tego, że **prawo wynalazcze i prawo
autorskie** wejdą do prawa cywilnego.

Co do obecnie obowiązującego **prawa rzecz-
owego** jako gałęzi prawa cywilnego zauważono,

że ze względu na przyjęte w nim jednolite po-
jęcie własności nie jest to prawo dostosowane
do istniejącej rzeczywistości ekonomicznej, prze-
de wszystkim przez to, że nie czyni ono rozróż-
nienia między własnością socjalistyczną i pry-
watną oraz między własnością środków produk-
cji i osobistą (środków konsumpcji).

Tak samo za niedostosowane do obecnej rze-
czywistości ekonomicznej uznano **prawo zobo-
wiązaniowe** (Kodeks Zobowiązań) ze względu
na jego zasadę autonomii umów, które — w sy-
stemie gospodarki planowej — nie mogą być
autonomicznymi, bo winny realizować wiążące
dyrektywy obowiązujących planów gospodar-
czych. Przyszłe prawo zobowiązaniowe wymieni
wyraźnie wśród źródeł powstawania zobowią-
zań — akty planowania gospodarki narodowej.
Krytyka jednak obowiązującego prawa rzecz-
owego była surowsza ze względu na to, że pra-
wo rzeczowe — w odróżnieniu od prawa zobo-
wiązaniowego jest tworem nowego ustawodaw-
stwa Polski Ludowej.

W grupie **prawa administracyjnego** referent
trafnie uogólnił doświadczenia ZSRR i krajów
demokracji ludowej w zakresie form działania
administracji w okresie budowy socjalizmu.
O ile w okresie formacji kapitalistycznej istnieje
tendencja do stabilizacji form organizacyj-
nych, w ustroju socjalistycznym i zmierzającym
do socjalizmu obserwujemy jako zjawisko stałe
zmienność form organizacyjnych i form działa-
nia, dostosowujących się do zmian w funkcjach
państwa w związku z przechodzeniem z jednej
fazy rozwoju do drugiej. Również ustrój so-
cjalistyczny nie jest wolny od płynności jego
form, ponieważ ustrój socjalistyczny nie jest
formacją ostateczną i zmierza ku komunizmowi.

W grupie **prawa finansowego** uczyniono pró-
bę zdefiniowania pojęcia „finanse socjalistycz-
ne“. Ze względu na jasność i zwartość defini-
cji podajemy jej brzmienie: Finanse socjalisty-
czne to system zorganizowanych przez państwo
socjalistyczne, zgodnie z jego funkcjami i za-
daniami, stosunków, na podstawie których, po-
przez planowy podział dochodów, zapewnia się
tworzenie i prawidłowe wykorzystywanie fun-
duszów społecznych, przeznaczonych na zasp-
okojenie potrzeb ogólnopaństwowych.

Prawnicy, poświęcający się prawu pracy,
obejmują zakresem tego pojęcia również nor-
my prawne z zakresu ubezpieczeń społecznych,
nie włączając jednak do prawa pracy: prawa
autorskiego i prawa wynalazczego, jako dziedzin
należących do prawa cywilnego.

W grupie **prawa karnego** podkreślono wspie-
rający, ale nie główny element represji karnej
w ofensywie socjalizmu.

Podział prawa na **publiczne i prywatne** nie
da się prawdopodobnie utrzymać w nowej syste-
matyce, jednak zagadnienie to nie dojrzało
jeszcze całkowicie do ostatecznego rozstrzygnię-
cia. W związku z tym zagadnieniem warto za-
znajomić się z rozważaniami na temat pojęcia

urzędnika w radzieckiej nauce prawa, zamieszczonymi w czasopiśmie „Nowe Prawo“ Nr 12 z r. 1950.

Stwierdzono też, że system **prawa socjalistycznego** nie dojrzał w całości do przyjęcia ze względu na różność faz rozwoju u nas i w ZSRR. W tym miejscu trzeba wyjaśnić, że pojęcie **pierwszej fazy rozwoju** państwa socjalistycznego obejmuje okres, kiedy istnieją jeszcze antagonistyczne klasy, np. u nas na obecnym etapie, a nazwą **drugiej fazy rozwoju** państwa socjalistycznego obejmuje się państwowe kierownictwo społeczeństwem przez proletariat, sprawowane w warunkach sojuszu robotniczo-chłopskiego przy istnieniu moralno-politycznej jedności narodu (brak klas antagonistycznych).

Przechodząc do zagadnień **metodologicznych** stwierdzić należy, iż główne ostrze krytyki skierowane było przeciwko formalistycznemu dogmatyzmowi określonymu jako typowy kierunek burżuazyjny, ze względu na spełnianą w ustroju kapitalistycznym służebną funkcję przesłaniania rzeczywistych stosunków klasowych. Tenże formalistyczny dogmatyzm, który stwarza jakby suwerenną dziedzinę logicznych konstrukcji, abstrakcyjny świat fikcji, powoduje wyjaławienie nauki prawa z jej treści społecznej. Zauważono jednakże, że metoda dogmatyczna podlega krytyce, gdy pretenduje do tego, aby stać się metodą naukową, ale również w przyszłości przy stosowaniu prawa nie można się będzie obywać bez korzystania z dogmatyki jako techniczno-prawnego instrumentu, jeśli się równocześnie uwzględni charakter prawa jako nadbudowy i wzajemny mechanizm oddziaływania na siebie bazy i nadbudowy.

Co się tyczy **korzystania z książek i artykułów radzieckich** to słusznie podniesiono, iż w odróżnieniu od dzieł klasyków marksizmu (Marksa, Engelsa, Lenina i Stalina) — opracowania prawnicze uczonych radzieckich winny być traktowane raczej jako przykład, a nie jako obojętnie obowiązujący wzór rozwiązywania danego zagadnienia, ponieważ w Związku Radzieckim w dziedzinie dyscyplin prawnych jest dużo zagadnień jeszcze nierozstrzygniętych i tam między uczonymi trwa walka i wymiana poglądów.

Zagadnienia „techniczne“

W sprawie podziału problematyki prawniczej w danej dziedzinie prawa trafnie na terenie jednej z grup prawa wyodrębniono trzy działy tejże problematyki: zagadnienia naukowe, zagadnienia ideologiczne i zagadnienia techniczne, te ostatnie rozumiane jako metodyka stosowania prawa. Jak wiadomo tymi ostatnimi zagadnieniami zajmujemy się głównie na łamach naszego czasopisma, poświęconego stosowaniu ustawodawstwa gospodarczego. Ta funkcja pisma naszego została właściwie oceniona na Kongresie w ramach grupy prawa cywilnego, w referacie dotyczącym praw-

nej organizacji przedsiębiorstw, w którym stwierdzono:

„Jako szczególnie wartościowe osiągnięcie wskazać należy zorganizowanie specjalnego czasopisma, poświęconego zagadnieniom prawnym związanym z naszym ustrojem gospodarczym. Czasopismo to początkowo pod nazwą „Ustawodawstwo Gospodarcze“ obecnie „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego“, zaczęło się ukazywać w 1948 r., naprzód jako dodatek do „Życia Gospodarczego“, a ostatnio samodzielnie. Przeznaczone jest ono przede wszystkim dla potrzeb praktyki. Również jednak naukowcy mogą znaleźć tu często niezbędny im materiał“.

Zaznaczyć trzeba, że faktyczna geneza „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“ sięga roku 1945, kiedy na łamach „Życia Gospodarczego“ zaczęto zamieszczać periodycznie pod powyższym tytułem sprawozdania z bieżącego prawodawstwa w układzie: Człowiek — Rzeź — Pieniądz.

Roczniki „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“ jako organu systematycznie „na bieżąco“ rejestrującego i objaśniającego ustawodawstwo gospodarcze, układ rubryk redakcyjnych czasopisma (np. rubryki: „Gdzie szukać“, „Wzory umów i aktów prawnych“, „Inwestycje“) wreszcie rozkład tematyki — mogą być cennym źródłem spostrzeżeń i sądów dla nauki prawa, zbliżając ją do praktyki i ukazując, jak rozmaitej klasy akty normatywne (ustawy, dekrety, rozporządzenia, zarządzenia, uchwały różnych organów państwowych, okólniki, pisma okólnie, instrukcje) określają strukturę i życie gospodarki narodowej. Ostatnio wspomniany bogaty materiał normatywny mógłby być naukowo opracowany pod kątem widzenia **hierarchii aktów normatywnych** w oparciu m. in. o ciekawą pracę P. J. Niedbajło: „Ustawa radziecka w systemie państwowych aktów prawnych“ drukowaną w zeszycie 4 „Państwa i Prawa“ z roku 1951.

Dalszym uogólnieniem doświadczeń zespołu redakcyjnego jest przekonanie, że na polu zagadnień prawoznawczych nie wystarczy dyskutować i ustalać linię generalną, ale trzeba równolegle myśleć o jej „nałożeniu“ na żywe stosunki produkcyjne gospodarki socjalistycznej, kształtowane m. in. przez prawo. Stąd dla nauki prawa może płynąć wniosek o **potrzebie zajmowania się tak „technicznymi“ zagadnieniami, jak wzory umów i aktów prawnych w gospodarce socjalistycznej, lub zagadnienie zbiorczych ujęć pewnych kompleksów ustawodawczych**, niezależnie od zasadniczej systematyki prawa, np. prawo inwestycyjne, lokalowe, o dostawach i robotach itd.

Innym znowu uogólnieniem naszego kontaktu z czytelnikami jest przeświadczenie, że w tej chwili nie tylko przeciętny obywatel, ale także prawnik, bez przewodnika w rodzaju „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“ nie może bezpiecznie przejść przez **labirynt obowiązujących norm** (Por. też w zeszycie 5—6 Państwa i Pra-

wa z roku bież. na str. 940 sprawozdania z III Plenum Zarządu Głównego Zrzeszenia Prawników Polskich, w którym zanotowano postulat prowadzenia na łamach tegoż czasopisma systematycznego przeglądu ustawodawstwa na wzór „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“.) Ten stan rzeczy, w którym obywatel a nawet prawnik nie może zorientować się należycie w tym, jaki przepis prawny obowiązuje, musi być uznany za zjawisko patologiczne, a nie za zjawisko rozumiejące się samo przez się. To zaś uzasadnia postulat **dalszego doskonalenia techniki legislacyjnej**. W jednym z przemówień, związanych z Kongresem Nauki Polskiej, podniesiono słuszny zarzut przeciwko uczonemu, który zebrał przepisy prawne dotyczące planowania gospodarczego, kierując się tylko... Dziennikiem Ustaw, a nie badając, jakie normy faktycznie obowiązują. Należało jednakże równocześnie wysunąć zarzut przeciwko „prawodawcom“, że utrzymują w Dzienniku Ustaw wydane po wywołaniu przepisy prawne, dotyczące planowania gospodarczego, jako obowiązujące, chociaż przepisy te praktycznie nie mają żadnego zastosowania. Na tym przykładzie sądzimy, przy nowelizowaniu przepisów o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Ustawa z dnia 30 grudnia 1950 r. Dz. U. R. P. Nr 58 poz. 524) przeoczono zastrzeżenie, że **urzędowe zbiory przepisów muszą być utrzymywane w należytej aktualności** i powinien być wyznaczony organ państwowy odpowiedzialny za dopilnowanie tego obowiązku. Ten organ państwowy powinien być wyposażony w odpowiednią inicjatywę prawodawczą. Jego kompetencja nie powinna ograniczać się do badania aktualnej mocy obowiązującej ogłoszonych przepisów, ale powinna rozciągać się również na inne strony techniki legislacyjnej.

Wśród wielu zgłoszonych w związku z Kongresem dezyderatów pod adresem nauki prawa, przedstawiamy niniejsze nowoutworzonej Polskiej Akademii Nauk, jej komórce prawoznawczej, celem uwzględnienia wymienionych spostrzeżeń w jej pracy naukowej.

Podane wyżej oraz inne uwagi, jakie zostały wypowiedziane przez naukowców-prawników w

związku z I Kongresem Nauki Polskiej (o słabości i opóźnieniu naszej myśli teoretycznej, o słabym aktywie naukowym, o braku dostatecznego dostępu do literatury i źródeł radzieckich, o organizującej roli prawa, o praworządności rewolucyjnej i rozwijaniu szacunku dla własnych zasad współżycia socjalistycznego, o korzystaniu z mieszanych zespołów autorskich — praktyków z teoretykami — przy wydawnictwie książek prawnych) nie powinny przesłonić naczelnej idei, rozumianej przez Kongres, myśli o aktywnej, twórczej roli prawa przy kształtowaniu stosunków wytwórczych między ludźmi i o jego roli wychowawczej.

Z nauki, płynącej z ostatnich prac Józefa Stalina o językoznawstwie, wynika, że prawo jest nadbudową, że wyrasta z ustroju ekonomicznego (baza), którego jest odbiciem, że zatem każda formacja społeczno-gospodarcza (baza), ma swoje prawo. Równocześnie jednak w powyższych pracach Józef Stalin wystąpił przeciwko upraszczaniu (wulgaryzacji) materializmu historycznego przez uważanie nadbudowy za bierne odbicie rzeczywistości ekonomicznej, którą wyraża. Ten upraszczający pogląd, negujący rolę ideologii w przekształcaniu stosunków społecznych, niezgodny z zasadami marksizmu, został we wspomnianych pracach potępiony w sposób kategoryczny. Nadbudowa, pełniąc rolę służebną w stosunku do ustroju ekonomicznego, z którego wyrasta, i utrzymując go, jednocześnie nań wpływa i ma zdolność jego przekształcania. Idee polityczne, prawne i inne są twórcze i wychodząc ze świadomości koniecznych praw rozwoju społecznego walczą o wielkie cele zbudowania postępowego ustroju społeczno-gospodarczego, odpowiadającego rozwojowi sił wytwórczych. Polska nauka prawa, o uznanej w marksizmie kategorii nadbudowy, na I Kongresie Nauki Polskiej wstąpiła na drogę tej walki mając przed sobą cele wielkie i odpowiedzialne tak na polu przetworzenia rzeczywistości ekonomicznej, jak i na polu przetwarzania dusz ludzkich.

Czesław Przymusiński

WITOLD BENDETSON

Nowe przepisy o udzielaniu pomocy prawnej jednostkom administracyjnym i gospodarczym Państwa

I. Uwagi ogólne

Dekret z dnia 29 marca 1951 r. o organach zastępstwa prawnego (Dz. U. R. P. Nr 20, poz. 159) czyni zadość potrzebie nowego ukształtowania stosunków, które były unormowane w obowiązujących dotychczas w tym zakresie, lecz od dawna już nie wystarczających i prze-

starzałych, przepisach prawodawstwa przedwojennego.

Przepisy te, operujące pojęciami, ustalonymi w ramach formacji kapitalistycznej i oparte m. in. na zanikającym już obecnie rozróżnieniu pomiędzy prawem publicznym i prywatnym oraz interesami publicznymi i majątko-

wymi Państwa, nie tylko ze względu na swoją treść, lecz również i formę, nie mogły być uznane za odpowiadające tym jakościowym przeobrażeniom w zakresie całokształtu stosunków prawnych, które nastąpiły w wyniku rewolucyjnych przemian w strukturze społeczno-ekonomicznej Państwa Polskiego zwłaszcza z chwilą wstąpienia jego na drogę budowy fundamentów socjalizmu.

Przy ustalaniu właściwych podstaw i form prawnych, którym powinna odpowiadać należycie przystosowana do obecnego ustroju i mogąca przyczynić się do dalszej jego rozbudowy organizacja obrony praw i interesów Państwa w sprawach cywilnych, nasunęła się przede wszystkim konieczność rozstrzygnięcia czy i w jakim zakresie byłoby wskazane utrzymanie w mocy obowiązującej poprzednio zasady skoncentrowania w jednym urzędzie całokształtu czynności zastępstwa sądowego i obsługi prawnej jednostek administracji i gospodarki państwowej.

Zagadnienie powyższe, będące przedmiotem ożywionych dyskusji bezpośrednio od chwili wznowienia działalności Prokuraturii Generalnej po zakończeniu okupacji, stało się szczególnie aktualne w związku z przystąpieniem do ustawowego unormowania sytuacji prawnej przedsiębiorstw, wydzielonych z ogólnej administracji państwowej. Przeciwno powierzeniu Prokuraturii zastępstwa sądowego wspomnianych przedsiębiorstw podnoszono m. in. okoliczność, iż podobne rozstrzygnięcie nie dałoby się pogodzić z zasadą samodzielności w operatywnej działalności tych przedsiębiorstw oraz z zasadą jedności kierownictwa wykonywanego przez ich organy naczelne, odpowiedzialne za całokształt powyższej działalności. Podkreślano również, że system koncentracji zastępstwa sądowego w jednym urzędzie utrudnia nawiązanie bezpośredniego i ścisłego kontaktu pomiędzy przedsiębiorstwem, zainteresowanym w danej sprawie, a osobą, powołaną do jej obrony w postępowaniu sądowym.

Pomimo wzmiankowanych powyżej a także i innych nie mniej ważkich obiekcyj, przemawiających przeciwko zastosowaniu systemu koncentracji w materii zastępstwa sądowego przedsiębiorstw państwowych, zdecydowano się jednak stworzyć szerokie ramy, umożliwiające zlecenie Prokuraturii obrony prawnej w niektórych lub wszystkich sprawach cywilnych tych przedsiębiorstw (por. art. 12 dekretu z dnia 3 stycznia 1947 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych — Dz. U. R. P. Nr 8, poz. 42 i art. 22 w związku z art. 30 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych — Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 439). Wydanie na podstawie przytoczonych przepisów licznych zarządzeń o powierzeniu Prokuraturii wspomnianej obrony świadczy, iż zrezygnowanie z korzyści, jakie zapewnia zasada koncentracji zastępstwa sądowego, ułatwiająca m. in. realizację postulatu ujednolicenia praktyki w zakresie czynności powyższego zastępstwa,

zostało nawet, jeśli chodzi o jednostki gospodarki państwowej, wyposażone w samodzielność operatywną i odrębną podmiotowość prawną, uznane za niewłaściwe, a w każdym razie za przedwczesne.

Wspomniane powyżej, zresztą tylko przewidywane i podyktowane przede wszystkim względami praktycznymi ustosunkowanie się do omawianego problemu nie mogło oczywiście przesądzać o sposobie jego rozstrzygnięcia w razie poddania gruntownej rewizji sprawy dotychczasowego unormowania całokształtu stosunków, dotyczących obrony prawnej jednostek administracji i gospodarki państwowej.

Potrzebę przystąpienia do powyższej rewizji uznano za dostatecznie dojrzałą dopiero z chwilą, gdy w wykonaniu przepisów ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej nastąpiło przekazanie radom narodowym pełni powyższej władzy w terenie wraz z równoczesnym zlikwidowaniem dotychczasowych przestarzałych form administracji terenowej i przejęciem majątku b. związków samorządu terytorialnego na własność Państwa. Skutki tej doniosłej reformy, stanowiącej przełom w dalszym przekształcaniu ustroju Polski Ludowej na odcinku wykonywania władzy państwowej w terenie, nie ograniczyły się bynajmniej do mechanicznego skupienia w radach narodowych już poprzednio przyznaczonych jej uprawnień oraz uprawnień zniesionych organów administracji państwowej i samorządowej. Rady te bowiem, będąc dotychczas tylko jednym z organów aparatu państwowego w terenie, stały się podstawowym organem władzy ludowej i państwową formą dyktatury proletariatu m. in. dzięki przekazaniu im kierownictwa całokształtem działalności gospodarczej, społecznej i kulturalnej na swoim terenie oraz objęciu innych funkcji, szczegółowo określonych w art. 6 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. Spośród powyższych funkcji na specjalne podkreślenie — zwłaszcza w związku z omawianym problemem zastępstwa sądowego — zasługują zadania ochrony własności społecznej i praw obywateli oraz kontroli społecznej działalności urzędów, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji, nie wyłączając władz i innych organów, które na razie nie zostały jeszcze zespolone w radach narodowych.

Wobec tak szerokiego ujęcia uprawnień i zakresu działalności terenowych organów jednolitej władzy państwowej byłoby oczywiście wykluczone pozostawienie poza zasięgiem ich wpływu wiążących się ściśle z tą działalnością czynności obrony prawnej jednostek administracji i gospodarki państwowej. Wymagała natomiast właściwego rozstrzygnięcia kwestia, w jakim stopniu wpływ ten powinien zaważyć na sposobie unormowania stosunków w zakresie powyższych czynności, a zwłaszcza czy w ogóle i ewentualnie w jakim zakresie oraz praktycznym zastosowaniu wskazane byłoby utrzymanie w mocy obowiązującej pod rząda-

mi dotychczasowego prawodawstwa zasady skoncentrowania tych czynności w jednym urzędzie.

Nie da się zaprzeczyć, iż zasada ta wykazuje szereg cech dodatnich, polegających m. in. na umożliwieniu — szczególnie dzięki wspólnemu kierownictwu i wspólnej wymianie poglądów — ustalania jednolitej praktyki i metod obrony, jak również na ułatwieniu kształcenia młodych i mniej wyrobionych sił prawniczych oraz zapewnieniu im możliwości wykorzystania doświadczenia, nabytego przez starszych pracowników.¹⁾ Zważyć przy tym wypadnie, iż uzgadnianie pod wspólnym kierownictwem zasad jednolitej praktyki należy w obecnej fazie dynamicznych przeobrażeń ustrojowych uznać za istotne również z tego powodu, iż, zwłaszcza jeśli chodzi o stosunki cywilne, obowiązują jeszcze w licznych dziedzinach przepisy prawa formacji kapitalistycznej, przy których stosowaniu konieczne jest przestrzeganie szczególnie rozważliwej i czujności, niezbędnej dla nadania im takiej wykładni, która by w pełni odpowiadała podstawowym założeniom ustroju Polski Ludowej.

Przytoczone powyżej, zresztą w sposób fragmentaryczny i przykładowy dodatnie cechy skoncentrowania czynności obrony prawnej jednostek administracji i gospodarki państwowej w jednym urzędzie zdawałyby się przemawiać za utrzymaniem odrębności organizacyjno-funkcjonalnej w zakresie wykonywania tych czynności i na ograniczeniu się jedynie do odpowiedniego ich skoordynowania z uprawnieniami i działalnością rad narodowych. Pomijając jednak czy w razie zachowania wspomnianej odrębności udałoby się w ogóle lub ewentualnie w jakim stopniu zagwarantować właściwe zharmonizowanie omawianych funkcji pomocy prawnej z całokształtem działalności terenowych organów jednolitej władzy państwowej, wydaje się niewątpliwe, iż podobna odrębność przeczyłaby podstawowym założeniom wskazanych powyżej przemian ustrojowych oraz tym ich tendencjom rozwojowym, które, znajdując m. in. wyraz w przepisach ustawy z dnia 20 marca 1950 r., zapewniających możliwość dalszego rozszerzenia kompetencji rad narodowych, świadczą dobitnie o zamiarze rozciągnięcia jej na wszelkie czynności, nieobjęte dotychczas siecią organizacyjną jednolitej władzy państwowej w terenie.

W świetle powyższych założeń i tendencji uchylenie obowiązującej dotychczas w omawianej materii odrębności strukturalno-funkcjonalnej nie powinno nasuwać uzasadnionych zastrzeżeń nawet, jeśli chodzi o czynności pomocy prawnej w sprawach, związanych z działalnością władz naczelnych oraz tych urzędów, in-

stytucji i przedsiębiorstw, które nie zostały podporządkowane radom narodowym. Ewentualne zarzuty, iż udzielanie pomocy prawnej w sprawach powyższej kategorii wykraczałoby poza zakres właściwości rad narodowych, nie zasługiwałyby na uwzględnienie także z tego powodu, iż postanowienia ustawy z dnia 20 marca 1950 r., zlecające radom narodowym ochronę mienia społecznego i praw obywateli oraz kierowanie całokształtem działalności gospodarczej na ich terenie, zdają się w pełni usprawiedliwiać powierzenie im czynności pomocy prawnej we wszystkich prowadzonych na tym terenie sprawach, jako pozostających w ścisłym związku z zadaniami, przewidzianymi w tych postanowieniach.

Zrealizowanie przytoczonych powyżej postulatów w dekreście z dnia 29 marca 1951 r. nastąpiło przez włączenie — poza pewnymi wyjątkami — całokształtu czynności pomocy prawnej w omawianym zakresie do sieci organizacyjnej jednolitej władzy państwowej w terenie oraz powierzenie ich wydziałom i referatom prawnym prezydiów rad narodowych. W ten sposób obowiązująca dotychczas zasada skoncentrowania powyższych czynności nie została wprawdzie całkowicie uchylona, lecz uległa bardzo istotnemu przekształceniu. Modyfikacja ta, polegająca na przekazaniu czynności pomocy prawnej, skupionych dotychczas w jednym urzędzie, organom wchodzącym w skład aparatu wykonawczego i zarządzającego rad narodowych, nie może być uznana za reformę wyłącznie formalnej natury lecz stanowi przełamanie o charakterze jakościowym, będącą wyrazem i odbiciem na tym właśnie odcinku nie tylko treści klasowej wspomnianych rad, jako państwowej formy dyktatury proletariatu, lecz i zasady powszechności ich zadań, pozostającej z powyższą treścią w nierozdzielalnym związku.

Wydaje się przy tym, iż omawiane przekształcenie, prowadzące w swoim wyniku do skupienia czynności pomocy prawnej we wspomnianych jednostkach organizacyjnych prezydiów rad narodowych, a więc do skoncentrowania tych czynności jedynie w zasięgu terytorialnym, a nie jak dotychczas w skali ogólnopaństwowej, nie powinna wpłynąć — przynajmniej w sposób istotny — na zmniejszenie przytoczonych powyżej dodatnich cech systemu koncentracji, które mogłyby przemawiać za zespoleniem czynności pomocy prawnej w jednym odrębnym urzędzie. Na równi bowiem z zależnością poziomą od rad narodowych i ich prezydiów obowiązywać będzie pionowe podporządkowanie wydziałów względnie referatów prawnych Prezesowi Rady Ministrów z tym, iż prowadzenie spraw, dotyczących powyższych wydziałów i referatów zostanie powierzone Prezydium Rady Ministrów w jego Zespole II (por. art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. i § 7 instrukcji Nr 16 w sprawie utworzenia, organizacji wewnętrznej oraz trybu funkcjonowania wydziałów i referatów prawnych Mon. Pol. Nr A-56/57, poz. 736. W ten

¹⁾ por. dokładniejsze na ten temat wywody w uwagach autora w sprawie wykonywania przez Prokuraturę zastępstwa sądowego przedsiębiorstw państwowych — Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego z 1949 r. Nr 7—8.

sposób dzięki wspomnianemu podporządkowaniu w linii pionowej, będącemu obok zależności w linii poziomej wyrazem centralizmu demokratycznego, jako jednej z podstawowych zasad prawa socjalistycznego (por. Biskupski — Rady Narodowe jako terenowe organy władzy Demokr. Przegląd Prawniczy z 1950 r. Nr 4), zostanie w należytej mierze zapewniona możliwość koordynacji działalności wydziałów i referatów prawnych oraz ujednolicenia ich praktyki zwłaszcza w zakresie czynności zastępstwa sądowego m. in. w drodze udzielania im przez Prezydium Rady Ministrów miarodajnych wskazań i wytycznych (por. art. 13 ust. 2 dekretu z dnia 20 marca 1951 r. oraz § 24 powołanej instrukcji Nr 16).

W celu postawienia na właściwym poziomie czynności, zmierzających do należytego koordynowania działalności wydziałów i referatów prawnych oraz ujednolicenia ich praktyki i metod obrony uznano przy tym za wskazane zlecić współdziałanie w powyższych czynnościach Urzędowi Zastępstwa Prawnego, jako organowi, powołanemu do bezpośredniego sprawowania funkcji obsługi prawnej i zastępstwa sądowego o zasięgu centralnym, szczegółowo unormowanym w przepisach dekretu z dnia 29 marca 1951 r. W ten sposób wszechstronne i bogate doświadczenie, które Urząd ten będzie mógł uzyskać zwłaszcza w związku z wykonywaniem powierzzonego mu zastępstwa przed Sądem Najwyższym oraz udzielaniem opinii prawnych władzom naczelnym i urzędowi centralnym (por. art. 8 dekretu), zostanie odpowiednio wykorzystane przy opracowywaniu wytycznych, niezbędnych dla ujednolicenia praktyki wszystkich organów zastępstwa prawnego, a w szczególności dla ustalenia w powyższej praktyce właściwych metod obrony oraz zgodnej z podstawowymi założeniami ustroju Polski Ludowej wykładni obowiązujących przepisów.

Zlecenie Urzędowi Zastępstwa Prawnego współpracy w omawianej materii pozostaje niewątpliwie w ścisłym związku przyczynowym z uchyleniem systemu sztywnego scentralizowania wszystkich czynności pomocy prawnej, spełnianych dotychczas w obrębie jednego urzędu pod bezpośrednim kierownictwem jego władz przełożonych. Zrozumiałe jest bowiem, iż w celu zrównoważenia powstałych stąd konsekwencji uznano za celowe skorzystać przy wykonywaniu uprawnień nadzorczych i koordynacyjnych służących Prezesowi Rady Ministrów w ramach pionowego podporządkowania wydziałów i referatów prawnych, z doświadczeń oraz fachowych umiejętności Urzędu Zastępstwa Prawnego, który ze względu na analogiczny charakter poruczonych mu zadań, spełnianych na szczeblu władz centralnych oraz w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, będzie mógł skutecznie przyczynić się do uniknięcia rozbieżności w praktyce powyższych wydziałów i referatów.

II. Funkcje pomocy prawnej

W myśl art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 29 marca 1951 r. z pomocy prawnej organów zastępstwa prawnego korzystają „władze, urzędy, państwowe instytucje, przedsiębiorstwa i banki, przedsiębiorstwa pozostające pod zarządem państwowym oraz gminne kasy spółdzielcze”. W ten sposób zakresem działania powyższych organów zostały objęte wszystkie jednostki administracji i gospodarki państwowej, nie wyłączając przedsiębiorstw, znajdujących się pod zarządem państwowym, a spośród innych jednostek gospodarki społecznej także i gminne kasy spółdzielcze. Znamienne jest przy tym, iż wobec braku w powołanym przepisie jakichkolwiek ograniczeń dotyczy on wszystkich wymienionych w nim jednostek chociażby nawet zostały one wyposażone w odrębną od Skarbu Państwa podmiotowość prawną. Pod tym względem dekret nie wprowadza zresztą żadnych istotnych zmian w stosunku do obowiązującego dotychczas prawodawstwa, które, jeżeli przepisy szczególne nie stanowiły inaczej, upoważniły do udzielenia pomocy prawnej, zapewnionej Skarbowi Państwa, także instytucjom i przedsiębiorstwom państwowym, korzystającym z samostnej podmiotowości prawnej. Natomiast w odmienny zupełnie sposób w porównaniu do stanu prawnego, który obowiązywał przed dniem wejścia w życie dekretu, została w nim unormowana sprawa rozszerzenia właściwości organów zastępstwa prawnego. Gdy bowiem poprzednio podobne rozszerzanie było dopuszczalne wyłącznie w stosunku do instytucji i zakładów o charakterze publiczno-prawnym oraz do przedsiębiorstw i funduszy, odpowiadających pewnym ściśle określonym warunkom, może obecnie Rada Narodowa zlecać organom zastępstwa prawnego udzielanie pomocy prawnej wszelkiego rodzaju organizacjom i instytucjom społecznym (por. art. 2 ust. 1 dekretu).

Przewidując wyraźnie, iż z pomocy prawnej organów zastępstwa korzystają m. in. przedsiębiorstwa, pozostające pod zarządem państwowym, dekret nie zawiera żadnych postanowień o udzielaniu pomocy prawnej w sprawach, dotyczących innych obiektów majątkowych, znajdujących się pod powyższym zarządem. Wydaje się jednak, iż zwłaszcza w świetle całokształtu postanowień, normujących zakres działania organów zastępstwa, nie byłoby żadnych racjonalnych podstaw do wyłączenia spod właściwości powyższych organów spraw wspomnianej kategorii. Trudno byłoby zwłaszcza dopatrzeć się jakichkolwiek powodów, które mogłyby uzasadniać odmienne pod tym właśnie względem traktowanie przedsiębiorstw poddanych zarządowi państwowemu od innych, znajdujących się w tej samej sytuacji prawnej obiektów, zwłaszcza skoro się zważy, iż obiekty te na równi ze wspomnianymi przedsiębiorstwami podlegają narodowym planom gospodarczym. Charakterystyczne jest przy tym, iż podobne

wylączenie nie tylko pozostawiałoby w sprzeczności ze stanem prawnym, obowiązującym poprzednio na zasadzie przepisów prawodawstwa przedwojennego (por. § 3 pkt. 3 rozporządzenia z dnia 9 grudnia 1924 r. Dz. U. R. P. Nr 107, poz. 967), lecz — co najważniejsze — nie dałoby się uzgodnić z istotną treścią nadal utrzymanych w mocy (z zastrzeżeniem, przewidzianym w art. 17 dekretu z dnia 29 marca 1951 r.) postanowień, zawartych w zdaniu ostatnim art. 21 ust. 2 powojennego dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich. Zlecając bowiem Prokuratorii w powyższych postanowieniach zastępstwo sądowe w sprawach o przywrócenie posiadania majątków opuszczonych, dał tym samym prawodawca wyraz pogładowi, iż sprawy wspomnianych majątków, jako majątków poddanych zarządowi państwowemu, należy pod względem zastępstwa sądowego, a więc i innych czynności pomocy prawnej, traktować na równi ze sprawami, dotyczącymi majątków państwowych.

Stosownie do postanowień art. 2 dekretu z dnia 29 marca 1951 r. pomoc prawna, z której korzystają jednostki, określone w art. 1 ust. 1, polega: 1) na zastępstwie w sprawach cywilnych przed sądami, 2) na udzielaniu opinii prawnych i 3) na współdziałaniu przy opracowywaniu aktów prawnych. W porównaniu do stanu prawnego, obowiązującego przed wejściem w życie dekretu, funkcje powyższej pomocy zostały ujęte w znacznie węższych granicach, nie obejmują bowiem zastępstwa w sprawach z zakresu stosunków prawno-administracyjnych, ani nawet zastępstwa w sprawach cywilnych jeżeli sprawy te podlegają rozstrzygnięciu nie przez sądy, lecz przez władze lub urzędy administracyjne, albo przez inne organy, nie będące sądami. Tak więc np. wyłączone będzie spod zadań pomocy prawnej zastępstwo przed władzami kwaterunkowymi i to nawet w sprawach o opróżnienie mieszkań służbowych lub pracowniczych, jak również zastępstwo w postępowaniu wywłaszczeniowym albo w postępowaniu przed Trybunałem Ubezpieczeń Społecznych. Charakterystyczne jest jednak, iż analogiczne ograniczenia nie stosują się do innych funkcji pomocy prawnej, a mianowicie do udzielania opinii i współdziałania przy zawieraniu aktów prawnych. Wynika stąd, iż można będzie — podobnie jak i poprzednio — zwracać się do organów zastępstwa o zaopiniowanie spraw lub zagadnień, należących nie tylko do zakresu prawa cywilnego, lecz również i do innych dziedzin prawnych.

Zakres czynności zastępstwa sądowego, unormowany w omawianym dekrete wykazuje w porównaniu do takiegoż zakresu pozostałych funkcji pomocy prawnej inne jeszcze odrębności. Podkreślić mianowicie wypadnie, iż podczas gdy te ostatnie funkcje mają być spełniane tylko na żądanie zainteresowanych jednostek (władz, urzędów, instytucji, banków

i przedsiębiorstw), zastępstwo sądowe należy, jeżeli chodzi o władze, urzędy i instytucje oraz przedsiębiorstwa pozostające pod zarządem państwowym, z mocy prawa wyłącznie do organów powyższego zastępstwa (por. art. 4 w zestawieniu z art. 3 ust. 1 dekretu). Natomiast w stosunku do państwowych przedsiębiorstw i banków, jak również do gminnych kas spółdzielczych organy te mogą wykonywać zastępstwo sądowe jedynie w takich granicach, jakie będą określone w zleceniach, udzielonych w drodze zarządzeń właściwych ministrów, wydanych za zgodą Prezesa Rady Ministrów. Powyższe, bardzo istotne ograniczenie funkcji pomocy prawnej w omawianym zakresie odpowiada całkowicie sposobowi unormowania sprawy zastępstwa sądowego państwowych przedsiębiorstw i banków w przepisach art. 22 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 439) i art. 10 dekretu z dnia 25 października 1948 r. o reformie bankowej (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 412 w brzmieniu ustalonym w art. 1 pkt. 12 ustawy z dnia 22 marca 1951 r. o zmianie przepisów o reformie bankowej Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 143). Z przepisów powyższych (w zestawieniu ich z art. 14 ust. 1 i art. 15 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych oraz z art. 9 i 14 dekretu z dnia 25 października 1948 r. o reformie bankowej w brzmieniu tych artykułów, ustalonym w art. 1 pkt. 11 i 14 ustawy z dnia 22 marca 1951 r.) wynika, iż w razie niewydania przewidzianych w nim zarządzeń, wspomniane jednostki wykonują swoje zastępstwo sądowe przez własne organy.

Jak wspomniano już w uwagach ogólnych, zapewnienie przedsiębiorstwom państwowym (a z analogicznych względów również i bankom państwowym) uprawnień do korzystania z samoistnego zastępstwa sądowego w pełni odpowiada zasadzie samodzielności w operatywnej działalności tych jednostek oraz jednolitości i jednoosobowości ich kierownictwa, wykonywanego przez dyrektora pod sankcją jego odpowiedzialności za całokształt powyższej działalności, a więc w konsekwencji także i za czynności o charakterze prawnym, do których należałoby zaliczyć również i czynności procesowe. Okoliczność, iż pomimo to uznano za właściwe stworzyć nader szerokie ramy, umożliwiające częściowe, a nawet i całkowite przekazanie wspomnianych czynności organom zastępstwa prawnego tłumaczy się — przynajmniej w znacznej mierze — względami natury praktycznej, które — zwłaszcza ze względu na trudności związane z zorganizowaniem należytej obsługi prawnej dla omawianych jednostek — przemawiały za takim właśnie, zresztą niewątpliwie prowizorycznym rozwiązaniem.

W myśl postanowień art. 21 dekretu z dnia 29 marca 1951 r. utrzymano w mocy dotychczasowe zlecenia, udzielone w omawianym zakresie Prokuratorii Generalnej z tym, iż należy je odtąd stosować do nowych organów za-

stępstwa prawnego. Zlecenia te zostały udzielone w drodze zarządzeń, wydanych na zasadzie powołanego już powyżej art. 12 ust. 2 dekretu z dnia 3 stycznia 1947 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych, a po uchyleniu powyższego dekretu — na zasadzie art. 22 dekretu o przedsiębiorstwach państwowych. Podkreślić przy tym wypadnie, iż stosownie do postanowień art. 30 tego ostatniego dekretu, wydane poprzednio w omawianej materii zarządzenia zachowały nadal moc prawną.

Obowiązujące w dniu wejścia w życie dekretu z dnia 29 marca 1951 r. zarządzenia, wydane na podstawie powołanych powyżej przepisów — poza nielicznymi wyjątkami — zlecały Prokuratorii zastępstwo wszystkich podległych danemu ministrowi przedsiębiorstw. Niektóre zaś spośród powyższych zarządzeń przewidują, iż wspomniane zastępstwo ma dotyczyć wszystkich spraw przedsiębiorstw, co w konsekwencji prowadziło do scentralizowania w Prokuratorii całokształtu funkcji zastępstwa sądowego w zakresie spraw, prowadzonych przez ogół przedsiębiorstw, należących do resortu danego ministra. Do tej grupy zaliczyć wypadnie następujące, utrzymane dotychczas w mocy zarządzenia: 1) zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 września 1948 r. (Mon. Pol. Nr A-74, poz. 651), 2) zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26 marca 1949 r. (Mon. Pol. Nr A-22, poz. 354), 3) zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 29 kwietnia 1950 r. (Mon. Pol. Nr A-58, poz. 678), 4) zarządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 19 kwietnia 1950 r. (Mon. Pol. Nr A-46, poz. 525), 5) zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 25 maja 1950 r. (Mon. Pol. A-64, poz. 756) oraz 6) zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 19 marca 1951 r. (Mon. Pol. Nr A-27, poz. 343).

W znacznie węższym zakresie zlecono Prokuratorii zastępstwo sądowe w zarządzeniach: 1) Ministra Przemysłu Rolnego i Spożywczego z dnia 4 maja 1950 r. (Mon. Pol. Nr A-65, poz. 771), 2) Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 11 września 1950 r. (Mon. Pol. Nr A-108, poz. 1359), 3) Ministra Górnictwa z dnia 20 grudnia 1950 r. (Mon. Pol. Nr A-733, poz. 1710), 4) Ministra Żeglugi z dnia 30 grudnia 1950 r. (Mon. Pol. z 1951 r. Nr A-6, poz. 51), 5) Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 16 stycznia 1951 r. (Mon. Pol. Nr A-10, poz. 159), oraz 6) Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 8 lutego 1951 r. (Mon. Pol. Nr A-13, poz. 191). W czterech ostatnich spośród zarządzeń należących do powyższej grupy, a mianowicie w zarządzeniach Ministrów Górnictwa, Żeglugi, Handlu Wewnętrznego oraz Przemysłu Lekkiego, została Prokuratoria uprawniona do wykonywania zastępstwa sądowego przedsiębiorstw, podległych wymienionym ministrom w zakresie spraw, wszczętych przed sądami wojewódzkimi jako sądami pierwszej instancji. W pozostałych sprawach, tj. w sprawach, wszczętych przed sądami powiatowymi zastępstwo to obowiązuje dopiero poczynawszy od założenia środ-

ka odwoławczego do sądu wojewódzkiego (jako sądu drugiej instancji). Nawet jednak i w sprawach tej ostatniej kategorii mogły być przez dyrektora przedsiębiorstwa powierzone Prokuratorii (a obecnie mogą być powierzane nowym organom zastępstwa prawnego) wszystkie czynności procesowe, jeżeli uzna on to z uzasadnionych powodów za celowe lub wskazane.

Zaznaczyć natomiast wypadnie, iż sformułowanie dwóch pierwszych spośród zarządzeń, należących do omawianej grupy, a mianowicie zarządzeń Ministrów Przemysłu Rolnego i Spożywczego oraz Rolnictwa i Reform Rolnych nie zostało dotychczas przystosowane do nowego ustroju sądownictwa. (W myśl powyższego sformułowania Prokuratoria była upoważniona do zastępstwa w nieograniczonym zakresie jedynie w sprawach, wszczętych przed sądami okręgowymi jako sądami pierwszej instancji, w sprawach zaś wszczętych przed sądami grodzkimi lub sądami pracy, zastępstwo jej obowiązywało dopiero poczynawszy od założenia środka odwoławczego do Sądu Najwyższego). Nie ulega jednak wątpliwości, iż zarządzenia te pomimo niezgodnienia ich z zasadami nowej organizacji sądownictwa zachowały nadal moc obowiązującą i powinny być stosowane w ten sam sposób, w jakim nastąpiło uregulowanie omawianej materii w zarządzeniach, dotyczących zastępstwa sądowego przedsiębiorstw, podległych Ministrom Górnictwa, Żeglugi, Handlu Wewnętrznego i Przemysłu Lekkiego.

Do trzeciej grupy spośród zarządzeń, zlecających Prokuratorii zastępstwo sądowe przedsiębiorstw państwowych zaliczyć wypadnie zarządzenia, mocą których powierzono jej zastępstwo poszczególnych indywidualnie wymienionych Przedsiębiorstw. Są to mianowicie: 1) zarządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 grudnia 1948 r. (Mon. Pol. Nr A-81, poz. 752) i z dnia 25 stycznia 1949 r. (Mon. Pol. Nr A-4, poz. 29), dotyczące Wojskowego Przedsiębiorstwa Budowlanego i Wojskowych Zakładów Motoryzacyjnych oraz 2) zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1950 r. (Mon. Pol. Nr A-89, poz. 1117), dotyczące przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Radio” oraz „Państwowego Przedsiębiorstwa Radiofonizacji Kraju”.

Ponadto — wprowadzie tylko w pewnym ograniczonym zakresie — jest jeszcze dotychczas aktualne zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 17 lutego 1949 r. (Mon. Pol. Nr A-15, poz. 215), zawierające m.in. upoważnienie do zlecania Prokuratorii zastępstwa sądowego w sprawach specjalnie ważnych lub zawiłych, które bądź jako sprawy określonych kategorii, bądź jako poszczególne sprawy ustalone będą zarządzeniami Ministra Przemysłu i Handlu lub osób przez niego upoważnionych, jak również w sprawach poszczególnych przedsiębiorstw, określonych przez powyższego Ministra. Oczywiście zarządzenie to nie obowiązuje już w stosunku do przedsiębiorstw, których zastępstwo zostało unormowane w powołanych powyżej za-

razdzeniach Ministrów Górnicztwa, Przemysłu Lekkiego, Przemysłu Rolnego i Spożywczego oraz Handlu Wewnętrznego. Wydaje się natomiast uzasadnione stosowanie jego postanowień do przedsiębiorstw, podległych Ministrom Handlu Zagranicznego i Przemysłu Ciężkiego, a w pewnym ograniczonym zakresie również i do przedsiębiorstw podległych Ministrowi Przemysłu Chemicznego (a mianowicie w stosunku do tych spośród powyższych przedsiębiorstw, które należały poprzednio do zakresu działania Ministra Przemysłu Ciężkiego). Skoro bowiem przedsiębiorstwa te należały poprzednio do resortu Ministra Przemysłu i Handlu i na skutek zmian w organizacji naczelnych władz gospodarki narodowej zostały następnie przekazane Ministrom Handlu Zagranicznego i Przemysłu Ciężkiego (a po utworzeniu urzędu Ministra Przemysłu Chemicznego — również i temu Ministrowi) i skoro ministrowie ci nie wydali dotychczas żadnych zarządzeń, dotyczących zastępstwa sądowego podległych im przedsiębiorstw, przeto uznać należy, iż omawiane zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w stosunku do tych przedsiębiorstw nadal obowiązuje. Z analogicznych względów przyjąć wypadnie, iż powołane powyżej: 1) zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 29 kwietnia 1950 roku powinno być stosowane do tych przedsiębiorstw podległych poprzednio powyższemu Ministrowi, które zostały przekazane Ministrowi Kolei oraz Ministrowi Transportu Drogowego i Lotniczego, 2) zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 25 maja 1950 r. — do tych przedsiębiorstw podległych powyższemu Ministrowi, które zostały przekazane Ministrowi Budownictwa Przemysłowego, skoro ani Ministrowie Kolei oraz Transportu Drogowego i Lotniczego ani Minister Budownictwa Przemysłowego (w odróżnieniu od Ministra Budownictwa Miast i Osiedli) nie uregulowali dotychczas w drodze własnych zarządzeń sprawy zastępstwa sądowego swoich przedsiębiorstw.

Jak wynika z przedstawionego powyżej stanu rzeczy, obowiązujące w chwili wejścia w życie dekretu z dnia 29 marca 1951 r. zlecenia, dotyczące zastępstwa sądowego przedsiębiorstw, do których stosują się przepisy dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych zapewniają powyższym przedsiębiorstwom w nader szerokiej mierze korzystanie z usług nowych organów zastępstwa prawnego w zakresie powyższego zastępstwa. Co się tyczy przedsiębiorstw wyłączonych spod działania przepisów dekretu z dnia 26 października 1950 roku (por. art. 25 ust. 8 powołanego dekretu), to, abstrahując od banków państwowych, wszystkie przedsiębiorstwa powyższej kategorii, a mianowicie „Polskie Koleje Państwowe”, „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” oraz przedsiębiorstwa, utworzone na zasadzie art. 6 ust. 2 lit. a ustawy z dnia 20 grudnia 1949 r. o państwowym gospodarstwie leśnym (Dz. U. R. P. z 1949 r. Nr 67, poz. 494 i z 1950 r. Nr 49, poz. 448) będą zastępowane wyłącznie przez

organy zastępstwa prawnego we wszystkich swoich sprawach cywilnych w postępowaniu sądowym (por. art. 24 rozporządzenia z dnia 24 września 1926 r. o utworzeniu przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe w brzmieniu tekstu jednolitego, ogłoszonego w Dz. U. R. P. z 1948 r. Nr 43, poz. 312, art. 17 rozporządzenia z dnia 22 marca 1928 r. o utworzeniu przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr 105, poz. 879 i art. 25 dekretu z dnia 20 grudnia 1949 r. o państwowym gospodarstwie leśnym w związku z art. 17 dekretu z dnia 29 marca 1951 r., który przewiduje, iż ilekroć w obowiązujących przepisach mowa jest o Prokuraturii Generalnej albo o jej oddziałach, należy przez to rozumieć odpowiednio Urząd Zastępstwa Prawnego albo wydziały lub referaty prawne). Zaznaczyć natomiast należy, iż banki państwowe — wobec nieudzielenia pod rządami obowiązujących poprzednio przepisów o Prokuraturii zleceń, określonych w powołanym powyżej art. 10 dekretu o reformie bankowej — nie będą mogły w ogóle korzystać z zastępstwa sądowego organów, przewidzianych w dekrete z dnia 29 marca 1951 r., a to do czasu ewentualnego wydania przez Ministra Finansów na zasadzie art. 3 ust. 3 powyższego dekretu właściwych w tym względzie zarządzeń. W ten sam sposób przedstawia się również sprawa zastępstwa sądowego gminnych kas spółdzielczych, które zresztą — w odróżnieniu od banków państwowych — nie mogły poprzednio korzystać z pomocy prawnej Prokuraturii nawet na zasadzie zarządzeń, wydanych przez Ministra Finansów.

Znamienne jest jednak, iż uzależnienie uprawnień organów zastępstwa do udzielenia pomocy prawnej państwowym przedsiębiorstwom i bankom oraz gminnym kasom spółdzielczym od wydania przez właściwych ministrów wspomnianych zarządzeń obowiązuje jedynie w zakresie czynności zastępstwa sądowego. Jeśli chodzi natomiast o inne czynności powyższej pomocy, a mianowicie o udzielanie opinii i współdziałanie przy zawieraniu aktów prawnych, to wspomniane czynności powinny być wykonywane przez powyższe organy na żądanie wspomnianych banków, przedsiębiorstw lub kas bez potrzeby uprzedniego uzyskiwania jakichkolwiek specjalnych upoważnień od właściwych władz naczelnych (por. art. 1 ust. 1 i art. 4 dekretu z dnia 29 marca 1951 r. w zestawieniu z art. 3 ust. 3 tegoż dekretu).

Odrębne stanowisko, jakie pod rządami dekretu z dnia 29 marca 1951 r. zajmują czynności zastępstwa sądowego w zestawieniu z pozostałymi zadaniami i obowiązkami, należącymi do zakresu pomocy prawnej, znajduje również wyraz w przepisie art. 3 ust. 2 dekretu z dnia 29 marca 1951 r. W myśl powyższego przepisu może Rada Ministrów oznaczać te władze i urzędy niepodporządkowane radom narodowym, które w określonych sprawach mogą wykonywać swoje zastępstwo sądowe przez własne organy. Przepis ten daje podstawę do zacie-

śnienia — w ograniczonym zresztą stopniu — zakresu czynności organów zastępstwa prawnego, a tym samym do czynienia pewnych wyłączeń w systemie koncentracji ogółu czynności pomocy prawnej w powyższych organach. Podkreślić jednak należy, iż zacieśnienie powyższe może dotyczyć tylko ściśle określonych przez Radę Ministrów spraw i to jedynie w stosunku do wyrażnie przez nią wskazanych władz i urzędów. Upoważnienie, udzielone w tym względzie Radzie Ministrów, nie odnosi się przy tym w ogóle do pozostałych czynności pomocy prawnej, a mianowicie do udzielania opinii i współdziałania przy zawieraniu aktów prawnych. W tych warunkach i biorąc nadto pod uwagę wyjątkowy charakter powyższej normy, która zapewne będzie stosowana w zupełnie szczególnych przypadkach, wydaje się, iż wprowadzenie jej do dekretu nie powinno w istotnym stopniu wpłynąć na ograniczenie funkcji organów zastępstwa prawnego.

Zauważyć wreszcie wypadnie, iż pomimo częściowego ograniczenia zakresu działania zasady koncentracji czynności pomocy prawnej w organach zastępstwa oraz stworzenia dalszych możliwości ograniczenia tego zakresu, stopień powyższej koncentracji uległ jednak w pewnej mierze niewątpliwemu wzmocnieniu. Gdy bowiem stosownie do przepisów obowiązujących przed wejściem w życie dekretu z dnia 29 marca 1951 r. zainteresowane jednostki (tj. władze, urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa) mogły wykonywać zastępstwo sądowe przez własne swoje organy w postępowaniu hipotecznym, upadłościowym i egzekucyjnym, jak również wytaczać i popierać powództwo cywilne w procesie karnym, a nawet wnosić środki odwoławcze od orzeczeń zapadłych w powyższym procesie, to pod rządami powołanego dekretu wszystkie te czynności należeć będą do wyłącznego zakresu działania organów zastępstwa.

III. Struktura, zakres działania i sposób funkcjonowania organów zastępstwa prawnego (Urzędu Zastępstwa Prawnego oraz wydziałów i referatów prawnych)

Jak wspomniano już w części ogólnej uwag niniejszych, Urząd Zastępstwa Prawnego powołany jest przede wszystkim do bezpośredniego wykonywania czynności pomocy prawnej o zasięgu centralnym. Zakres działania tego urzędu, podporządkowanego bezpośrednio Prezesowi Rady Ministrów i wyłączonego w ten sposób spod sieci organizacyjnej wydziałów i referatów prawnych oraz ich zależności poziomej i pionowej, obejmuje:

1. Udzielanie opinii i współdziałanie w opracowywaniu aktów prawnych na żądanie władz naczelnych i urzędów centralnych, jak również naczelnych organów banków państwowych (por. art. 8 pkt. 1 dekretu).

2. Zastępowanie przed Sądem Najwyższym we wszystkich sprawach, a przed innymi sąda-

mi, mającymi siedzibę w m. st. Warszawie w sprawach, związanych z działalnością:

- a) władz naczelnych, urzędów centralnych, banków, gminnych kas spółdzielczych i przedsiębiorstw pod zarządem państwowym,
- b) wszystkich innych władz i urzędów, jak również wszystkich państwowych instytucji i przedsiębiorstw z wyjątkiem tych, które są podporządkowane Radzie Narodowej m. st. Warszawy i Wojewódzkiej Radzie Narodowej w Warszawie (por. art. 8 dekretu w zestawieniu z jego art. 10 ust. 2 oraz § 5 statutu Urzędu Zastępstwa Prawnego Mon. Pol. z 1951 r. Nr A-56/51, poz. 742).

Spśród powyższych funkcji należy niewątpliwie zaliczyć do czynności o zasięgu centralnym udzielanie opinii i współdziałania w opracowywaniu aktów prawnych na żądanie władz naczelnych i urzędów centralnych oraz naczelnych organów banków państwowych, jak również zastępstwo przed Sądem Najwyższym. Ponadto można by ewentualnie uznać, iż znaczenie takie posiada również zastępstwo przed innymi sądami, mającymi siedzibę w m. st. Warszawie, w sprawach, związanych z działalnością władz naczelnych, urzędów centralnych oraz naczelnych organów banków państwowych. Wydaje się natomiast, iż zastępstwo przed powyższymi sądami w sprawach miejscowych organów banków państwowych, gminnych kas spółdzielczych i przedsiębiorstw pod zarządem państwowym oraz wszystkich innych władz, urzędów, instytucji i przedsiębiorstw, nie podporządkowanych wymienionym powyżej Radom Narodowym, nie powinny być w żadnym razie zaliczone do czynności o zasięgu centralnym, skoro oczywiste jest, że wspomniane organy, władze, instytucje i przedsiębiorstwa nie są jednostkami o takim zasięgu. Okoliczność, iż pomimo to zdecydował się jednak prawodawca na ustalenie w tak szerokich granicach właściwości Urzędu Zastępstwa Prawnego w zakresie zastępstwa sądowego tłumaczy się zapewne względami natury praktycznej. Nie da się zaprzeczyć, iż względy te przemawiają za zapewnieniem powyższemu Urzędowi możliwości wykonywania funkcji zastępstwa sądowego w jak najrozszerzonym zakresie. Niewątpliwie bowiem tylko dzięki praktyce, uzyskanej w wyniku prowadzenia zakrojonej na szeroką skalę działalności procesowej, można osiągnąć doświadczenie, niezbędne dla wykonywania tak ważnych i trudnych czynności, do jakich został powołany Urząd Zastępstwa Prawnego. Wydaje się przy tym, iż ukształtowanie w ten właśnie sposób zakresu funkcji powyższego Urzędu przyczyni się do ułatwienia mu realizacji na swoim skromnym odcinku jednej z najbardziej podstawowych tez marksizmu-leninizmu, jaką stanowi zasada właściwego zharmonizowania wiedzy teoretycznej z praktyką, którego to zharmonizowania nie dałoby się osiągnąć, gdyby praktyczna działalność

procesowa Urzędu Zastępstwa została ustalona w zbyt wąskich granicach.

Przechodząc z kolei do omówienia najważniejszych kwestii, dotyczących zakresu działania powyższego urzędu, podkreślić przede wszystkim należy, iż wykonywanie zleconych mu czynności procesowych przed sądami, mającymi siedzibę w m. st. Warszawie obowiązować będzie bez względu na to, w jakiej instancji sądy te są powołane do rozpoznania danej sprawy. Nawet więc jeśli, np. odnośna sprawa podlegała w pierwszej instancji rozpoznaniu sądu powiatowego, mającego siedzibę poza Warszawą, do obrony jej w drugiej instancji przed Sądem Wojewódzkim — dla województwa warszawskiego właściwy będzie Urząd Zastępstwa Prawnego (oczywiście z wyjątkiem spraw, związanych z działalnością Rady Narodowej m. stoł. Warszawy i Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie, sprawy te bowiem winny być prowadzone również i przed sądem wojewódzkim przez właściwy wydział prawny). W podobnej sytuacji, tj. w razie gdy Urząd Zastępstwa Prawnego powołany jest do wykonywania zastępstwa tylko przed sądem drugiej instancji (a więc tylko przed Sądem Najwyższym lub tylko przed Sądem Wojewódzkim) zadania Urzędu polegać będą wyłącznie na udziale w rozprawach sądowych oraz na wykonywaniu innych czynności, podejmowanych bezpośrednio w postępowaniu przed sądem powyższej instancji. Natomiast wnoszenie środków odwoławczych należeć będzie do wydziału lub referatu prawnego, który prowadził sprawę przed sądem pierwszej instancji (por. § 5 ust. 2 statutu UZP).

Jak już poprzednio podkreślono, Urząd Zastępstwa Prawnego udziela opinie prawnej jedynie na żądanie władz naczelnych i urzędów centralnych oraz naczelnich organów banków państwowych. Oczywiście jest jednak, że jeżeli w danym przypadku chodzi o wyjaśnienie kwestii, wiążących się ściśle z mającą być wytoczoną lub toczącą się już sprawą sądową, która należy do właściwości Urzędu Zastępstwa, powinien on udzielić opinii w powyższych kwestiach nawet i w tym przypadku, gdy zainteresowana jednostka, która zwróciła się o jej wydanie, nie należy do wspomnianej powyżej kategorii władz, urzędów lub organów (a więc gdy jest nią, np. przedsiębiorstwo państwowe lub władza niższej instancji).

Funkcje Urzędu Zastępstwa Prawnego w zakresie ujednolicenia praktyki wydziałów lub referatów prawnych polegać będą przede wszystkim na rozstrzygnięciu o sposobie prowadzenia przez powyższe organy poszczególnych spraw sądowych, jeżeli w danej sprawie zachodzi różnica zdań pomiędzy organem, który ją prowadzi, a zainteresowaną w niej jednostką. Rozstrzygnięcie Urzędu będzie jednak wymagać uprzedniej zgody Ministra, któremu jednostka ta podlega (por. § 23 ust. 1 pkt a statutu Urzędu Zastępstwa Prawnego i § 14 ust. 2 instrukcji

Nr 16). Urząd Zastępstwa powołany jest do wydania takiego rozstrzygnięcia również i wówczas, gdy wydziały lub referaty prawnemu nasuwają się wątpliwości co do sposobu prowadzenia konkretnej sprawy procesowej, przy czym w powyższym przypadku rozstrzygnięcie Urzędu nie będzie uzależnione od uzyskania zgody właściwego ministra (por. § 23 ust. 1 pkt b statutu UZP i § 15 ust. 3 instrukcji Nr 16). Ponadto Urząd Zastępstwa Prawnego obowiązany jest komunikować swoje spostrzeżenia co do sposobu prowadzenia spraw przez wydziały lub referaty prawne Prezydium Rady Ministrów, które na podstawie tych spostrzeżeń oraz innych materiałów, uzyskanych w związku ze sprawowaniem nadzoru nad organami, wydawać będzie ogólne wytyczne, niezbędne dla ujednolicenia ich praktyki (por. § 25 statutu UZP i § 23 instrukcji Nr 16).

Na szczególną uwagę zasługują wreszcie uprawnienia Urzędu Zastępstwa, dotyczące aplikantów zatrudnionych w powyższym Urzędzie oraz w wydziałach lub referatach prawnych. Uprawnienia te polegają na wykonywaniu przez dyrektora Urzędu ogólnego kierownictwa w zakresie kształcenia aplikantów oraz na egzaminowaniu ich przez komisję, ustanowioną przy tym urzędzie (por. art. 4 ust. 2 i § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2.VI.1951 r. Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 248). Znaczenie wspomnianych uprawnień jest nader istotne zwłaszcza z tego powodu, iż w myśl przepisów powyższego rozporządzenia do stanowisk referendarskich, związanych z udzielaniem pomocy prawnej mogą być — abstrahując od ściśle określonych w tym rozporządzeniu przypadków wyjątkowych — dopuszczone tylko takie osoby, które odbyły w organach zastępstwa prawnego dwuletnią aplikację, zakończoną złożeniem wspomnianego egzaminu (por. § 1 pkt. 4 oraz § 2, 3 i 13 powołanego rozporządzenia).

Przechodząc do rozpatrzenia najważniejszych kwestii, dotyczących zakresu działania i sposobu funkcjonowania wydziałów oraz referatów prawnych prezydium rad narodowych przede wszystkim przypomnieć należy, iż — z zastrzeżeniem właściwości Urzędu Zastępstwa Prawnego — wspomniane organy są powołane do wykonywania ogółu zadań pomocy prawnej, określonych w dekreście z dnia 29 marca 1951 r. (por. art. 9 pow. dekretu). W zakresie zastępstwa sądowego wydziały prawne prezydium wojewódzkich rad narodowych (jak również Prezydium Rady Narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi) wykonują powyższe zadania przed sądami wojewódzkimi i powiatowymi na obszarze właściwego województwa (względnie przed Sądem Wojewódzkim i sądami powiatowymi dla dzielnic m. st. Warszawy lub takimiż sądami dla dzielnic m. Łodzi). Natomiast zakres działania referatów prawnych, które to referaty mogą być w miarę potrzeby tworzone w prezydiach powiatowych rad narodowych (oraz prezydiach miast, stanowiących powiaty miejskie), obej-

muje wyłącznie wykonywanie zastępstwa przed sądami powiatowymi (por. art. 10 i 11 dekretu). Wynika stąd, iż utworzenie referatów prawnych w niczym nie ogranicza właściwości wydziału prawnego w zakresie spraw, toczących się przed sądem wojewódzkim oraz sądami powiatowymi dla tych powiatów (lub miast, stanowiących powiaty miejskie), w których referaty prawne nie zostały jeszcze powołane do życia. Do czasu utworzenia wydziałów prawnych w prezydiach wszystkich wojewódzkich rad narodowych może Rada Ministrów zlecić wydziałowi prawnemu prezydium określonej wojewódzkiej rady narodowej sprawowanie zastępstwa sądowego na obszarze kilku województw (por. art. 14 dekretu). Na zasadzie powyższego upoważnienia postanowiła Rada Ministrów zlecić wykonanie zastępstwa sądowego w sprawach, dla których właściwe są sądy, mające siedzibę: 1) na obszarze województw białostockiego i lubelskiego — Wydziałowi Prawnemu Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie, 2) na obszarze województw koszalińskiego, olsztyńskiego i szczecińskiego — Wydziałowi Prawnemu Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku, 3) na obszarze województwa opolskiego — Wydziałowi Prawnemu Prezydium Rady Narodowej w Katowicach i 4) na obszarze województwa zielonogórskiego — Wydziałowi Prawnemu Prezydium Rady Narodowej w Poznaniu (por. § 24 instrukcji Nr 16). Wspomniane rozszerzenie właściwości powyższych wydziałów nastąpiło z tego powodu, iż ograniczono się na razie do utworzenia wydziałów prawnych w Prezydiach Rady Narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi oraz Wojewódzkich Rad Narodowych w Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Warszawie i Wrocławiu (por. § 1 instrukcji Nr 16).

Niezależnie od czynności zastępstwa sądowego i innych czynności pomocy prawnej powierzono wydziałom prawnym: 1) obsługę prawną wojewódzkiej rady narodowej (Rady Narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi) oraz jej organów, 2) badanie legalności uchwał prezydiów rad narodowych niższych stopni i 3) redakcję i administrację dziennika urzędowego (por. § 4 ust. 1 instrukcji Nr 16). Analogiczne zadania (z wyjątkiem redakcji i administracji dziennika urzędowego) zostało zlecone referatom prawnym. W ten sposób nastąpiło w powyższych organach skoncentrowanie również i tych czynności, które były dotychczas wykonywane przez istniejące poprzednio w ramach organizacyjnych prezydiów rad narodowych samodzielne referaty prawne. Specjalny charakter funkcji zastępstwa sądowego i innych czynności pomocy prawnej znalazł wyraz w postanowieniach, które przewidują, że czynności te należy z reguły powierzać pracownikom, zajmującym stanowiska referendarskie, związane z udzielaniem

powyższej pomocy oraz aplikantom i że tylko czynności prostsze i mniejszej wagi mogą być zlecane innym pracownikom prezydiów rad narodowych lub osobom wyznaczonym przez zainteresowane w danej sprawie jednostki organizacyjne (por. § 8 instrukcji Nr 15). Przewidziano ponadto możliwość powierzania zastępstwa sądowego adwokatom, ograniczając ją jednak do spraw, toczących się przed sądem, w którego siedzibie nie ma wydziału lub referatu prawnego i to pod warunkiem, że zachodzą istotne trudności w delegowaniu na rozprawę pracowników powyższych organów. W zakresie czynności prostszych i mniejszej wagi możliwość ta została jeszcze bardziej ograniczona, uzależniono ją bowiem od ustalenia, iż zachodzą także trudności w delegowaniu na rozprawę również i innych pracowników prezydiów rad narodowych oraz osób, wyznaczonych przez zainteresowane w sprawie jednostki organizacyjne (por. § 9 ust. 3 instrukcji Nr 16).

Na specjalną wzmiankę zasługują przepisy dotyczące pomocy którą obowiązane są sobie udzielać wydziały i referaty prawne w razie potrzeby podjęcia poszczególnych czynności procesowych przed sądem, mającym siedzibę poza obszarem właściwości miejscowej danego wydziału lub referatu. W wypadku, gdy sądem tym jest sąd, mający siedzibę w m. st. Warszawie, o udzielenie powyższej pomocy należy zwracać się do Urzędu Zastępstwa Prawnego, który to urząd ze swojej strony uprawniony jest do korzystania z pomocy wydziałów lub referatów prawnych, jeżeli w sprawach przez niego prowadzonych zachodzi potrzeba podjęcia czynności przed sądami, mającymi siedzibę poza m. st. Warszawą (por. § 9 ust. 1 i 2). Nader istotne znaczenie praktyczne posiada również norma, regulująca właściwość wydziałów i referatów prawnych (a także Urzędu Zastępstwa Prawnego) w razie, gdy podczas sporu toczącego się pomiędzy przedsiębiorstwem prywatnym, a zainteresowaną w sprawie jednostką, korzystającą z pomocy prawnej organów zastępstwa prawnego, został ustanowiony zarząd państwowy nad powyższym przedsiębiorstwem. W takiej sytuacji jednostka zainteresowana w sprawie będzie korzystać nadal z pomocy wspomnianych organów, natomiast zarząd państwowy winien wykonywać swoje zastępstwo sądowe przez własne organy (por. § 28 instrukcji Nr 16 i § 27 statutu UZP).

W zakończeniu uwag niniejszych omówić wypadnie zagadnienie wzajemnego stosunku pomiędzy Prokuraturą Rzeczypospolitej Polskiej a organami zastępstwa prawnego. Nie ulega wątpliwości, iż działalność wydziałów i referatów prawnych, jako organów władz na szczeblu wojewódzkim i powiatowym, podlegać będzie ogólnemu nadzorowi, który wykonuje Generalny Prokurator Rzeczypospolitej w zakresie ści-

słego przestrzegania przepisów prawa oraz zgodności z tymi przepisami aktów i innych czynności powyższych władz (por. art. 3 pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej Dz. U. R.P. Nr 38, poz. 346). Dalszą podstawę, uzasadniającą ingerencję Prokuratury w stosunku do organów zastępstwa prawnego stanowi okoliczność, iż jest ona powołana do podejmowania wszelkich czynności niezbędnych dla ochrony mienia społecznego (por. art. 3 pkt. 7 powołanej ustawy z dnia 20 lipca 1950 r.), a więc do wykonywania zadań, pozostających w ścisłym związku z działalnością powyższych organów zwłaszcza w zakresie wykonywania zastępstwa sądowego w sprawach cywilnych jednostek administracji i gospodarki państwowej. Wynika stąd, iż Prokuratura jest niewątpliwie uprawniona do występowania z wnioskiem o zastosowanie przez organy zastępstwa prawnego właściwych środków (np. wytoczenia powództwa lub wstąpienia do toczącego się sporu), koniecznych dla zabezpieczenia w danej sytuacji mienia społecznego, a zwłaszcza państwowej własności socjalistycznej lub innych praw majątkowych Państwa. Oczywiście jest także, że wspomniane organy powinny ze swojej strony komunikować władzom Prokuratury swoje spostrzeżenia, które mogłyby przyczynić się do ułatwienia wykonywania jej zadań w omawianym zakresie i że w każdym razie są one obowiązane do zawiadamiania jej o przestępstwach lub nadużyciach, ujawnionych przy sposobności wykonywania zleconych im czynności.

Zagadnienie ustalenia właściwego stosunku pomiędzy działalnością Prokuratury i organów powołanych do zastępstwa sądowego jednostek administracji i gospodarki państwowej stało się szczególnie aktualne w związku z rozszerzeniem udziału prokuratora w postępowaniu sądowo-cywilnym (por. art. 90—96 i art. 396 § 1 kod. post. cyw. oraz art. 4 kod. post. niespornego w brzmieniu nadanym temu artykułowi w pkt. 1 art. 3 ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych), Dekret z dnia 29 marca 1951 r. nie zawiera żadnych specjalnych postanowień, z których można by chociażby w sposób pośredni wnioskować, w jaki sposób należałoby wspomniany stosunek ukształtować w powyższym zakresie. W każdym razie nie powinno ulegać wątpliwości, iż uprawnienia, przyznane prokuratorowi w procesie cywilnym, znajdują również zastosowanie w sprawach, w których zainteresowane w nich jednostki korzystają z pomocy prawnej organów zastępstwa prawnego. Może więc prokurator również i w tych sprawach, jeżeli wymaga tego interes Państwa Ludowego, wytoczyć powództwo, któ-

re uzna za właściwe, a jeżeli wszczęcie procesu w powyższych sprawach już nastąpiło, wziąć w nim udział w każdym jego stanie. Wydaje się jednak, iż ingerencja prokuratora w sprawach wspomnianej kategorii następować będzie w zupełnie wyjątkowych przypadkach, skoro można się spodziewać, iż stanowisko, zajęte w nich przez organy zastępstwa prawnego w obronie szczególnych interesów reprezentowanych przez te organy jednostek nie powinno — przynajmniej z reguły — kolidować z ogólnymi interesami Państwa Ludowego i że w razie, gdyby podobna kolizja została przez prokuratora stwierdzona, uda się w drodze bezpośredniego porozumienia z organami zastępstwa prawnego lub ich władzą naczelną kolizję tę usunąć. Usunięcie podobnej kolizji nie powinno nasuwać istotnych trudności zwłaszcza w tych sytuacjach, gdy organy powyższe występują wyłącznie w obronie interesu publicznego (por. art. 13 § 2 kod. post. niespornego w związku z art. 17 dekretu z dnia 29 marca 1951 r.), skoro interes ten musi być zawsze identyczny z interesem Państwa Ludowego i skoro wobec tego może w powyższych sytuacjach wchodzić w grę różnica poglądów wyłącznie co do sposobu ujmowania tego interesu w danym konkretnym przypadku.

Nader istotne znaczenie dla wzajemnego współdziałania pomiędzy Prokuraturą a organami zastępstwa prawnego posiada przepis art. 396 § 1 kod. post. cyw. uprawniający Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej do wnoszenia od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie nadzwyczajnej rewizji, jeżeli orzeczenie narusza interes Państwa Ludowego albo zostało powzięte z pogwałceniem istotnych przepisów prawa. W związku z powyższym będą mogły wspomniane organy zwracać się bądź bezpośrednio, bądź za pośrednictwem swojej władzy naczelnej do Generalnego Prokuratora o złożenie powyższej rewizji, co obok wskazanych już poprzednio momentów pogłębi niewątpliwie współpracę pomiędzy Prokuraturą i organami zastępstwa. Można się przy tym spodziewać, iż utrwalenie węzłów powyższej współpracy przyczyni się w znacznej mierze do właściwego ujmowania przez organy zastępstwa prawnego interesu Polski Ludowej, którego ochrona i udział w ustalaniu jego wykładni należy do podstawowych zadań Prokuratury Rzeczypospolitej, jako jednego z najbardziej przodujących czynników państwowych, powołanych do ugruntowania praworządności ludowej, wzmocnienia władzy klasy robotniczej i zagwarantowania w ten sposób budowy socjalizmu w Polsce.

O poprawność wniosku arbitrażowego

Przepisy o postępowaniu arbitrażowym *) zerwały z formalizmem, który cechował kodeks postępowania cywilnego i starają się umożliwić stronom zwracanie się do organów arbitrażu gospodarczego bez zbędnych formalności o rozpoznanie wynikłego sporu, którego rozstrzygnięcie leży nie tylko w interesie samych stron, lecz jest konieczne dla prawidłowej działalności aparatu gospodarczego.

Spory arbitrażowe muszą być rozstrzygane szybko, bez uszczerbku jednak dla dokładności postępowania, w toku którego ustala się sporny stan faktyczny i prawny, a sprawne dokonanie tych czynności w znacznym stopniu zależy od danych zawartych we wniosku arbitrażowym. Wymogi, którym powinien odpowiadać wniosek arbitrażowy, ażeby sprawa mogła otrzymać należyty bieg, zawarte są w § 19 ust. 2 powołanego Rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 15.XI. 1950 r. i oparte są na praktyce postępowania arbitrażowego.

Wnioskodawca musi przede wszystkim wskazać prawidłowo, jaką jednostkę gospodarczą pozyska, a konsekwencją wystąpienia przeciwko niewłaściwej jednostce gospodarczej może być oddalenie wniosku z ewentualnością utraty roszczenia przeciwko właściwemu dłużnikowi, jeżeli w międzyczasie nastąpiła roczna prekluzja.

Komisja arbitrażowa nie jest bowiem zobowiązana wzywać do przystąpienia do toczącego się postępowania w charakterze współuczestnika inną jednostkę gospodarczą, która jej zdaniem jest odpowiedzialna za wykonanie lub niewykonanie zobowiązania będącego przedmiotem sporu, gdyż wnioskodawca sam powinien dokładnie zdawać sobie sprawę, kto był jego kontrahentem **).

Wzywanie z urzędu jest tylko uprawnieniem Prezesa Komisji Arbitrażowej, z którego wg obecnej praktyki korzysta tylko wtedy, gdy konieczność wezwania innej jednostki do współuczestnictwa wynika ze zmian organizacyjnych lub dyktowane jest względami ekonomiki procesowej, co ma miejsce w szczególności w tych przypadkach, gdy z okoliczności sprawy wynika bezspornie, że zasądzona od strony pozwanej należność będzie przedmiotem postępowania regresowego.

Wniosek powinien zawierać oprócz wskazania stron i ich adresów również nazwiska i imiona

*) patrz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1950 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 484), które zastąpiło poprzednio obowiązujące w tym przedmiocie Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 października 1949 roku.

**) Patrz Jan Topiński — Półtora roku działalności arbitrażu gospodarczego. PUG Nr 3 (33) str. 80—81.

członków kierownictwa, co ma na celu umożliwienie komisji arbitrażowej w toku postępowania dowodowego szybkie porozumienie się telefoniczne i uzyskanie w krótkiej drodze niezbędnych informacji lub oświadczeń.

Dane te, jako otrzymane od miarodajnych osób, ujęte następnie w formie notatki służbowej, stanowiąc będą, łącznie z innymi dowodami, materiał, na którym komisja arbitrażowa będzie mogła oprzeć swoje rozstrzygnięcie.

We wniosku należy podać wartość przedmiotu sporu obliczoną wg przepisów kodeksu postępowania cywilnego, co w danym stadium postępowania ma znaczenie dla ustalenia wysokości należnej opłaty arbitrażowej i zastosowania właściwego trybu orzekania, który przy wartości przedmiotu sporu nie przewyższającej 15.000 zł jest z reguły jednoosobowy (§ 4 ust. 1 pkt a).

Zasadniczą rzeczą jest podanie dokładnego stanu faktycznego będącego podstawą wniosku, gdyż, jak wiadomo, komisje arbitrażowe docierają do istoty sporu, a wobec tego przy rozstrzyganiu muszą mieć dokładne dane odnoszące się do spornej sprawy. Ustalenie już w początkowej fazie postępowania, jaki przebieg miały stosunki między stronami, jest tym więcej konieczne, że komisja arbitrażowa z urzędu bierze pod uwagę upływ rocznego terminu na zaskarżenie, który liczy się od dnia wymagalności bądź też upływ krótszego terminu zawitego lub przedawnienia, jeżeli dochodzenie danego roszczenia ograniczone jest tymi krótszymi terminami. W związku z tym niewłaściwą jest rzeczą podawanie we wniosku, że dochodzi się np. salda figurującego na dzień 31 grudnia 1950 r. bez wskazania, z jakiego okresu i z jakiego tytułu pochodzą należności składające się na to saldo lub też powołanie ogólnikowe, że należność przypada za dostarczone towary lub wykonane usługi bez wskazania, o jakie dostawy lub usługi chodzi i kiedy zostały dokonane.

W braku wymienionych wyżej danych we wniosku komisje arbitrażowe muszą z urzędu wzywać wnioskodawcę do stosownego uzupełnienia, co powoduje zbędną korespondencję i przedłuża okres załatwienia sprawy.

W przypadku jednak, gdy pomiędzy stronami istnieje zawarta za zgodą właściwych władz umowa rachunku bieżącego, co w gospodarce uspołecznionej jest rzadkim wyjątkiem z uwagi na uchwałę Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja 1947 r. w sprawie rozliczeń za dostawy i usługi między przedsiębiorstwami państwowymi lub pod zarządem państwowym oraz pomiędzy tymi przedsiębiorstwami a jednostkami budżetu państwowego i Związkiem Gospodarczym Spółdzielni RP „Społem”, nakładająca na dostawcę obowiązek inkasowania należności za każdorazowo wykonaną dostawę

wę lub usługę, umowę tę należy wyraźnie powołać we wniosku i załączyć w odpisie wraz z dowodem uzyskania zgody na jej zawarcie, wówczas dopuszczalne jest dochodzenie salda należności ustalonego na podstawie wyciągu z rachunku strony powodowej.

W dalszym stadium postępowania arbitrażowego dane faktyczne podane we wniosku w zestawieniu z wyjaśnieniami złożonymi przez stronę pozwaną (§ 28 ust. 1) dadzą podstawę do ustalenia faktów spornych, które będą objęte zarządzeniem dowodowym, wydawanym przed rozpoznaniem sprawy (§ 34). Niedokładne podanie stanu faktycznego może spowodować objęcie postępowaniem dowodowym faktów, które w rzeczywistości są niesporne pomiędzy stronami i w razie dokładnego podania okoliczności sprawy nie wymagałyby dalszego wyjaśnienia.

Z kwestią późniejszego zarządzenia dowodowego wiąże się wymóg powołania dowodów ze wskazaniem, jakie okoliczności mogą być nimi ustalone, co oczywiście nie wiąże komisji arbitrażowej, która przy postępowaniu dowodowym niezależnie od zaofiarowanych przez wnioskodawcę dowodów może zwracać się o dalsze dowody do obu stron, jak również wystąpić do władz i urzędów oraz państwowych jednostek gospodarczych i osób prawnych prawa publicznego o udzielenie odpowiednich informacji, dokumentów i wyjaśnień. Powołane we wniosku dokumenty powinny być dołączone w oryginale lub w odpisie, o ile znajdują się w posiadaniu strony, w przeciwnym zaś razie należy podać, u kogo pozwany dokument się znajduje, co umożliwi zażądanie go w razie potrzeby przez komisję arbitrażową do wykorzystania w postępowaniu dowodowym.

Wniosek powinien zawierać dokładnie określone żądanie, z którym strona zwraca się do komisji arbitrażowej i przedmiotem tego żądania zazwyczaj jest zasądzenie określonej kwoty pieniężnej.

Jest rzeczą niewłaściwą ograniczenie się do podawania we wniosku stanu faktycznego, który dał powód do sporu z tym, ażeby komisja arbitrażowa sama we własnym zakresie ustalała, w jakim kierunku sporne zagadnienie ma być rozwiązane bądź też przedkładanie całej pliki rachunków z wnioskiem o dokonanie rozliczenia pomiędzy stronami bez wskazania pozycji, które się uznaje za sporne. Ustalenie bowiem należności przypadającej z tytułu dokonanej dostawy lub roboty należy do organów zarządu odbiorcy, które obowiązane są we własnym zakresie i na własną odpowiedzialność ustalić, jakie kwoty żądane przez dostawcę uznają, a co do jakich zgłaszają spór i na jakiej podstawie.

Występując o zasądzenie należności strona powinna jednocześnie wskazać, od jakiej daty domaga się odsetek, przy czym należy mieć na uwadze, że odsetki biegną od daty wymagalności, którą ustala się na podstawie odpowiednich przepisów, obowiązujących w gospodarce

uspołecznionej (np. powołana uchwała KERM z dnia 20 maja 1947 r., zarządzenie b. Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 28 lutego 1948 roku w sprawie dni respektowych, zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 29 listopada 1949 r. w sprawie regulowania należności wynikających z rachunków ostatecznych).

Przed złożeniem wniosku arbitrażowego wnioskodawca obowiązany jest wezwać swego dłużnika do dobrowolnego wykonania świadczenia i odpis tego z dowodem doręczenia powinien być dołączony do wniosku. Chodzi tu nie o specjalne wezwanie bezpośrednio przed złożeniem wniosku z zwyczajowo stosowanym zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania arbitrażowego, lecz o dowód stwierdzający bezskuteczność starań o uzyskanie na drodze dobrowolnej świadczenia, co da podstawę do ustalenia, która ze stron zachowaniem swoim spowodowała skierowanie sprawy na drogę arbitrażu. Zasadniczo kwestia wzywania nie ma wpływu na uwzględnienie roszczenia, ale ma decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy kosztów postępowania w przypadkach, gdy strona pozwana w odpowiedzi na wniosek uznaje roszczenia lub płaci żadaną należność bezpośrednio po doręczeniu odpisu wniosku. W niektórych sprawach wezwanie może mieć dalej idące skutki prawne, gdyż od daty jego liczy się bieg odsetek, co ma głównie zastosowanie przy dochodzeniu odszkodowania za czyny niedozwolone.

Do wniosku należy dołączyć odpis jego oraz złożonych załączników w tylu egzemplarzach, ile jednostek będzie uczestniczyć w sprawie oraz dowód przelania na konto właściwej komisji należnej opłaty arbitrażowej obliczonej według stawek przewidzianych w § 83 powołanego Rozporządzenia.

Jeżeli wniosek nie odpowiada omówionym powyżej wymogom formalnym lub też nie został należycie opłacony, prezes komisji arbitrażowej wezwie wnioskodawcę do stosownego uzupełnienia w terminie siedmiodniowym. W razie gdy strona nie ma możliwości dokonania uzupełnień w wyznaczonym terminie, powinna przed jego upływem wystąpić z należycie uzasadnionym wnioskiem o przedłużenie, w przeciwnym bowiem razie po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu prezes zarządzi zwrot wniosku, który wówczas uważany jest za niebyły i pozbawiony skutków prawnych.

Zwrot wniosku, jakkolwiek nie jest obligatoryjny w myśl § 26 ust. 3 powołanego Rozporządzenia, należałoby raczej uważać za zasadę, od której prezes komisji może robić wyjątki w przypadkach uzasadnionych interesem gospodarki narodowej i nadać bieg sprawie pomimo nieuzupełnienia wytkniętych braków w udzielonym na to terminie. Dotyczy to w szczególności przypadku braku odpowiedniej ilości odpisów wniosku i załączników, które komisja arbitrażowa na zarządzenie prezesa sporządzi we własnym zakresie na koszt wnioskodawcy

lub też w przypadku niewniesienia opłat arbitrażowych, które następnie zostaną ściągnięte w drodze egzekucyjnej.

Jeżeli prezes okręgowej komisji arbitrażowej z tych uprawnień nie skorzystał i zarządził zwrot wniosku, strona powodowa może w terminie 7-dniowym od daty otrzymania zwrotu wnieść należycie uzasadnione zażalenie do Głównej Komisji Arbitrażowej, gdzie zostanie rozpoznane bez wezwania stron.

Wniosek skierowany do okręgowej komisji arbitrażowej, jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 15.000 zł lub jeżeli dotyczy sporu przedumownego, powinien ponadto zawierać wskazanie wyznaczonego arbitra z podaniem jego nazwiska, imienia, zajmowanego stanowiska oraz adresu. W braku tego wskazania prezes okręgowej komisji arbitrażowej wezwie

wnioskodawcę do wyznaczenia arbitra w oznaczonym terminie, a w razie bezskuteczności tego wezwania sam wyznaczy arbitra dla strony powodowej.

Podpisanie wniosku arbitrażowego powinno nastąpić w sposób zgodny z przepisami regulującymi uprawnienia do reprezentowania jednostek gospodarczych, do rzędu których zalicza się wnioskodawcę, jak np. art. 15 dekretu z dn. 26.X.1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. R. P. Nr 43, poz. 439), art. 36 Ustawy z dnia 29.X.1920 r. o spółdzielniach (jedn. tekst Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 232 z 1950 r.)*).

*) OD REDAKCJI: Dla ułatwienia formułowania wniosku arbitrażowego podaje się na str. 276 wzór wniosku, którego stosowanie powinno być jednak odpowiednio modyfikowane.

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

za czas od dnia 15 maja do 15 czerwca 1951 (Dz.U.R.P. nr 28—30) z uwzględnieniem uchwał, zarządzeń, instrukcji i okólników ogłoszonych w Monitorze Polskim, Biuletynie PKPG i Dziennikach Urzędowych.

USTRÓJ WŁADZ PAŃSTWOWYCH

Dziennik Ustaw R. P. Nr 30 pod poz. 236 publikuje ustawę z dnia 26 maja 1951 r. o **organizacji władz naczelnych w dziedzinie rolnictwa**.

Ustawa tworzy Urząd Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych, do zakresu działania którego należą sprawy państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej.

Urząd Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych przekształca się w Urząd Ministra Rolnictwa. Do zakresu jego działania należą sprawy, które wchodziły dotychczas do zakresu działania Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z wyjątkiem spraw przekazanych do zakresu działania Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia ustali szczegółowo właściwość Ministra Rolnictwa i Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych oraz określi, które przedsiębiorstwa i instytucje podlegają Ministrowi Państwowych Gospodarstw Rolnych.

PLANOWANIE

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 23, poz. 214 ogłoszono rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 11 kwietnia 1951 r. w sprawie **rozciągnięcia obowiązków zawierania umów planowych w 1951 r.**

Rozporządzenie rozciąga obowiązek zawierania umów planowych na 1951 r. na Ministrów: Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego, Kolei oraz Poczty i Telegrafów w zakresie zaopatrzenia podległych im resortów oraz na Powszechną Organizację „Służba Polsce” i niektóre wymienione w rozporządzeniu spółdzielnie w zakresie zaopatrzenia i zbytu oraz przewozu towarów.

W Nr. A—39 Monitora Polskiego pod poz. 471 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **planowania uzyskiwania złomu i innych odpadków użytkowych metali nieżelaznych i ich stopów**. Uchwała nakłada na jednostki gospodarki społecznej, w których przy produkcji powstają złom i inne odpadki użytkowe metali nieżelaznych i ich stopów, obowiązek sporządzania rocznych planów uzyskiwania tego złomu i odpadków, odsprzedaży ich rejonowym zbiorcom podległym Centralnemu Zarządowi Gospodarki Złomem oraz składania sprawozdań z wykonania tych planów.

W Nr. A—41 Monitora Polskiego pod poz. 522 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 kwietnia 1951 r. w sprawie **stosowania instrukcji o inwestycjach pozalimitowych**. Dołączona do zarządzenia instrukcja zawiera przepisy dotyczące zasad planowania inwestycji pozalimitowych, trybu akumulacji środków na inwestycje pozalimitowe, finansowanie inwestycji pozalimitowych, środków materiałowych na inwestycje pozalimitowe, techniki planowania i zatwierdzania inwestycji pozalimitowych, ich włączania do planu inwestycyjnego oraz kontroli i sprawozdawczości w zakresie inwestycji pozalimitowych. Do instrukcji dołączone są wzory formularzy.

W Nr. A—43 Monitora Polskiego pod poz. 550 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 11 kwietnia 1951 r. **zmieniające zarządzenie w sprawie ustalenia listy jednostek gospodarczych, obowiązanych do zawierania umów generalnych na dostawę maszyn i urządzeń technicznych na rok 1951, terminów zawierania umów i ich rejestracji oraz w sprawie zwolnienia od obowiązku zawierania umów planowych na dostawę tych artykułów (vide PUG Nr 4/34, str. 129)**. Zmiana polega na zwolnieniu Centralnego Zarządu Państwowych Ośrodków Maszynowych i przedsiębiorstw podległych od obowiązku zawierania na r. 1951 umów planowych na dostawę maszyn.

W Nr. A—45 Monitora Polskiego pod poz. 589 zamieszczono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **ustalenia listy jednostek gospodarczych obowiązanych do zawierania umów generalnych i bezpośrednich na przewóz towarów w 1951 r., terminu zawierania tych umów oraz zwolnienia od obowiązku zawierania umów planowych w tym zakresie**. Umowy generalne na przewóz powinny być zawarte do dnia 30 czerwca a umowy szczegółowe i bezpośrednie do dnia 31 sierpnia 1951 r. Do zarządzenia dołączone są listy jednostek obowiązanych do zawierania umów. Jednostki nie zamieszczone na tych listach oraz jednostki nie zobowiązane z mocy umów generalnych do zawarcia umów szczegółowych są wolne od zawierania umów planowych o przewóz w 1951 r.

W Nr. A—48 Monitora Polskiego pod poz. 611 opublikowano Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej

Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 11 kwietnia 1951 r. w sprawie **ustalenia listy jednostek gospodarczych obowiązanych do zawierania umów generalnych i bezpośrednich, zwolnienia od obowiązku zawierania tych umów oraz ustalenia terminu zawierania umów planowych na rok 1951.**

Zarządzenie ustala, które jednostki gospodarcze obowiązane są do zawierania bądź umów generalnych, bądź umów bezpośrednich na dostawę towarów a) w ramach zaopatrzenia materiałowego, b) w ramach krajowego obrotu handlowego artykułami konsumpcyjnymi i wyrobami przemysłowymi, c) w ramach obrotu handlowego z zagranicą. Umowy generalne miały być zawarte do dnia 31 maja 1951, zaś ostateczny termin zawarcia umów szczegółowych i bezpośrednich został ustalony na dzień 31 lipca 1951 r. Do zarządzenia dołączone są listy zawierające wskazania dostawców, przedmiot umowy i odbiorców, przy czym jednostki gospodarcze nie objęte listami zwolnione są od obowiązku zawierania umów planowych w r. 1951 na dostawę towarów.

W Nr. 13 Biuletynu PKPG pod poz. 131 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Finansów z dnia 25 kwietnia 1951 r. w sprawie **trybu i terminu ostatecznego zatwierdzenia planów techniczno-przemysłowo-finansowych (finansowo - gospodarczych) na rok 1951, przedsiębiorstw i innych jednostek gospodarczych terenowych.** W myśl zarządzenia wydanego w związku z zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30 marca 1951 r. w sprawie zakończenia prac nad wojewódzkimi planami gospodarczymi na rok 1951 (vide PUG Nr 6/36, str. 214). Wojewódzkie Rady Narodowe po uchwaleniu terenowych planów gospodarczych na 1951 r. powinny przystąpić niezwłocznie do ostatecznego zatwierdzenia planów techniczno-finansowych (planów finansowo - gospodarczych) poszczególnych przedsiębiorstw terenowych, wprowadzając do tych planów ewentualne korekty wynikające ze wskaźników uchwalonych planów wojewódzkich. Zarządzenie określa zasady i tryb zatwierdzenia tych planów.

W Nr. 14 Biuletynu PKPG pod poz. 138 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 3 maja 1951 r. w sprawie **zasad i trybu opracowania operatywnych planów przewozu towarów kolejami normalnotorowymi.** Zarządzenie wprowadza obowiązek planowania operatywnego przewozów towarowych kolejami normalnotorowymi wg instrukcji załączonej do zarządzenia. Instrukcja zawiera przepisy ogólne, przepisy dotyczące zasad i trybu sporządzania planów oraz sprawozdawczości z ich wykonania.

W tymże numerze pod poz. 140 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 4 maja 1951 r. w sprawie **planowania wewnątrzzakładowego.** Zarządzenie określa resorty i gałęzie przemysłu, w których ma być wprowadzone planowanie wewnątrzzakładowe. Dla zorganizowania tego planowania w zakładach wymienionych gałęzi przemysłu powołane zostają 3—5 osobowe zespoły. Zarządzenie określa zadania oraz tryb działania tych zespołów.

W tymże numerze pod poz. 142 zamieszczono pismo ókólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w sprawie **obowiązku przestrzegania limitów inwestycyjnych, ustalonych w Planie 6-letnim przy pracach przygotowawczych nad projektem Planu Inwestycyjnego na rok 1952 i pracach nad 6-letnimi planami rozwoju gospodarczego.** Pismo zwraca uwagę na konieczność przestrzegania limitów Planu 6-letniego i wskazuje sposób przeliczania tych limitów.

W tymże numerze pod poz. 143 opublikowano pismo ókólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 3 maja 1951 r. w sprawie **wykładni § 3 zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 26 lutego 1951 r. w sprawie składania i przyjmowania zamówień przez centrale (biura) handlu zagranicznego**

u dostawców i odbiorców krajowych w zakresie eksportu i importu nieinwestycyjnego (vide PUG Nr 5/35, str. 170). Pismo wyjaśnia, że sporządzane rozdzielniki co do swej szczegółowości powinny obejmować dostawców lub odbiorców krajowych na szczeblu centralnych zarządów, central zaopatrzenia materiałowego lub jednostek równorzędnych bez dalszego wyszczególniania odbiorców produkcyjnych.

Patrz: „Praca” — wykonanie ustawy o planowym zatrudnianiu absolwentów.

PRZEMYSŁ

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 28, poz. 220 znajduje się rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 1951 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie **wyrobu oraz obiegu octów i esencji octowej.**

Rozporządzenie to przesuwają do dnia 31 sierpnia 1951 r. termin wejścia w życie niektórych przepisów co do sprzedaży detalicznej esencji octowej i co do zakazu sprzedaży, jako octu roztworów kwasu mlekowego, winnego i cytrynowego, które to przepisy zawarte są w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 28 lutego 1950 r. w sprawie wyrobu oraz obiegu octów i esencji octowej (vide PUG Nr 5/23, str. 115).

W Nr. A—37 Monitora Polskiego pod poz. 452 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 16 kwietnia 1951 r. w sprawie **zużywania (wykorzystania) ciepła odpadkowego.** Zarządzenie określa, jakiego rodzaju ciepło powinno być dodatkowo wykorzystane i przewiduje wydanie przez właściwe komórki organizacyjne szczegółowych wytycznych w tym zakresie oraz zakres i tryb składania sprawozdań z wykorzystania ciepła odpadkowego.

W Nr. A—46 Monitora Polskiego pod poz. 603 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 4 maja 1951 r. w sprawie **powoływania, obowiązków i wynagrodzenia rzeczoznawców w postępowaniu o przymusowy wykup maszyn.** Rzeczoznawców tych w liczbie od 12 do 24 dla każdego województwa powołuje na okres dwóch lat prezydium wojewódzkiej rady narodowej spośród kandydatów wskazanych przez ministrów resortów przemysłowych, izby rzemieślnicze^o oraz zrzeszenia prywatnego przemysłu. Zarządzenie określa obowiązki rzeczoznawców oraz zasady wynagradzania (vide PUG Nr 9/27, str. 237 i Nr 5/35, str. 170).

W Nr. 13 Biuletynu PKPG pod poz. 129 zamieszczono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 24 kwietnia 1951 r. w sprawie **przeprowadzenia kontroli stanu zapasów węgla i koksu w zakładach przemysłowych.** Zarządzenie nakłada na wszystkie przedsiębiorstwa otrzymujące węgiel i koks w ramach kontyngentów na cele przemysłowe do sporządzenia na dzień 31 maja 1951 r. remanentów tych paliw. Z remanentów tych należy sporządzić raporty i ewentualnie protokoły rozbieżności między stanem faktycznym a książkowym i przestać je za pośrednictwem jednostek nadrzędnych do Centrali Zbytu Węgla.

W tymże numerze pod poz. 130 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 24 kwietnia 1951 r. w sprawie **zaopatrywania zakładów drobnej wytwórczości w surowce odpadkowe.** Zarządzenie dzieli odpadki na odpadki zużywane przez przedsiębiorstwa, w których powstały, odpadki zastrzeżone do dyspozycji władz centralnych i odpadki dopuszczone do bezpośredniego zaopatrzenia zakładów drobnej wytwórczości. Zarządzenie reguluje sposób dysponowania tymi odpadkami, zasady i tryb bezpośredniego przekazywania odpadków przez zakłady przemysłu kluczowego zakładom drobnej wytwórczości oraz zasady i tryb sporządzania bilansów surowców odpadkowych i zestawień na II półrocze 1951 r. Do zarządzenia dołączona jest instrukcja w sprawie opracowania zestawień, bilansów i rozdzielnictwa surowców odpadkowych.

W Nr. A—14 Buletynu PKPG pod poz. 141 zamieszczono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 maja 1951 r. w sprawie **powierzenia Zjednoczeniu Przemysłu Muzycznego zbiórki i gospodarowania zużyтыми płytami gramofonowymi**. Zbiórka przeprowadzona będzie przez organizacje społeczne i młodzież szkolną. Zarządzenie ponadto zwraca uwagę na konieczność przestrzegania obowiązujących przepisów w zakresie gromadzenia i zbiórki płyt.

Patrz: „Planowanie” — planowanie uzyskiwania złomu i innych odpadków metali, nieżelaznych.

ROLNICTWO

W Nr. A—40 Monitora Polskiego pod poz. 500 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **ochrony kraju przed stonką ziemniaczaną w 1951 r.** Uchwała nakłada na niektórych ministrów, Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości oraz prezydium rad narodowych do przeprowadzenia czynności przygotowawczych do akcji zwalczania stonki ziemniaczanej a w szczególności do zarządzania wyprodukowania odpowiednich aparatów i środków chemicznych, wzmoczenia kontroli transportu i przesyłek importowanych, zaangażowania odpowiedniego personelu oraz mobilizacji środków transportowych.

W Nr. A—46 Monitora Polskiego pod poz. 599 ogłoszono uchwałę Prezydium Rządu z dnia 19 maja 1951 r. w sprawie **dalszego rozwoju pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwach indywidualnych**. Uchwała przewiduje dodatkową kontraktację trzody chlewnej i określa przywileje dla rolników przystępujących do dodatkowej kontraktacji.

Patrz: „Organizacja Urzędów” — zakres działania wydziałów rolnictwa i leśnictwa.

LEŚNICTWO

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 29, poz. 232 ogłoszono rozporządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 31 maja 1951 r. w sprawie **ochrony niektórych zwierząt łownych**.

Rozporządzenie to rozszerza czas ochrony w odniesieniu do* wyszczególnionych w nim zwierząt łownych, a w stosunku do niektórych innych wprowadza bądź czas ochrony, bądź całkowity zakaz polowania.

BUDOWNICTWO

W Nr. A—46 Monitora Polskiego pod poz. 598 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. w sprawie **nadzoru i uprawnień budowlanych na terenie powiatu warszawskiego**. Uchwała rozszerza zakres miejscowej właściwości Rady Narodowej m. st. Warszawy i jej organów w sprawach nadzoru i uprawnień budowlanych na powiat warszawski (Warszawski Zespół Miejski).

W Nr. A—47 Monitora Polskiego pod poz. 623 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 26 maja 1951 r. w sprawie **terminu likwidacji Warszawskiej Dyrekcji Odbudowy i związanych z tym terminów odbioru robót budowlanych i montażowych oraz rozliczeń za te roboty**. Zarządzenie przedłuża termin likwidacji Warszawskiej Dyrekcji Odbudowy do dnia 31 grudnia 1951 r. i przedłuża terminy odbioru wykonanych do dnia 31 grudnia 1949 r. przez tę dyrekcję robót budowlano - montażowych (vide PUG Nr 11/29, str. 303 i Nr 4/34, str. 132) i rozliczeń za te roboty.

W tymże numerze pod poz. 625 zamieszczono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 16 maja 1951 r. w sprawie **niepokrywania przez banki finansujące inwestycji faktur za roboty inwestycyjne wykonywane na podstawie umów nie potwierdzonych przez banki**. W myśl zatrzędzenia rachunki na roboty inwestycyjne wystawiane bankom na podstawie umowy nienotyfikowanej nie będą pokrywane przez te banki.

W Nr. 14 Buletynu PKPG pod poz. 139 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 3 maja 1951 r.

zmieniające Instrukcję Nr 20 o zasadach sporządzania i zatwierdzania dokumentacji technicznej dla inwestycji (vide PUG Nr 11/29, str. 302, Nr 1/31, str. 24 i Nr 5/35, str. 171). Zmiany dotyczą zasad sporządzania założeń projektu dla budownictwa przemysłowego i zasad sporządzania założeń projektu dla budownictwa ogólnego.

W Nr. 2 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli pod poz. 13 ogłoszono okólnik Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 15 lutego 1951 r. w sprawie **uprawnień budowlanych osób, które uzyskały stopień inżyniera zawodowego na politechnikach krajowych lub wyższych szkołach zawodowych**. Okólnik wyjaśnia, że Ministerstwo będzie udzielało uprawnień budowlanych tym osobom na równi z absolwentami, o których mowa w art. 361—363 prawa budowlanego.

W tymże numerze pod poz. 17 zamieszczono okólnik z dnia 12 marca 1951 r. w sprawie **obniżenia kosztów obiektów projektowanych** a pod poz. 20 — pismo okólnie z dnia 25 stycznia 1951 r. o tym samym tytule. Akty te określają niektóre obowiązki Komisji Oceny Projektów Inwestycyjnych w zakresie wprowadzenia oszczędności w projektowaniu.

W Nr. 10 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Zdrowia pod poz. 82 opublikowano zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 kwietnia 1951 r. w sprawie **usprawnienia realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie służby zdrowia**. Zarządzenie wymienia zasadnicze przepisy regulujące wykonanie Planu Inwestycyjnego na rok 1951 oraz nakazuje wszystkim inwestorom podległym Ministrowi Zdrowia wyznaczenie łączników do spraw inwestycji i określa zadania tych łączników.

Patrz: „Dostawy, Roboty i Usługi” — źródła i sposób pokrycia wydatków związanych z odbiorem robót budowlanych i montażowych.

„Organizacja Urzędów” — zakres działania wydziałów budownictwa oraz Powiatowych Przedsiębiorstw Budowlanych.

KOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ

Dziennik Ustaw R.P. Nr 29, poz. 233 zawiera rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 12 kwietnia 1951 r. w sprawie **uchylenia rozporządzenia z dnia 13 marca 1935 r. o prywatnych urządzeniach telefonicznych i telegraficznych**.

Treść rozporządzenia wyczerpuje się z jego tytułem.

W Nr. A—40 Monitora Polskiego pod poz. 506 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Finansów z dnia 1 kwietnia 1951 r. w sprawie **nowych stawek amortyzacyjnych od pojazdów samochodowych**. Zarządzenie nakłada na jednostki gospodarki społecznej posiadające pojazdy samochodowe i pokrywające koszty kapitalnych remontów tych pojazdów z części funduszu amortyzacyjnego obowiązek dokonywania odpisów amortyzacyjnych na kapitalne remonty tych pojazdów i inwestycje w wysokości uzależnionej od ilości przejechanych kilometrów i wartości pojazdu. Do zarządzenia dołączona jest tabela stawek amortyzacyjnych dla pojazdów samochodowych w zależności od km przebiegu.

Patrz: „Planowanie” — zawieranie umów planowych na przewóz, zasady i tryb opracowania operatywnych planów przewozu.

OBRÓT TOWAROWY

W Nr. A—37 Monitora Polskiego pod poz. 433 opublikowano zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 10 kwietnia 1951 r. zmieniające zarządzenie z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie **ustalenia rodzajów i gatunków oraz określenia składników wędlin, wyrobów wędliniarskich i konserw mięsnych** (vide PUG Nr 6/24, str. 146). Zmiany dotyczą przypraw i osłonki.

W Nr. A—39 Monitora Polskiego pod poz. 473 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Ko-

misji Planowania Gospodarczego z dnia 1 marca 1951 r. w sprawie **rozdzielnictwa niektórych reglamentowanych materiałów drzewnych**. Zarządzenie określa kompetencje Państwowej Centrali Drzewnej „Paged” i Centrali Handlowej Przemysłu Drzewnego w zakresie rozdziału reglamentowanych materiałów drzewnych.

W tymże numerze pod poz. 474 zamieszczono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 8 marca 1951 r. w sprawie **gospodarowania reglamentowanymi materiałami drzewnymi**. Zarządzenie nakłada na jednostki gospodarujące lasami obowiązek zawierania umów z Państwową Centralą Drzewną „Paged” na dostawę wszystkich reglamentowanych materiałów drzewnych oraz zakazuje tym jednostkom zużywanie tych materiałów na własne potrzeby bez zgody „Pagedu”.

W Nr. A-40 Monitora Polskiego pod poz. 508 ogłoszono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 24 lutego 1951 r. w sprawie **obowiązku utrzymania minimalnych zapasów (minimum asortymentów) artykułów mydlarsko-tłuszczowych w uspołeczniionych sklepach detalicznych**. Zarządzenie nakłada na sklepy detaliczne jednostek gospodarki uspołecznionej obowiązek utrzymania minimalnych zapasów artykułów mydlarskich. Zarządzenie określa, ile powinny wynosić te zapasy w sklepach poszczególnych kategorii oraz określa tryb przeprowadzania kontroli wykonania tego obowiązku.

W Nr. A-46 Monitora Polskiego pod poz. 602 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 2 maja 1951 r. w sprawie **ujawnienia, upłynnienia i zapobiegania tworzeniu się zbędnych i nadmiernych remanentów materiałów zaopatrzeniowych w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych**. Zarządzenie określa obowiązki wszystkich jednostek państwowych w zakresie ujawnienia i upłynnienia znajdujących się u nich nadmiernych remanentów jak również obowiązki central handlowych i innych jednostek zbytu powołanych do upłynnienia remanentów oraz obowiązki Przedsiębiorstwa Upłynnienia Remanentów w zakresie kontroli przebiegu akcji upłynnienia. Do zarządzenia dołączona jest instrukcja w sprawie zasad i trybu postępowania w tym zakresie. Instrukcja zawiera przepisy dotyczące: zasad ujawniania zbędnych i nadmiernych remanentów, zasad upłynnienia i sprzedaży tych remanentów, kwalifikowanie ich na złom, na odpadki użytkowe lub na zniszczenie, zasad rozliczeń finansowych, sprawozdawczości oraz kontroli akcji ujawniania i upłynnienia remanentów. Do instrukcji dołączone są wzory odpowiednich formularzy.

W Nr. 13 Biluletynu PKPG pod poz. 132 zamieszczono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 25 kwietnia 1951 r. **zmieniające zarządzenie w sprawie ustalenia opakowań, podlegających zabezpieczeniu i zwrotowi oraz określenia wytycznych organizacji zwrotów opakowań** (vide PUG Nr 9/27, str. 239). Zmiana polega na przeniesieniu worków jutowych, pakulanych, papierowo-tkanych i papierowo-wiskozowych z wykazu opakowań wysyłkowych na wykaz opakowań zwrotnych.

W tymże numerze pod poz. 133 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 23 kwietnia 1951 r. w sprawie **wysokości rabatów (marż) detalicznych, hurtowych i składowych na r. 1951**. Zarządzenie to w uzupełnieniu poprzednich zarządzeń (vide PUG Nr 3/33, str. 100) podaje wykaz (Nr 3) dopuszczalnych marż ze wskazaniem głównego dystrybutora, grupy towarowej, wysokości marży (hurtowej, detalicznej lub składowej) oraz podstawy obliczenia ceny.

CENY

W Nr. A-39 Monitora Polskiego pod poz. 470 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 28 kwietnia

1951 r. w sprawie **trybu zatwierdzania cen na artykuły produkcji spółdzielczej**. W myśl uchwały zbyt artykułów wytwarzanych przez jednostki spółdzielcze z wyjątkiem rolniczych spółdzielni produkcyjnych następować może wyłącznie po cenach zatwierdzanych. Ceny zatwierdza Minister Handlu Wewnętrznego, Minister Zdrowia oraz Prezes Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości w zależności od rodzaju produkcji; uprawnienia swe mogą przelać na prezydium terenowych rad narodowych.

W Nr. A-46 Monitora Polskiego pod poz. 608 ogłoszono zarządzenie Prezesa Głównego Urzędu Pomiarów Kraju z dnia 11 maja 1951 r. **o opłatach za czynności urzędowe Głównego Urzędu Pomiarów Kraju i organów terenowych służby geodezyjnej**. Zarządzenie określa opłaty za poszczególne czynności. Do zarządzenia dołączona jest tabela opłat.

W Nr. A-47 Monitora Polskiego pod poz. 629 zamieszczono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego i Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości z dnia 20 maja 1951 r. w sprawie **powoływania, składu, zadań oraz zasad działania komisji kalkulacyjno-cennikowych**. Temat zarządzenia określony jest w tytule. Zarządzenie wydano w wykonaniu wyżej podanej uchwały z dnia 28 kwietnia 1951 r.

Patrz: „Obrót towarowy” — wysokość rabatów (marż). „Statystyka i Sprawozdawczość” — sprawozdawczość dotycząca jednostkowych kosztów własnych.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

W Nr. A-37 Monitora Polskiego pod poz. 455 opublikowano okólnik Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości z dnia 3 kwietnia 1951 r. w sprawie **wykazów spółdzielni, którym mogą być udzielone zamówienia w zakresie robót budowlanych**. Okólnik wydany w związku z zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 23 marca 1951 r. w sprawie spółdzielni, którym mogą być udzielane zamówienia na równi z przedsiębiorstwami państwowymi (vide PUG Nr 5/35, str. 172) określa zasady sporządzania wykazów spółdzielni zrównanych pod względem udzielania im zamówień z przedsiębiorstwami państwowymi. Kopie wykazów powinny być udośćniane w prezydiach powiatowych i wojewódzkich rad narodowych przedstawicielom jednostek gospodarki uspołecznionej.

W Nr. A-38 Monitora Polskiego pod poz. 462 ogłoszono zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 kwietnia 1951 r. w sprawie **upoważnienia Centrali Sprzętu Lekarsko-Sanitarnego „Centrosprzęt” do skupu w trybie bezprzetargowym sprzętu lekarsko-sanitarnego od osób nie wymienionych w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r.** Przy zakupie sprzętu lekarsko-sanitarnego działają w „Centrosprzęcie” komisje szacunkowe. Zarządzenie określa skład i sposób działania komisji oraz tryb dokonywania zakupów.

W Nr. A-41 Monitora Polskiego pod poz. 521 zamieszczono zarządzenie Prezesa Rady Ministrów i Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 4 maja 1951 r. w sprawie **stosowania wzoru umowy ramowej o wykonanie robót geodezyjnych**. Zarządzenie nakazuje jednostkom gospodarki uspołecznionej przy udzielaniu zamówień państwowym przedsiębiorstwom geodezyjnym na roboty geodezyjne stosowanie wzoru umowy, które załączony jest do zarządzenia.

W Nr. A-45 Monitora Polskiego pod poz. 591 opublikowano zarządzenie Ministra Finansów z dnia 30 kwietnia 1951 r. zmieniające zarządzenie z dnia 30 grudnia 1950 r. w sprawie **źródeł i sposobu pokrycia wydatków związanych z odbiorem robót budowlanych i montażowych wykonanych do dnia 31 grudnia 1949 r. oraz sposobu przeprowadzenia rozrachunku za stwierdzone przy odbiorach tych robót usterki wykonania** (vide PUG Nr 4/34, str. 131). Zmiany polegają na przesunięciu terminów przewidzianych zarządzeniem.

W Nr. A-46 Monitora Polskiego pod poz. 604 ogłoszono zarządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 30 kwietnia 1951 r. o **wadziach, zabezpieczeniach umów i zaliczkach**. Zarządzenie określa, w jakich przypadkach i w jakiej wysokości pobiera się wadia i zabezpieczenia umów w resorcie Ministerstwa Gospodarki Komunalnej oraz kiedy i w jakiej wysokości dopuszczalne jest udzielanie zaliczek.

W Nr. A-47 Monitora Polskiego pod poz. 628 zamieszczono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 16 maja 1951 r. w sprawie **upoważnienia zbiorowego do udzielania zamówień w zakresie robót i usług osobom nie wymienionym w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r.** Zarządzenie upoważnia te przedsiębiorstwa do udzielenia zamówień jednostkom gospodarki nieuspołecznionej do wysokości 15.000 zł, bez wymaganego przez przepisy o dostawach, robotach i usługach stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówień przez jednostki gospodarki uspołecznionej.

W tymże numerze pod poz. 631 opublikowano zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 23 maja 1951 r. zmieniające zarządzenie z dnia 30 października 1950 r. w sprawie **upoważnienia organów wodno-melioracyjnych do udzielania zamówień osobom nie wymienionym w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r.** Zarządzenie przedłuża termin upoważnienia określony w zarządzeniu z dnia 30 października 1950 r. (vide PUG Nr 12/30, str. 343) do dnia 31 grudnia 1951 r.

W tymże numerze pod poz. 634 zamieszczono obwieszczenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 16 maja 1951 r. w sprawie **zmiany wykazu przedsiębiorstw uprawnionych w zakresie swej właściwości do wyrażenia zgody na udzielenie zamówienia centralom przemysłu prywatnego oraz do stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówienia przez przedsiębiorstwa, o których mowa w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r.** Obwieszczenie wprowadza na wykaz stanowiący załącznik do zarządzenia z dnia 31 sierpnia 1950 r. (vide PUG Nr 12/30, str. 342) Centralę Handlową Farmaceutyczno-Sanitarną „Centrofarm”, Dyрекcję Budowy Osiedli Robotniczych oraz Centralę Sprzętu Lekarsko-Sanitarnego „Centrosprzet”.

W Nr. 14 Biuletynu PKPG pod poz. 145 zamieszczono pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 8 maja 1951 r. w sprawie **wyjaśnienia zarządzenia o trybie zlecania wykonania dokumentacji technicznej dla potrzeb planu inwestycyjnego** (vide PUG Nr 9/27, str. 250—252). Pismo wyjaśnia, że pracownikom Biur Projektów nie można zlecać opracowania dokumentacji technicznej nawet za zgodą władzy zwierzchniej.

Patrz: „Planowanie” — zawieranie umów planowych na przewóz.

„Budownictwo” — terminy odbioru robót budowlano-montażowych.

FINANSE

W Nr. A-38 Monitora Polskiego pod poz. 459 opublikowano zarządzenie Ministra Finansów z dnia 28 marca 1951 r. w sprawie **organizacji finansowej i systemu finansowego jednostek organizacyjnych, podległych Ministrom: Górnictwa, Przemysłu Ciężkiego, Przemysłu Chemicznego, Przemysłu Lekkiego oraz Przemysłu Rolnego i Spożywczego**. Zarządzenie określa organizację finansową i system finansowy jednostek organizacyjnych podporządkowanych tym Ministrom, zarówno działających na zasadach rozrachunku gospodarczego jak i budżetowych a w szczególności określa sposób prowadzenia księgowości, sposób ustalania cen sprzedażnych oraz sposób fakturowania i tryb pokrywania należności.

W tymże numerze pod poz. 460 ogłoszono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 19 kwietnia 1951 r. w sprawie **zaliczkowego sfinansowania wydatków na współzawodnictwo pracy**. Zarządzenie wskazuje źródła finansowania tych wydatków oraz stanowi, że na-

grody dla pracowników we współzawodnictwie pracy mogą wynosić od 100 do 300 zł.

W tymże numerze pod poz. 461 zamieszczono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 23 kwietnia 1951 r. w sprawie **wzorów uchwał budżetowych rad narodowych**. Do zarządzenia dołączone są wzory uchwał: dla zbiorczego budżetu wojewódzkiego, dla budżetów m. st. Warszawy i m. Łodzi, dla zbiorczego budżetu powiatowego, dla budżetów miast stanowiących powiaty i dla budżetów gmin i miast nie stanowiących powiatów.

W Nr. A-39 Monitora Polskiego pod poz. 469 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **rozliczeń terenowych przedsiębiorstw państwowych z tytułu środków obrotowych z budżetami terenowymi**. Uchwała określa, jakie przedsiębiorstwa dokonują rozliczeń z budżetami terenowymi, zasady i terminy tych rozliczeń oraz reguluje sposób prowadzenia sprawozdawczości i kontroli.

W Nr. A-40 Monitora Polskiego pod poz. 507 ogłoszono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 3 maja 1951 r. w sprawie **finansowania i rachunkowości akcji socjalnej**. Zarządzenie określa tryb sporządzania preliminarzy pozabudżetowych środków specjalnych w zakresie akcji socjalnej, tryb finansowania akcji socjalnej oraz sposób prowadzenia rachunkowości akcji socjalnej.

W Nr. A-43 Monitora Polskiego pod poz. 552 zamieszczono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 5 maja 1951 r. w sprawie **przekazania niektórych depozytów do Narodowego Banku Polskiego**. Zarządzenie nakazuje władzom, w których przechowaniu znajdują się depozyty zawierające waluty obce, monety złote, złoto i platynę przekazywanie tych depozytów Narodowemu Bankowi Polskiemu. Właścicielowi mogą być wydane przez Narodowy Bank Polski tylko te wartości, których posiadanie nie jest zabronione.

W Nr. A-45 Monitora Polskiego pod poz. 590 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 8 maja 1951 r. zmieniające zarządzenie z dnia 12 lipca 1950 w sprawie **podziału amortyzacji przedsiębiorstw na rozrachunku gospodarczym** (vide PUG Nr 9/27 i Nr 11/29, str. 304). Zmiana dotyczy zakładów podległych Centralnemu Zarządowi Przemysłu Mleczarskiego i Centrali Jajczarsko-Drobiarskiej.

W Nr. A-47 Monitora Polskiego pod poz. 620 ogłoszono uchwałę Prezydium Rządu z dnia 28 lutego 1951 r. w sprawie **obowiązków prezydów rad narodowych w zakresie wykazywania budżetów terenowych**. Uchwała stwierdza braki w budżetach terenowych na 1951 r. i nakłada obowiązki na prezydów wojewódzkich rad narodowych w zakresie czuwania nad gospodarką finansową wydziałów oraz sprawozdawczości.

W tymże numerze pod poz. 626 zamieszczono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 17 maja 1951 r. w sprawie **ustalenia wysokości wydatków, które mogą być udokumentowane dowodami zastępczymi**. W myśl zarządzenia dowodami zastępczymi można udokumentować jedynie wydatki nie przekraczające 30 zł. Zarządzenie określa również sposób wystawiania dowodów zastępczych.

W tymże numerze pod poz. 633 ogłoszono okólnik Ministra Finansów z dnia 4 maja 1951 r. w sprawie **wykonania rozliczeń z budżetem przedsiębiorstw na rozrachunku gospodarczym**. Okólnik wyjaśnia wynikającą z uchwały Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1951 r. w sprawie zasad i trybu wykonania budżetu Państwa na 1951 r. (vide PUG Nr 5/35, str. 173) możliwość powiększenia wydatków na finansowanie środków obrotowych i pokrycie strat planowych do wysokości zwiększonych planowanych wpłat do budżetu z zysków i nadwyżek środków obrotowych.

W Nr. 12 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Finansów pod poz. 39 ogłoszono okólnik z dnia 25 kwietnia 1951 r. w sprawie **stosowania przepisów uchwały Nr 246 Rady Ministrów z dnia 31 marca 1951 r. w sprawie rozliczeń z budżetami terenowymi z tytułu wpłat z zysku i pokrywania strat państwowych**

przedsiębiorstw podlegających władzom terenowym (vide PG Nr 6/36). Okólnik wyjaśnia poszczególne przepisy tej uchwały, podając przykłady zastosowania tych przepisów.

Patrz: „Planowanie” — stosowanie instrukcji o inwestycjach pozalimitowych.

„Budownictwo” — niepokrywanie przez banki faktur za roboty wykonywane na podstawie nienotyfikowanych umów.

„Komunikacja” — stawki amortyzacyjne pojazdów samochodowych.

„Dostawy, Roboty i Usługi” — źródła i sposób pokrycia wydatków związanych z odbiorem robót budowlano-montażowych.

„Płace” — finansowanie w spółdzielczości wydatków na współzawodnictwo, nagrody i prace zlecane.

„Urządzenia Socjalne — Opieka Społeczna” — gospodarka funduszami akcji socjalnej.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE

Dziennik Ustaw R. P. Nr 29 poz. 228 podaje rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 21 maja 1951 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Skarbu w sprawie wykonania ustawy o podatku od wynagrodzeń.

Zmiany dotyczą podatku od wynagrodzeń za wykonanie umowy o dzieło lub umowy zlecenia, w szczególności sposobu ustalenia, że wynagrodzenie pochodzi z tego tytułu oraz określenia płatnika, obowiązane do potrącenia podatku od wynagrodzenia za dzieło lub wykonanie zlecenia. Wprowadza się również zmiany w określeniu nagród wypłacanych z funduszków Państwa i nagród wypłacanych przez inne instytucje z wyszczególnieniem, jakie nagrody wolne są od podatku od wynagrodzeń, oraz zmiany w przepisach regulujących zwolnienie od podatku od wynagrodzeń, diet, kosztów podróży i noclegów. Rozporządzenie uzyskało moc obowiązującą od dnia 1 czerwca 1951 r.

Dziennik Ustaw R. P. Nr 30 poz. 237 zawiera rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 maja 1951 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatkach terenowych.

Rozporządzenie to zawiera szereg przepisów wykonawczych do poszczególnych artykułów ustawy z dnia 26 lutego 1951 r. o podatkach terenowych (Dz. U. R. P. Nr 14 poz. 110). W szczególności daje ono określenie gospodarstwa rolnego, gruntów należących do budynków mieszkalnych lub użytkowych nie związanych z gospodarstwem rolnym, ustala cechy gruntów niezabudowanych, nie wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, oraz gruntów pod drogami oddanymi do publicznego użytku, normuje zasady ustalenia wartości czynszowej dla budynków niewynajętych i niewydzierżawionych i podaje stawki podatkowe dla gruntów należących do budynków nie związanych z gospodarstwem rolnym i gruntów niezabudowanych nie wchodzących w skład gospodarstwa rolnego — w odniesieniu do podatników, którzy nie są podmiotami gospodarki społecznej. Oprócz tego rozporządzenie zwalnia od podatku od posiadania psów niektórych posiadaczy, a w zakresie podatku od rybactwa zarządza obliczenie i pobór tego podatku od osób, na które wystawiona jest karta wędkarska — przez Polski Związek Wędkarski w charakterze płatnika.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1951 r.

W Nr. A-40 Monitora Polskiego pod poz. 512 opublikowano okólnik Ministra Finansów z dnia 9 maja 1951 r. w sprawie podatku od nieruchomości podmiotów gospodarki społecznej. Okólnik zwraca uwagę na konieczność składania wykazów nieruchomości władzom podatkowym oraz wyjaśnia niektóre przepisy podatkowe obowiązujące w tym zakresie.

W Nr. A-43 Monitora Polskiego pod poz. 547 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. w sprawie zwolnienia działalności gospodarczej organizacji politycznych, społecznych i zawodowych od podatków obrotowego i dochodowego. Uchwała określa, jakie rodzaje świadczeń zwolnione są od podatku.

Minister Finansów może zwolnić od tych podatków innego rodzaju świadczenia tych organizacji.

W Nr. 12 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Finansów pod poz. 46 ogłoszono okólnik z dnia 9 maja 1951 r. w sprawie wytycznych przy wprowadzaniu terenowych podatków fakultatywnych. Okólnik, wyjaśniając niektóre przepisy ustawy z dnia 26 lutego 1951 roku o podatkach terenowych (vide PUG Nr 5/35, str. 174), określa zasady ustanawiania fakultatywnych podatków terenowych, a w szczególności podatku od posiadania psów oraz zawiera wytyczne w przedmiocie poboru tych podatków. Do okólnika dołączone są wzory uchwał w sprawie wprowadzenia podatków.

FUNDUSZE

W Nr. A-47 Monitora Polskiego pod poz. 630 opublikowano zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 29 maja 1951 r. w sprawie określenia organów dla administrowania i nadzorowania Funduszu Remontów Młynów Gospodarczych, zakresu właściwości tych organów oraz zasad i trybu zużycia Funduszu na remonty młynów gospodarczych. Zarządzenie wydane w wykonaniu ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. o utworzeniu Funduszu Remontów Młynów Gospodarczych (vide PUG Nr 2/32, str. 60) zawiera przepisy dotyczące: administracji Funduszu, zasad zużycia Funduszu, trybu składania i rozpatrywania wniosków oraz spłaty kredytów.

Patrz: „Urządzenia Socjalne — Opieka Społeczna” gospodarka funduszami akcji socjalnej.

PRACA

W Nr. A-39 Monitora Polskiego pod poz. 472 opublikowano zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 kwietnia 1951 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Prezydium Rady Ministrów. Zarządzenie określa stanowiska w Głównym Komitecie Kultury Fizycznej z podaniem grupy uposażenia oraz stawki dodatku funkcyjnego lub służbowego.

Podobne zarządzenia ogłoszono:

w Monitorze Polskim Nr A-40:

pod poz. 501 — zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 kwietnia 1951 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych w dziale Prezydium Rady Ministrów,

pod poz. 502 — zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 kwietnia 1951 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego,

pod poz. 503 — zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1951 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Ministerstwa Handlu Zagranicznego,

pod poz. 504 — zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1951 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Ministerstwa Handlu Wewnętrznego i

pod poz. 505 — zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1951 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Ministerstwa Finansów.

W Nr. A-39 Monitora Polskiego pod poz. 478 zamieszczono zarządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 21 kwietnia 1951 r. w sprawie ustalenia wykazu średnich szkół zawodowych, których absolwenci podlegają przepisom ustawy o planowym zatrudnieniu absolwentów szkół zawodowych oraz szkół wyższych. Do zarządzenia dołączony jest wykaz szkół.

Podobne zarządzenia ogłoszono:

w Monitorze Polskim Nr A-40:

poz. 509 — zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 3 maja 1951 r.,

poz. 511 — zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 kwietnia 1951 r. w Monitorze Polskim Nr A-42 pod poz. 525 — zarządzenie Ministra Kolei z dnia 27 kwietnia 1951 r.

W Nr. A-44 Monitora Polskiego pod poz. 577 zamieszczono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 4 maja 1951 r. w sprawie **wykonania ustawy z dnia 7 marca 1950 r. o planowym zatrudnianiu absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych**. Uchwała nakłada na właściwych ministrów i Prezesa Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego obowiązek nadsyłania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego danych potrzebnych do opracowania ilościowego, międzyresortowego planu zatrudnienia absolwentów. Plan ten zatwierdza Prezydium Rządu. Na podstawie tego planu poszczególne ministerstwa sporządzają plany dla swych resortów. Zarządzenie reguluje ponadto tryb przydziału pracy absolwentów, a w szczególności działalność komisji, przydziału pracy oraz zasady i warunki przydziału pracy. Do zarządzenia dołączone są wzory odnośnych formularzy.

W Nr. A-46 Monitora Polskiego opublikowano dalsze akty w sprawie **ustalenia wykazów szkół, których absolwenci podlegają przepisom ustawy o planowym zatrudnianiu absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych**:

pod poz. 606 — zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 17 maja 1951 r. i

pod poz. 607 — zarządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 21 maja 1951 r.

a w Nr. A-47 pod poz. 618 — uchwałę Rady Ministrów z dnia 26 maja 1951 r.

W Nr. A-47 Monitora Polskiego pod poz. 632 ogłoszono zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 maja 1951 r. w sprawie **trybu kierowania do pracy lekarzy wymienionych w art. 24 ustawy o zawodzie lekarza**. Skierowania do pracy w zakładach społecznych służby zdrowia wydają lekarzom prezydium wojewódzkich rad narodowych właściwych ze względu na miejsce pracy lub miejsce zamieszkania lekarza. Zarządzenie określa również przypadki, kiedy lekarzowi przysługuje odroczenie obowiązku podjęcia pracy.

Patrz: „Organizacja Urzędów” — utworzenie wydziałów planowego rozdziału absolwentów.

PLACE

W Nr. A-39 Monitora Polskiego pod poz. 467 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1951 r. o rozciągnięciu na pracowników Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego przepisów uchwały Rady Ministrów z dnia 9 września 1949 r. w sprawie **przyznania dodatku przejściowego pracownikom, zatrudnionym w niektórych ministerstwach, którzy przeszli do pracy w tych resortach nie otrzymawszy mieszkań w Warszawie** (vide PUG Nr 11/17, str. 220). Uchwała przyznaje pracownikom tym dodatek w wysokości 18 zł dziennie do czasu otrzymania mieszkania a najdłużej przez 6 miesięcy.

W Nr. A-44 Monitora Polskiego pod poz. 578 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 maja 1951 r. w sprawie **finansowania w jednostkach organizacyjnych spółdzielczości wydatków na współzawodnictwo, nagrody indywidualne, wynagrodzenia za prace zleczone i udział w komisjach oraz popieranie ruchu racjonalizatorskiego**. Zarządzenie określa źródło finansowania na powyższe cele, ustala procentowo wysokość limitów na te cele oraz sposób gromadzenia na te cele środków finansowych.

W Nr. A-47 Monitora Polskiego pod poz. 617 zamieszczono uchwałę Rady Ministrów z dnia 26 maja 1951 roku w sprawie **premił dla pracowników Głównego Urzędu Statystycznego zatrudnionych przy pracach normowanych**. Premie wypłacane będą na zasadach określonych w regulaminie premiowania, który wyda Prezes Głównego Urzędu Statystycznego za zgodą

Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Patrz: „Finanse” — finansowanie wydatków na współzawodnictwo pracy,

„Praca” — tabele stanowisk i dodatki funkcyjne i służbowe.

GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM LOKALI

W Nr. A-41 Monitora Polskiego pod poz. 520 opublikowano zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 marca 1951 r. w sprawie **przestrzegania przepisów dekretu o publicznej gospodarce lokalami oraz wydanych w wykonaniu tego dekretu zarządzeń co do zajmowania i zwalniania lokali użytkowych przez władze, urzędy i instytucje oraz przedsiębiorstwa państwowe i uspołecznione**. Zarządzenie zwraca uwagę na konieczność przestrzegania obowiązujących w tym zakresie przepisów a w szczególności na obowiązek zajmowania lokali jedynie na zasadzie przydziału właściwej władzy oraz obowiązek zawiadamiania właściwej władzy o zamierzonym opuszczeniu lokalu.

W Nr. A-43 Monitora Polskiego pod poz. 553 ogłoszono zarządzenie Ministra Szkół Wyższych i Nauki z dnia 14 kwietnia 1951 r. w sprawie **przekazania uprawnień Ministra Szkół Wyższych i Nauki w zakresie postanawiania o przeznaczaniu lokali mieszkalnych na mieszkania służbowe**. Mocą zarządzenia Minister Szkół Wyższych i Nauki przekazał swe uprawnienia w tym zakresie kierownikom podległych jednostek organizacyjnych.

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI

W Nr. A-46 Monitora Polskiego pod poz. 605 opublikowano zarządzenie Ministra Finansów z dnia 16 maja 1951 r. w sprawie **przekazania Państwu nieruchomości instytucji bankowych, likwidowanych w trybie dekretu o reformie bankowej**. Nieruchomości tych instytucji bankowych przejął Państwu Naczelny Likwidator. Ujawnienie przejęcia własności nieruchomości w księgach wieczystych i innych rejestrach nastąpi na podstawie zaświadczenia Naczelnego Likwidatora i na jego wniosek.

W Nr. A-43 Monitora Polskiego pod poz. 553 ogłoszono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 15 maja 1951 r. w sprawie **upoważnienia jednostek podległych Ministrowi Handlu Wewnętrznego do przeprowadzenia rozgraniczenia nieruchomości**. W myśl zarządzenia Minister Handlu Wewnętrznego przekazał uprawnienia, przysługujące mu z mocy dekretu z dnia 21 września 1950 r. o rozgraniczeniu nieruchomości Skarbu Państwa lub nieruchomości nabywanych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (vide PUG Nr 11/29, str. 306) — podległym mu wykonawcom narodowych planów gospodarczych.

UBEZPIECZENIA, EMERYTURY, RENTY, ZASIŁKI

W Nr. A-43 Monitora Polskiego pod poz. 555 opublikowano zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 5 kwietnia 1951 r. w sprawie **zmian w ubezpieczeniu brackim**. Zmiany dotyczą pobierania składek oraz sposobu obliczania pensji brackich.

URZĄDZENIA SOCJALNE — OPIEKA SPOŁECZNA

W Nr. 13 Biuletynu PKPG pod poz. 135 ogłoszono pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 27 kwietnia 1951 r. w sprawie **gospodarki funduszami akcji socjalnej**. Pismo to w nawiązaniu do pisma okólnego PKPG z dnia 14 lutego 1951 r. w sprawie **dziennych stawek utrzymania w placówkach opieki nad dzieckiem z podziałem na grupy kosztów** (vide PUG Nr 5/35, str. 177) nakazuje skorygowanie preliminarzy budżetowych placówek opieki nad dzieckiem i podaje zasady tej korekty oraz określa warunki dokonywania wirements między poszczególnymi elementami stawki.

Patrz: „Finanse” — finansowanie i rachunkowość akcji socjalnej.

ZDROWIE

Dziennik Ustaw R. P. Nr 28 pod poz. 222 podaje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 maja 1951 w sprawie **szczegółowego zakresu uprawnień uprawnionych techników dentystycznych**. Rozporządzenie wymienia zabiegi i czynności, które wolno wykonywać uprawnionemu technikowi dentystycznemu samodzielnie lub pod kierunkiem lekarza-dentysty oraz zabiegi, których wykonywanie jest mu niedozwolone.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ I STATYSTYKA

W Nr. A-37 Monitora Polskiego pod poz. 450 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **zapewnienia środków do przeprowadzenia badań w zakresie statystyki produkcji rolnej w 1951 r.** Kierownictwo spisem należy do Głównego Urzędu Statystycznego. Danych geograficznych dostarcza Główny Urząd Pomiarów Kraju. Władzami spisowymi są prezydja terenowych rad narodowych wszystkich szczebli. Sposób i terminarz spisu ustali instrukcja Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Minister Finansów przydzieli na cele spisu dodatkowe kredyty.

W Nr. 14 Biuletynu PKPG pod poz. 137 zamieszczono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 16 kwietnia 1951 r. w sprawie **sprawozdawczości w r. 1951 dotyczącej jednostkowych kosztów własnych niektórych wyrobów**. Zarządzenie wprowadza obowiązek sporządzania jednostkowych kalkulacji wynikowych na wyroby wymienione w wykazach załączonych do zarządzenia oraz określa sposób sporządzania tych kalkulacji i tryb ich przysyłania.

W Nr. 2 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli pod poz. 15 opublikowano okólnik Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 24 lutego 1951 r. w sprawie **sprawozdawczości operatywnej**. Okólnik określa zakres sprawozdawczości oraz tryb przysyłania sprawozdań.

ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

W Nr. A-37 Monitora Polskiego pod poz. 451 opublikowano zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 kwietnia 1951 r. w sprawie **przekazania uprawnień władzy naczelnej Prezesowi Głównego Urzędu Pomiarów Kraju w stosunku do państwowych przedsiębiorstw geodezyjnych**. Zarządzenie dotyczy przekazania uprawnień władzy naczelnej w stosunku do władz przedsiębiorstwa.

W Nr. A-42 Monitora Polskiego pod poz. 524 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. w sprawie **praw i obowiązków głównych (starszych) księgowych banków i gminnych kas spółdzielczych**. Zarządzenie reguluje tryb powoływania głównych i starszych księgowych w bankach i kasach spółdzielczych oraz określa ich zakres działania.

W Nr. A-46 Monitora Polskiego pod poz. 600 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 26 maja 1951 r. w sprawie **utworzenia Centralnego Zarządu Zaopatrzenia Przemysłu Chemicznego i zakresu działania komórek zaopatrzenia w centralnych zarządach przemysłu i przedsiębiorstwach**. Uchwała określa zakres działania nowoutworzonego Centralnego Zarządu i zasady jego współpracy z innymi komórkami Ministerstwa Przemysłu Chemicznego i innymi Ministerstwami jak również określa kompetencje komórek zaopatrzenia w innych centralnych zarządach resortu przemysłu chemicznego i podległych im przedsiębiorstwach.

W Nr. 2 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli pod poz. 8 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 28 lutego 1951 r. w sprawie **zasad działalności i organizacji i wydziałów produkcji**. W myśl zarządzenia podstawowy zespół w wydziałach produkcji (robót) centralnych zarządów, zjednoczeniach i zarządach bu-

dowlanych (KGR) podległych Ministrowi Budownictwa Miast i Osiedli stanowią inspektorzy-dyspozytorzy. Zarządzenie określa podstawowe zadania tych inspektorów-dyspozytorów.

Patrz: „Finanse” — organizacja finansowa i system finansowy jednostek podległych ministrom resortów przemysłowych.

„Organizacja Urzędów” — zakres działania Powiatowych Przedsiębiorstw Budowlanych.

ORGANIZACJA URZĘDÓW

Dziennik Ustaw R. P. Nr 28 poz. 219 publikuje rozporządzenie Ministra Żeglugi z dnia 15 maja 1951 r. w sprawie **ustanowienia Koszalińskiego Urzędu Morskiego**.

Terytorialny zakres działania Koszalińskiego Urzędu Morskiego, mającego siedzibę w Koszalinie, obejmuje morskie porty handlowe, morze przybrzeżne i pas przybrzeżny w granicach województwa koszalińskiego.

Dziennik Ustaw R. P. Nr 30 poz. 234 przynosi ustawę z dnia 25 maja 1951 r. o **utworzeniu Centralnego Urzędu Skupu i Kontraktacji**.

Centralny Urząd Skupu i Kontraktacji podlega Prezesowi Rady Ministrów. Do zakresu jego działania należy: planowanie, organizowanie i nadzorowanie kontraktacji skupu i dostawy zbóż, roślin strączkowych, ziemniaków konsumpcyjnych, pasz i zwierząt rzeźnych, ustalanie w porozumieniu z właściwymi resortami i Polskim Komitetem Normalizacyjnym norm (standardów) powyższych artykułów, koordynowanie i nadzorowanie działalności podległych przedsiębiorstw oraz współdziałanie z zainteresowanymi resortami i Centralą Rolniczą Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w zakresie sekcji kontraktacji i skupu oraz inwestycji i transportu na potrzeby tej akcji. Na czele Centralnego Urzędu Skupu i Kontraktacji stoi prezes. Terenowymi organami Centralnego Urzędu Skupu i Kontraktacji są wojewódzcy i powiatowi pełnomocnicy tego urzędu. Organizację Centralnego Urzędu Kontraktacji, organizację i zakres działania jego organów terenowych oraz zasady współdziałania tych organów z prezydiami rad narodowych określi uchwała Rady Ministrów.

W Nr. A-37 Monitora Polskiego pod poz. 449 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **utworzenia w niektórych ministerstwach wydziałów planowego rozdziału absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych i referatów przydziału pracy dla absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych**. Wydziały utworzone zostają w Ministerstwach: Szkół Wyższych i Nauki, Oświaty, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz w Centralnym Urzędzie Szkolenia Zawodowego, referaty zaś — w innych ministerstwach wymienionych w uchwale.

W tymże numerze pod poz. 454 ogłoszono zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 12 kwietnia 1951 r. **zmieniające załącznik do zarządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 26 lutego 1951 r. w sprawie powołania samodzielnych referatów zatrudnienia prezydentów powiatowych (miejskich), rad narodowych** (vide PUG Nr 3/39, str. 107). Zmiana polega na utworzeniu samodzielnych referatów zatrudnienia w prezydiach rad narodowych w Sierpcu, Elblągu i Świdnicy.

W Nr. A-39 Monitora Polskiego pod poz. 466 zamieszczono uchwałę Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **zmiany tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Szkół Wyższych i Nauki** (vide PUG Nr 10/28, str. 282). Zmiana dotyczy utworzenia Departamentu Studiów Przygotawczych.

W Nr. A-41 Monitora Polskiego pod poz. 519 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1951 r. w sprawie **tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Handlu Zagranicznego**. Załączony do uchwały tymczasowy statut zawiera podział Ministerstwa na departamenty i wydziały.

W Nr. A—42 Monitora Polskiego pod poz. 523 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. zmieniającą uchwałę Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie **trybu powoływania komisji resortowych i wynagradzania za udział w posiedzeniach** (vide PUG Nr 3/33, str. 107). Zmiany dotyczą powoływania komisji w Polskim Komitecie Normalizacyjnym.

W Nr. A—43 Monitora Polskiego pod poz. 543 zamieszczono uchwałę Rady Ministrów z dnia 17 marca 1951 r. w sprawie **podziału większych miast na dzielnice oraz zakresu działania dzielnicowych rad narodowych i ich organów**. Uchwała określa warunki, na jakich miasta mogą być dzielone na dzielnice, zasady i tryb podziału oraz kompetencje dzielnicowych rad narodowych i ich prezydiów.

W tymże numerze pod poz. 545 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. o zmianie Instrukcji Nr 2 w sprawie **składu, podziału pracy i trybu działania prezydiów rad narodowych** (vide PUG Nr 7/25, str. 184, Nr 10/28, str. 282, Nr 11/29, str. 309, Nr 1/31, str. 31, Nr 3/33, str. 106 i Nr 4/34, str. 179). Zmiany dotyczą podległości niektórych wydziałów Ministrowi Gospodarki Komunalnej.

W tymże numerze pod poz. 546 zamieszczono uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. o zmianie Instrukcji Nr 3 w sprawie **tworzenia wydziałów i referatów prezydiów rad narodowych** (vide PUG Nr 7/25, str. 184, Nr 10/28, str. 282, Nr 11/29, str. 309, Nr 1/31, str. 31, Nr 3/33, str. 106 i Nr 4/34, str. 179). Zmiany dotyczą utworzenia wydziałów: gospodarki komunalnej, gospodarki mieszkaniowej i terenowych oraz kwaterunkowego.

W tymże numerze pod poz. 548 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. w sprawie **struktury organizacyjnej Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego**. Uchwała ustala podział na departamenty i wydziały oraz wymienia urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa podległe.

W tymże numerze pod poz. 549 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. w sprawie **tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Żeglugi**. Dołączony do uchwały tymczasowy statut zawiera podział Ministerstwa na departamenty i wydziały.

W Nr. A—44 Monitora Polskiego pod poz. 575 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1951 r. o zmianie Instrukcji Nr 8 w sprawie **organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydiów rad narodowych** (vide PUG Nr 7/25, str. 184, Nr 8/26, str. 214, Nr 10/28, str. 282, Nr 11/29, str. 309, Nr 12/30, str. 349 Nr 1/31, Nr 3/33, str. 106 i 107, Nr 4/34, str. 137, Nr 5/35, str. 179 i Nr 6/36 str. 31). Zmiany dotyczą wydziałów: Finansowego, Rolnictwa i Leśnictwa, Komendy Terenowej Obrony Przeciwlotniczej oraz Wydziału Podatków Wiejskich.

W tymże numerze pod poz. 576 zamieszczono uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. o zmianie tejże Instrukcji (patrz wyżej). Zmiany dotyczą wydziałów gospodarki komunalnej.

W Nr. A—47 Monitora Polskiego pod poz. 619 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 26 maja 1951 r. o **dalszej zmianie Instrukcji Nr 8 w sprawie organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydiów rad narodowych** (patrz. wyżej). Zmiana dotyczy wydziału Oświaty.

W Nr. 2 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli pod poz. 7 opublikowano zarządzenie Ministrów Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 5 marca 1951 r. o **zakresie działania Wydziałów Rolnictwa i Leśnictwa i Wydziałów Budownictwa Wojewódzkich**

i Powiatowych Rad Narodowych oraz Budowlanych Przedsiębiorstw na odcinku budownictwa wiejskiego. Zarządzenie określa zakres działania i rozgranicza kompetencje tych jednostek na tym odcinku.

W Nr. 4 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości pod poz. 26 ogłoszono zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 maja 1951 r. w sprawie **ustanowienia głównych i starszych księgowych w jednostkach budżetowych**. Zarządzenie wymienia sądy i instytucje podległe Ministrowi Sprawiedliwości, w których ustanawia się głównych względnie starszych księgowych.

Patrz: „Praca” — tabele stanowisk i dodatki funkcyjne i służbowe,

„Organizacja Przedsiębiorstw Państwowych” — utworzenie Centralnego Zarządu Zaopatrzenia Przemysłu Chemicznego, — zasady działalności i organizacja wydziałów produkcji.

GOSPODARKA MAJĄTKIEM PAŃSTWOWYM

W Nr. A—39 Monitora Polskiego pod poz. 475 opublikowano zarządzenie Ministra Finansów z dnia 27 kwietnia 1951 r. w sprawie **wyłączenia niektórych budynków z obowiązkowego ubezpieczenia i ustalenia wysokości ubezpieczenia budynków w miastach**. Zarządzenie wyłącza spod obowiązku ubezpieczenia budynki stanowiące własność Państwa lub będące w zarządzie prezydiów rad narodowych z wyjątkiem budynków związanych z gospodarstwem rolnym oraz budynków będących w używaniu osób fizycznych. Podlegające ubezpieczeniu budynki w miastach powinny być ubezpieczone w wysokości sum ubezpieczenia z dnia 31 grudnia 1950 r.

ARBITRAŻ PAŃSTWOWY

Dziennik Ustaw R.P. Nr 28, poz. 215 zawiera rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 5 maja 1951 r. w sprawie **rozpoczęcia działalności przez Okręgową Komisję Arbitrażową w Bydgoszczy i zmiany miejscowej właściwości Okręgowych Komisji Arbitrażowych w Poznaniu, Gdańsku i Szczecinie**.

Wymieniona w tytule rozporządzenia Komisja Arbitrażowa rozpoczyna swą działalność z dniem 1 czerwca 1951 r. i rozpoznawać będzie w pierwszej instancji spory należące do właściwości państwowych komisji arbitrażowych, jeżeli siedziba strony pozwanej lub miejsce wykonania umowy znajduje się na obszarze województwa bydgoskiego z wyjątkiem spraw, w których strona jest władzą naczelną lub urzędem centralnym. Do czasu rozpoczęcia działalności przez Okręgową Komisję Arbitrażową województwa kosińskiego właściwą dla okręgu tego województwa jest Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Szczecinie.

RÓŻNE

Dziennik Ustaw R.P. Nr 28, poz. 217 zamieszcza rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 26 kwietnia 1951 r. w sprawie **opłat probierczych**.

Rozporządzenie ustala opłaty za poszczególne czynności probiercze w urzędach probierczych i uchyla rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28 lipca 1948 r. Nr 34, poz. 287 i z 1949 r. Nr 34, poz. 248.

W Nr. A—47 Monitora Polskiego pod poz. 622 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 26 maja 1951 r. w sprawie **połączenia inkasa należności za gaz i prąd elektryczny**. W myśl uchwały inkasa należności za gaz i elektryczność dokonywać będą prezydium terytorialnych rad narodowych przez inkasentów energetycznych, którzy pobierać będą te należności łącznie.

Orzecznictwo w sprawach gospodarczych

Sąd Najwyższy

Izba Karna

1. Ogólny nadzór nad bezpieczeństwem mienia spółdzielczego i ochrona tegoż mienia przed pożarem, kradzieżą, zniszczeniem, zalewem itp. stanowi elementarny obowiązek zarządu spółdzielni jako całości, a w pierwszym rzędzie, jego przewodniczącego. Podział czynności między członkami zarządu, jak również inne zajęcia poszczególnych członków zarządu nie zwalniają ich od tego podstawowego obowiązku.

2. Wybór rodzaju i wysokości represji karnej w stosunku do winnego nie może być wyrazem całkowicie swobodnego uznania sędziowskiego, lecz musi pozostawać w zgodzie z wymogami art. 54 k.k., a brak współmierności kary do winy stanowi ważną przyczynę rewizyjną (art. 371 pkt. 4 k.p.k.). Przy wymiarze kary sąd obowiązany jest w szczególności do zachowania zasady stosunkowości wyrażającej się tym, iż różnym oskarżonym w tej samej sprawie sąd winien w zasadzie wymierzać karę proporcjonalną do przypisanych im przestępstw.

Nie narusza to zasady indywidualizacji kary tak w kierunku jej złagodzenia, jak i obostrzenia ze względu na osobę sprawcy, okoliczności czynu itp.; jednakże odchylenie sądu od zasady stosunkowości wymaga uzasadnienia i to — prawidłowego uzasadnienia.

Samo nagie ustalenie przynależności partyjnej oskarżonego posiadające charakter informacji ankietowej, ujmowane przez sąd „abstrakcyjnie” bez powiązania z analizą konkretnego materiału sprawy, nie może stanowić oczywiście żadnej okoliczności obciążającej, podobnie jak bezpartyjność oskarżonego nie mogłaby sama przez się stanowić okoliczności łagodzącej.

Sąd obowiązany jest stosować równą miarę prawa i sprawiedliwości w stosunku do obywateli bez względu na ich przynależność partyjną. Przynależność partyjna nie może stwarzać przywileju dla oskarżonego przy wymiarze kary, ani też pogarszać jego położenia prawnego („privilegium odiosum”). Błędne również i pod względem wychowawczym (art. 3 pr. o u.s.p.) jest zmniejszanie przez sąd stopnia odpowiedzialności obywateli bezpartyjnych za wadliwie wykonywaną przez nich pracę na stanowiskach członków zarządu spółdzielni.

Uznanie swojej winy jest nie tylko aktem woli, lecz przede wszystkim aktem moralno-intelektualnym; świadomość własnej winy lub błędu nie zawsze przychodzi w momencie gdy czyją winę lub błąd uświadamiają sobie inne osoby. Proces sądowy, wyrok i jego uzasadnienie powinny właśnie kształtować świadomość oskarżonego i środowiska społecznego w kierunku krytycznej i samokrytycznej oceny postępowania. Obarczenie natomiast oskarżonego winą za brak świadomości swojej winy jest nielogiczne, niewychowawcze i niehumanitarne.

Sąd Najwyższy w sprawie Marii M., Władysława R. Antoniego Z. i in., oskarżonych z art. 286 § 1, po rozpoznaniu rewizji oskarżonych od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 września 1950 r. na podstawie art. 375, 383 pkt. 3, 388 i 459 k.p.k. uchylił wyrok co do oskarżonych Marii M. i Władysława R. i Antoniego Z. i uznał oskarżonych Marię M. i Władysława R. za winnych popełnienia przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. polegającego na tym, że w roku 1949 do 20 stycznia 1950 r. pierwsza, jako przewodnicząca zarządu gminnej spółdzielni Samopomocy Chłopskiej w C., zaś drugi, jako członek tego zarządu, nie dopełnili ciążących na nich obowiązków zabezpieczenia powierzonego im pieczy mienia spół-

dzielni przed niebezpieczeństwem pożaru przez tolerowanie magazynu — warsztatu samochodowego z materiałami łatwopalnymi pod wspólnym dachem ze składem zboża oraz dopuszczenie do korzystania w tych warunkach z jaskrawie wadliwego piecyka zagrażającego wybuchem pożaru, i za ten czyn skazuje Marię M. na jeden rok więzienia, zaś Władysława R. na jeden rok i sześć miesięcy więzienia; oskarżonego Antoniego Z. uznaje za winnego przestępstwa z art. 286 § 3 k.k. polegającego na tym, iż jako członek zarządu wyżej wymienionej spółdzielni nie przeciwdziałał temu stanowi rzeczy chociaż mógł i powinien by przewidywać niebezpieczeństwo pożaru i za ten czyn skazuje go na sześć (6) miesięcy aresztu.

Rewizja oskarżonej Marii M. zarzuca, między innymi, błędną ocenę okoliczności faktycznych, przyjętych za podstawę wyroku, w szczególności — nieuwzględnienie, że materiał dowodowy, zebrany na przewodzie sądowym, nie pozwala na przypisanie oskarżonej działania umyślnego.

Rewizja oskarżonego Antoniego Z. — pominięcie przez Sąd dowodu z protokołu posiedzenia Zarządu z dnia 16.VII.1949 r. zawierającego podział funkcji między oskarżonymi, z którego to podziału wynika, iż do oskarżonego Z. należały czynności handlowe nie zaś administracyjne, a ponadto że oskarżony Z. faktycznie obowiązki swe pełnił poza pomieszczeniem spółdzielni i nie miał ani nie mógł mieć wpływu na sprawy administracyjne oraz zaopatrzenie spółdzielni w sprzęt przeciwpożarowy.

W uzasadnieniu

Sąd Najwyższy wyraził, między innymi, następujące poglądy prawne:

Wina oskarżonych M. R. i Z. (i to nie równa co do rodzaju i stopnia) polega na wysoce niegospodarczym i lekceważącym stosunku do powierzonego im majątku spółdzielczego i narażenia majątku tego na niebezpieczeństwo.

Na podstawie wyjaśnień oskarżonych oraz zeznań świadka J. Sąd Najwyższy ustalił, iż oskarżeni R. i Z. wiedzieli o zainstalowaniu w magazynie, znajdującym się pod wspólnym dachem ze składem zboża, wadliwego piecyka, przy czym oskarżony R. dawał węgiel do palenia w tymże piecyku. O piecyku tym — jak wynika z wyjaśnień oskarżonego, znajdujących oparcie w całokształcie materiału — wiedziała i oskarżona M., lecz fakt ten zlekceważyła.

Jakkolwiek brak podstaw do ustalenia bezpośredniej przyczyny pożaru, a co za tym idzie — do wyłączenia, iż pożar wybuchł wskutek nieostrożności G. i K. i to niezależnie od jakości zainstalowanego piecyka — to jednak: 1) lekceważący stosunek do niebezpieczeństwa pożaru ze strony zarządu spółdzielni wpływać musiał demoralizująco na niższych pracowników spółdzielni i demobilizować ich uwagę oraz poczucie odpowiedzialności w tym kierunku, 2) lekkomyślne i niegospodarcze tolerowanie pod wspólnym dachem łatwopalnego magazynu samochodowego i składu zboża — znacznie powiększyło skutki wybuchłego pożaru, 3) brak dostatecznego sprzętu przeciwpożarowego miał wpływ na skutki pożaru. Zarząd spółdzielni powinien był bezwzględnie postarać się o taki sprzęt skoro już — z tych czy innych powodów, tolerował dyslokację urządzeń spółdzielni i związane z tym szczególne niebezpieczeństwo pożaru.

Wszystko to świadczy o tym, że zarząd spółdzielni jako taki, a jego członkowie osobiście w równym stopniu nie dopełnili swego podstawowego obowiązku troski o bezpieczeństwo powierzonego im mienia ze szkodą dla interesu publicznego, co wypełnia stan faktyczny przestępstwa z art. 286 k.k.

Pod tym względem nie ma znaczenia obrona oskarżonych co do protokolarnego podziału funkcji między

członkami zarządu (oskarżony Z.) ani co do przeciążenia pracą w spółdzielni (oskarżona M.).

Ogólny nadzór nad bezpieczeństwem mienia spółdzielczego i ochrona tegoż mienia przed pożarem, kradzieżą, zniszczeniem, zalewem itp. stanowi elementarny obowiązek zarządu spółdzielni, jako całości, a w pierwszym rzędzie — jego przewodniczącego. Żaden podział czynności między członkami zarządu jak również zajęcie poszczególnych członków zarządu nie zwalnia ich od tego podstawowego obowiązku.

Wszyscy oskarżeni w sprawie niniejszej mieli świadomość istniejącego stanu rzeczy i żaden z nich nie przeciwdziałał temu. W pierwszym rzędzie obowiązany był do tego oskarżony R., który faktycznie, (zgodnie z formalnym działaniem czynności członków zarządu spółdzielni) zajmował się stroną gospodarczo-administracyjną spółdzielni. Na oskarżonym R. ciążył obowiązek zaopatrzenia; on brał udział z ramienia spółdzielni w konferencjach poświęconych bezpieczeństwu pożarowemu; do niego zwracali się przede wszystkim pracownicy spółdzielni w sprawie pieca, węgla itp. Oskarżony R. ponosi zatem winę największą, co znajduje swój wyraz w wymiarze kary.

Drugie miejsce z kolei, pod względem stopnia zawinienia i odpowiedzialności, zajmuje oskarżona M. Oskarżona M., jako przewodnicząca zarządu, miała obowiązek w zakresie najogólniej pojętego nadzoru, znać istniejący w spółdzielni stan bezpieczeństwa i przeciwdziałać mu. Żadne inne obowiązki nie zwalniały przewodniczącej spółdzielni od tego bezpośredniego i osobistego obowiązku.

Najmniejszą winę ponosi oskarżony Z. Jak wynika z materiału dowodowego zajmował się on czynnościami handlowymi, a mianowicie skupem zboża poza spółdzielnią oraz gospodarstwami rolnymi. Dostarczał do spółdzielni zboże, lecz warunki przechowywania tego zboża i jego zabezpieczenie wchodziły już raczej w zakres czynności administracyjno-gospodarczych.

Wina oskarżonego polegała na tym, iż jako członek zarządu spółdzielni, mimo iż nie wynikało to z jego bezpośrednich obowiązków służbowych nie przeciwstawiał się lecz bezczynnie tolerował znaną mu z osobistych obserwacji i wiadomości niegospodarności panującą w spółdzielni i zagrażającą bezpieczeństwu jej mienia, na którego strażę stoi zarząd spółdzielni.

Wina oskarżonego R. wiąże się w pierwszym rzędzie z niedopełnieniem przezeń jego bezpośrednich obowiązków służbowych i to tym więcej, że był on zarazem członkiem zarządu spółdzielni.

Wina oskarżonej M. wiąże się z jej szczególnym obowiązkiem ogólnego nadzoru, jako przewodniczącej spółdzielni.

Wina natomiast oskarżonego Z. wiąże się z jego przynależnością do zarządu spółdzielni i jego niedbalstwem czy też lekkomyślnością na tym stanowisku.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy uznał za właściwe przypisanie oskarżonemu Z. winy nieumyślnej, polegającej na nieprzewidywaniu szkody, którą jako członek zarządu powinien był przewidywać i za to wymierzył mu karę w ramach sankcji art. 286 § 3 k.k.

Sąd Najwyższy zwraca przy tym uwagę na wadliwość rozumowania Sądu Apelacyjnego w części dotyczącej wymiaru kary oskarżonemu Z.

Wybór rodzaju i wysokości represji karnej w stosunku do winnego nie może być wyrazem całkowicie swobodnego uznania sędziowskiego, lecz pozostawać musi w zgodzie z wymogami art. 54 k.k., a brak współmierności kary do winy stanowi ważną przyczynę rewizyjną (art. 371 pkt. 4 k.p.k.). Przy wymiarze kary sąd zobowiązany jest w szczególności do zachowania zasady stosunkowości, wyrażającej się w tym, iż różnym oskarżonym w tej samej sprawie sąd winien w zasadzie wymierzać karę proporcjonalną do przypisanych im przestępstw.

Nie narusza to zasady indywidualizacji kary tak w kierunku jej złagodzenia, jak i obostrzenia ze względu na osobę sprawcy, okoliczności czynu itp., jednakże odchylenie sądu od zasady stosunkowości

wymaga uzasadnienia i to — prawidłowego uzasadnienia.

Przy wymiarze kary w sprawie niniejszej Sąd przypisując oskarżonemu Z. ten sam rodzaj winy co i oskarżonym M. oraz R. wymierzył mu karę surowszą niż pozostałym oskarżonym.

Abstrahując od konstrukcji winy oskarżonego Z. przyjętej przez Sąd Apelacyjny (którą Sąd Najwyższy zmienił) stwierdzić należy, iż wymiar kary w stosunku do tego oskarżonego nawet w granicach własnych ustaleń Sądu Apelacyjnego jest nieuzasadniony i oparty na błędnym rozumowaniu.

Sąd Apelacyjny uzasadniając surowszy wymiar kary wobec oskarżonego Z. przytacza jako okoliczności obciążające między innymi: 1) przynależność partyjną oskarżonego, 2) nieuznanie przez niego swojej winy przed Sądem.

Przynależność partyjna oskarżonego nie jest oczywiście czynnikiem obojętnym dla oceny jego osobowości i przypisanego mu postępowania, lecz przyjęcie przez Sąd przynależności partyjnej oskarżonego w tej postaci, że „jako jedyny człowiek partyjny w zarządzie powinien był więcej niż pozostali członkowie zarządu dbać o dobro spółdzielni” — jest upraszczaniem i wypaczaniem związku, jaki zachodzić może pomiędzy przynależnością partyjną lub bezpartyjnością oskarżonego a jego odpowiedzialnością karną.

Przynależność oskarżonego do Partii mogłaby mieć wpływ na orzeczenie o winie lub karze wtedy tylko, gdyby Sąd w sposób konkretny ustalił jaki związek zachodzi pomiędzy przynależnością oskarżonego do Partii, a popełnionym przezeń przestępstwem, albo w jaki sposób oskarżony nadużył swą przynależność do Partii przy popełnieniu przestępstwa itp.

Samo jednak nagie ustalenie przynależności partyjnej oskarżonego posiadające charakter informacji ankietowej ujmowane przez Sąd „abstrakcyjnie”, bez powiązania z analizą konkretnego materiału sprawy nie może stanowić oczywiście żadnej okoliczności obciążającej, podobnie jak bezpartyjność oskarżonego nie mogłaby sama przez się stanowić okoliczności łagodzącej.

Sąd obowiązany jest stosować równą miarę prawa i sprawiedliwości w stosunku do obywateli bez względu na ich przynależność partyjną. Przynależność partyjna nie może tworzyć przywileju dla oskarżonego przy wymiarze kary, ani też pogarszać jego położenia prawnego (privilegium odiosum). Błędne i niewychowawcze (patrz art. 3 prawa o u.s.p.) jest też umniejszanie przez Sąd stopnia odpowiedzialności obywateli bezpartyjnych za wadliwie wykonywaną przez nich pracę na stanowiskach członków zarządu spółdzielni.

Niemniej wadliwa jest i druga przesłanka obciążająca, zdaniem Sądu, winę oskarżonego, a mianowicie „nieuznanie swojej winy”. Sąd Apelacyjny za okoliczność obciążającą przyjmuje to, że oskarżony „winy swojej do końca nie uznał”.

Takie stanowisko Sądu przy wymiarze kary godzi w podstawowe prawo oskarżonego do obrony. Uznanie swojej winy jest zresztą nie tylko aktem woli, lecz przede wszystkim aktem moralno-intelektualnym; świadomość własnej winy lub błędu nie zawsze przychodzi w momencie, gdy czyja winę lub błąd uświadamiają sobie inne osoby. Proces sądowy, wyrok i jego uzasadnienie powinny właśnie kształtować świadomość oskarżonego i środowiska społecznego w kierunku krytycznej i samokrytycznej oceny postępowania. Obarczanie natomiast oskarżonego winą za brak świadomości swojej winy jest nielogiczne, niewychowawcze i niehumanitarne. Sąd może w uzasadnionych wypadkach za okoliczność łagodzącą poczytać oskarżonemu przyznanie się do czynu i szczere uznanie swojej winy (gdy np. oskarżony wyjaśnieniami swymi ułatwił przebieg śledztwa, albo po dokonaniu przestępstwa dał nie budzący wątpliwości dowód skruszy itp.).

Lecz i odwrotnie: brak tych elementów nie może być poczytany oskarżonemu w sposób „absolutny” za okoliczność obciążającą. Natomiast w konkretnych przypadkach jak np. kłamliwe przerzucanie przez oskarżonego odpowiedzialności na inne osoby i przy-

czynianie im w ten sposób dolegliwości może być uznane przez Sąd za okoliczność obciążającą.

W każdym jednak wypadku zachowanie się oskarżonego czy to przyjęte za obciążające jego winę, czy też za łagodzące ją — musi być przedmiotem konkretnej oceny Sądu nie zaś oderwanych od sprawy spekulacji myślowych.

WYROK Z DNIA 2 MARCA 1951 R.
(I.K. 41/51)

Niedopełnienie ciężącego na dyrektorze składnicy tekstylnej obowiązku przeanalizowania nowego cennika oraz dopilnowania czy nowy cennik jest przez personel składnicy prawidłowo stosowany — stanowi działanie na szkodę interesu publicznego; błędne zastosowanie cennika jest jedynie konsekwencją wyżej opisanego czynu przestępnego a nie stanowi błędu co do okoliczności należącej do istoty tego czynu. Nie dopełniając ciężącego na nim obowiązku, oskarżony, ze względu na charakter swej pracy i zajmowane stanowisko kierownicze, musiał przewidywać możliwość błędnego zastosowania nowego cennika i spowodowanie przez to szkody interesowi publicznemu i na to się godził. Czyn taki stanowi przestępstwo przewidziane w art. 286 § 1 k.k.

Rozładowanie magazynów składnicy w ramach gospodarki uspołecznionej nie może odbywać się „za wszelką cenę” jak to ma często miejsce w ustroju kapitalistycznym (wszelkiego rodzaju „wyprzedaże likwidacyjne”, „reklamowe” — poniżej cen kosztu) ale z zachowaniem zasad uspołecznionej gospodarki, do których należy ścisłe przestrzeganie właściwych cen wyznaczonych w ramach ogólnego planu gospodarczego.

Sąd Najwyższy w sprawie Zdzisława K., Tadeusza P. i in. oskarżonych z art. 286 § 1 k.k. po rozpoznaniu rewizji oskarżonych od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 sierpnia 1950 r. na podstawie art. 375, 384 k.p.k. zmienił zaskarżony wyrok w części dotyczącej kary wymierzonej oskarżonemu Zdzisławowi K. i skazał go za przypisanie mu czynu na 1 (jeden) rok więzienia, na podstawie art. 61 k.k. z awi-e-sił warunkowe wykonanie kar wymierzonych oskarżonemu Zdzisławowi K., Tadeuszowi T. i Kazimierzowi B. na okres dwóch lat, w pozostałych częściach zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Rewizja oskarżonego Zdzisława K. zarzuca, między innymi, iż Sąd niesłusznie przypisał oskarżonemu winę — gdy mylna wycena madepolamu przez składnicę Nr 6 była wynikiem błędu co do okoliczności należącej do istoty czynu, który to błąd popełniony został przez rachubę na skutek niezgodnej z cennikiem „Wykaz 45” symboliki tego towaru podanej przez zakład produkcyjny PZPB 3, a mianowicie na skutek podania symbolu „B. 118” zamiast „B. 118/PZPB 3” — a co za tym idzie obrazę art. 286 § 1 k.k. polegającą na tym, że Sąd niesłusznie zastosował do czynu oskarżonego tę kwalifikację prawną pomimo nieustalenia istotnego dla przypisanego oskarżonemu zamiaru pośredniego „dolus eventualis” — momentu godzenia się oskarżonego na powstanie skutku przestępnego. Rewizja oskarżonego Tomasza P. zarzuca obrazę art. 320 k.p.k. — polegającą na tym, że Sąd nie rozważył istotnej sprawy okoliczności, że oskarżony objął funkcję zastępcy kierownika Składnicy Nr 6 wówczas, gdy już wszystkie czynności związane z wprowadzeniem nowego cennika zostały wykonane, oraz obrazę art. 286 § 1 k.k. przez mylne przypisanie oskarżonemu winy w tym kierunku, „jeżeli nawet możliwości spowodowania szkody nie przewidział, chociaż powinien był przewidzieć” — jakkolwiek w określeniu tym mieści się substrat winy nieumyślnej.

W uzasadnieniu

Sąd Najwyższy wyraził, między innymi, następujący pogląd prawny:

Analizując mechanizm rozprowadzania madepolamu od producenta PZPB Nr 3 poprzez składnicę

PBCT Nr 6 do odbiorcy dojść należy do wniosku, iż nieprawidłowe fakturowanie towaru, które naraziło w danym przypadku Skarb Państwa na dużą stratę złożyły się również przyczyny działające poza obrębem funkcjonowania Składnicy Nr 6. Mianowicie: 1) jest rzeczą niewątpliwą, że podstawę fakturowania stanowi specyfikacja Zakładu Produkcyjnego, co zresztą pośrednio wynika także z okólnika Centrali Tekstylnej.

Centrala Tekstylna, wprowadzając do cennika „Wykaz 45” nowe symbole, a między innymi symbol „B. 118/PZPB 3”, powinna była w tym nowym oznaczeniu madepolamu, pochodzącego z PZPB zawiadomić w pierwszym rzędzie te zakłady wytwórcze, z żądaniem uwzględnienia nowego symbolu w specyfikacjach przesyłanych przez producenta Składnicy Nr 6 przy dostawie towaru.

Istnieją poważne podstawy, aby suponować, że takie zarządzenie Centrali Tekstylnej wyeliminowałoby możliwość wadliwego zastosowania nowego cennika, a w konsekwencji zapobiegłoby stracie. Składnica Nr 6 bowiem otrzymałaby wówczas z PZPB Nr 3 madepolam oznaczony symbolem, nie budzącym na tle nowego cennika żadnej wątpliwości, 2) Centrala Tekstylna nie wyjaśniła zawczasu podległym sobie składnicom — a w tej liczbie i Składnicy Nr 6 — zmienionych podstaw na jakich oparto nowy cennik „Wykaz 45” rozstrzygającego znaczenia, jakie przy posługiwaniu się tym cennikiem nabiera pochodzenie towaru, w szczególności zaś nie pouczyła ich, że wobec skasowania nomenklatury „extra” — symbol „B. 118/PZPB 3” oznacza wszelki madepolam produkcji PZPB, który winien być sprzedawany po cenie 200 zł za metr, 3) wreszcie Centrala Tekstylna nie zainteresowała się, w jaki sposób podległe jej składnice opanowały, oparty na nowych zasadach „Wykaz 45” i czy stosują go prawidłowo. Sprawdzenie przesyłanych przez Składnicę Nr 6 bieżąco odpisów faktur miało miejsce po upływie dopiero kilku tygodni, a brak reakcji ze strony Centrali umożliwił Składnicy nr 6 nieprawidłowe fakturowanie madepolamu w okresie z górą 3 miesiące. Uchybienie to w danym przypadku stanowi tym większe zaniedbanie, iż Centrala Tekstylna powinna była pamiętać i liczyć się z tym, iż w połowie stycznia 1949 r. kierownictwo Działu Handlowego Składnicy Nr 6 objął w drodze awansu Tadeusz P., który stawiał dopiero pierwsze kroki w tym dziale pracy i który dlatego wymagał szczególnej kontroli i pomocy fachowej.

Niedociągnięcia powyższe ze strony Centrali Tekstylnej świadczą o biurokratyzmie tej instytucji i niewykazaniu przez nią należytej dbałości o sprawne funkcjonowanie podległych jej placówek gospodarczych; dlatego też należy uznać za niewątpliwą usterkę prowadzonego w niniejszej sprawie śledztwa, iż nie objęło ono również i urzędników Centrali Tekstylnej, odpowiedzialnych za właściwe wprowadzenie w życie i należyte przestrzeganie nowego cennika — „Wykazu 45”.

Ustalone powyżej zaniedbania Centrali Tekstylnej nie anulują jednak winy oskarżonych w sprawie niniejszej, którzy jako pracownicy Składnicy PB Nr 6 powinni byli, zgodnie z ciężącymi na nich obowiązkami służbowymi, przeanalizować zasady owego cennika — „Wykazu 45” — a następnie prawidłowo stosować podane w tym wykazie ceny.

Dotyczy to przede wszystkim dyrektora Składnicy oskarżonego Zdzisława K. Z danych sprawy wynika, że oskarżony K. zapoznał się z „Wykazem 45” jedynie powierzchownie, nie przeanalizował go należycie, i dalsze jego stosowanie przekazał stosownie do ustalonego w Składnicy Nr 6 podziału funkcji — swemu zastępcy, współoskarżonemu Tadeuszowi P. Sąd odrzuca opartą na powyższych okolicznościach obronę oskarżonego K. gdyż: 1) na nim, jako na kierowniku Składnicy Nr 6 ciążyła odpowiedzialność za jej należyte funkcjonowanie. Powinien on być przeto przez przeprowadzenie odpowiedniej odprawy zaznajomić personel z zasadami prawidłowego stosowania cennika, 2) w okresie od wprowadzenia nowego cennika do chwili rozpoczęcia pracy przez oskarżonego P. nie-

podzielna odpowiedzialność za kontrolę właściwego stosowania „Wykazu 45” obciąża oskarżonego K., 3) po wprowadzeniu oskarżonego P. w tok urzędowania, oskarżony K. powinien był zainteresować się i sprawdzić jak P., dla którego powierzona mu funkcja stanowiła nową dziedzinę pracy, opanował tę dziedzinę i czy należyce ją wykonuje, 4) wprawdzie obowiązującą w Składnicy Nr 6 podział funkcji odpowiedzialnością za prawidłowe fakturowanie obciążył oskarżonego P. i, jak to słusznie podnosi K., dyrektor placówki gospodarczej, obarczony licznymi zajęciami, nie może sprawdzać poszczególnych pozycji na przedstawianych mu do podpisu fakturach — ale właśnie, jako kierownik placówki, odpowiedzialny za całokształt jej działalności, oskarżony K. powinien był przeprowadzać co pewien czas kontrole, choćby wyrywkowo, celem ustalenia, czy nowy cennik jest stosowany należyście, względnie powierzać przeprowadzenie takiej kontroli wyznaczonym przez siebie urzędnikom. Oskarżony zaniedbał stosowania tego kardynalnego obowiązku „dobrego gospodarza przedsiębiorstwa” i zaniedbanie to stanowi poważne naruszenie zasad racjonalnej gospodarki, obowiązującej w przedsiębiorstwach państwowych.

Z powyższymi rozważaniami łączą się podniesione przez oskarżonego K. zarzuty, iż Sąd Apelacyjny nie zastosował względem przypisanego mu czynu art. 20 § 1 k.k. pomimo, iż działał on w błędzie co do okoliczności należącej do istoty czynu, a mianowicie, iż każdy mądopolam produkcji PZPB Nr 3, bez względu na oznaczający go w specyfikacji symbol, powinien być sprzedawany po cenie przewidzianej dla towaru oznaczonego symbolem B. 118/PZPB Nr 3. Zagadnienie to, wbrew wywodom rewizji oskarżonego stanowiło przedmiot rozważań Sądu Apelacyjnego, który je słusznie rozstrzygnął. Przedmiotem przypisanego oskarżonemu przestępstwa nie jest błędne zastosowanie cennika, lecz niedopełnienie obowiązku przeanalizowania tego cennika, a następnie ustawienia pracy personelu Składnicy Nr 6 i skontrolowania jej tak, aby ten nowy cennik był stosowany prawidłowo. Niedopełnienie tak ujętego obowiązku stanowi działanie na szkodę interesu publicznego, a błąd, na który powołuje się oskarżony, dotyczy jedynie okoliczności, będącej konsekwencją opisanego powyżej czynu przestępnego, a nie okoliczności należącej do istoty tego czynu.

Nie dopełniając ciążącego na nim obowiązku, oskarżony ze względu na charakter swej pracy i zajmowane

stanowisko kierownicze musiał przewidywać możliwości błędnego zastosowania nowego cennika „Wykaz 45” i spowodowanie przez to szkody interesowi publicznemu i na to się godził. W konsekwencji więc słusznie przypisany mu czyn zakwalifikowany został z art. 286 § 1 k.k.

Z tych względów rewizja oskarżonego w części dotyczącej orzeczenia o winie i kwalifikacji prawnej jest bezzasadna.

Oskarżony Tadeusz P. w dniu 17 stycznia 1949 r. objął stanowisko zastępcy szefa Składnicy PB Nr 6, oskarżonego K. i dyrektora Oddziału Handlowego tejże Składnicy. Podlegała mu bezpośrednio Sekcja Rachuby, do której należało prowadzenie kartoteki cen oraz wystawianie faktur.

Rewizja oskarżonego P. słusznie podnosi, iż oskarżony objął urzędowanie w chwili, gdy czynności przygotowawcze do wprowadzenia nowego cennika były już ukończone. Nie zwalniało to jednak bynajmniej oskarżonego ani od samodzielnego przeanalizowania nowego cennika, ani od sprawdzenia, czy czynności tych dokonano prawidłowo, a następnie czy fakturowanie odbywa się zgodnie z nowym cennikiem. Niedopełnienie tego obowiązku było działaniem przez oskarżonego na szkodę interesu publicznego, słusznie zakwalifikowane z art. 286 § 1 k.k. Od obowiązku tego nie mogła zwolnić oskarżonego P. okoliczność, iż Centrala Tekstylna delegowała go ze szczególnym zadaniem rozładowania magazynów Składnicy Nr 6. Rozładowanie magazynów Składnicy w ramach gospodarki uspołecznionej nie mogło się odbywać „za wszelką cenę jak to ma często miejsce w ustroju kapitalistycznym” (wszelkiego rodzaju „wyprzedaże likwidacyjne”, „reklamowe”, poniżej cen kosztu), ale z zachowaniem zasad uspołecznionej gospodarki, do których należy ściśle przestrzeganie właściwych cen, wyznaczonych w ramach ogólnego planu gospodarczego, na odcinku „przeprowadzania” konsumentom towarów. Zresztą powierzenie oskarżonemu szczególnego zadania nie zwalniało go od należytego wykonania innych, podstawowych obowiązków, związanych z zajmowanym przezeń stanowiskiem w Składnicy.

Dlatego też rewizja oskarżonego P., w części skierowanej przeciwko orzeczeniu o winie, nie zasługuje na uwzględnienie.

WYROK Z DNIA 26 STYCZNIA 1951 R.
(K. 1473/50)

Główna Komisja Arbitrażowa

1. Obowiązek zapłaty odsetek w stosunkach między podmiotami gospodarki uspołecznionej.

Jednostka gospodarki uspołecznionej, która odmówiła zapłaty kwoty objętej fakturą przesłaną przez wierzyciela do inkasa bankowi wskazanemu przez dłużnika, nie może być zwolniona od zapłaty odsetek, jeżeli wskazanie innego banku, właściwego do przeprowadzenia inkasa, nastąpiło już po przedłożeniu faktury.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Poznaniu orzeczeniem z dnia 12 grudnia 1950 roku zasądziła odsetki na rzecz Centrali A od Centrali B od dochodzonej wnioskiem kwoty.

Z uzasadnienia

Strona pozwana nie uznaje żądania strony powodowej co do odsetek. Strona pozwana nie zaprzecza, że w zamówieniu towaru wskazała Bank Rzemiosła i Handlu w Poznaniu, jako bank właściwy dla inkasa przedmiotowej należności, jednak wobec pewnej zmiany sytuacji finansowej następnie odmówiła przyjęcia inkasa, podając jako bank inkasowy Bank Rzemiosła i Handlu w Warszawie (k. 16). Strona powodowa nie przesłała faktury do inkasa Banku Rzemiosła i Handlu w Warszawie, zatem — zdaniem strony pozwa-

nej — traci prawo do odsetek. Pogląd strony pozwanej jest nietrafny i sprzeczny z podstawowymi zasadami dyscypliny finansowej, obowiązującymi w stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej. Na podstawie uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja 1947 roku (pkt. 5 i 6) odbiorca powinien w terminie 5 dni od daty zawiadomienia go o wpływie faktury do inkasa pokryć ją przelewem bankowym względnie złożyć zastrzeżenie. Zastrzeżenia te nie mogą być oparte na „zmianie sytuacji finansowej” odbiorcy, jak to uzasadnia strona pozwana, a tylko mogą być wyłącznie oparte na tym, że: a) nie udzielono w ogóle zamówienia albo b) wykonanie zamówienia co do jakości nie odpowiada zleceniu. W niniejszej sprawie zastrzeżeń takich strona pozwana nie mogła podnieść (k. 16), zatem była zobowiązana w 5-dniowym terminie fakturę pokryć. Zważywszy, że strona pozwana odmówiła wykupienia faktury strony powodowej z dnia 17 sierpnia 1950 r. (k. 5) pismem z dnia 24 sierpnia 1950 r. do Banku Rzemiosła i Handlu w Poznaniu, Okręgowa Komisja Arbitrażowa zasądziła odsetki od tej daty, nie będąc związana żądaniem wniosku (§ 50 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1950 roku w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i try-

(Nr Rep. III 1.OA-14/50)

2. Odpowiedzialność państwowego przedsiębiorstwa za długi zaciągnięte przed ustanowieniem przymusowego zarządu państwowego.

Przedsiębiorstwo, które przeszło pod przymusowy zarząd państwowy nie jest obciążone długami zaciągniętymi przez właściciela przedsiębiorstwa przed ustanowieniem tego zarządu.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Krakowie na posiedzeniu w dn. 22 grudnia 1950 roku oddaliła wniosek Fabryki X przeciwko Państwowemu Zarządowi Fabryki Y o zasądzenie kwoty A.

Z uzasadnienia

Dnia 19.II.1949 r. przekazał wnioskodawca na rzecz firmy Y kwotę zł A jako cenę kupna za zamówione w tej firmie wiórka. Zamówienie powyższe zostało anulowane z uwagi na zakaz zaopatrywania się w przedsiębiorstwach prywatnych, uiszczona jednak przez wnioskodawcę kwota nie została mu zwrócona.

Zarządzeniem Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 18.X.1949 roku ustanowiony został nad przedsiębiorstwem Y państwowy zarząd przymusowy, który powierzono Dyrekcji Naczelnej Centrali Z.

Pismem z dnia 27.II.1950 r. zażądał wnioskodawca od Państwowego Zarządu Przymusowego nad przedsiębiorstwem Y zwrotu należności za niewykonaną dostawę. Pozwany Państwowy Zarząd Przymusowy wyrównania salda odmówił, motywując odmowę brakiem legitymacji biernej po swej stronie z uwagi na to, że sporna kwota dotyczy zobowiązań firmy Y, a Państwowy Zarząd Przymusowy nie rozporządza kredytami na pokrycie zaległych zobowiązań firmy Y

Okręgowa Komisja Arbitrażowa oddaliła wniosek, kierując się następującymi motywami.

Ustanowienie Państwowego Zarządu Przymusowego nad przedsiębiorstwem należącym do sektora prywatnego jest aktem władzy, a jego gospodarczy sens leży w przygotowaniu przejęcia przedsiębiorstwa prywatnego w system gospodarki uspołecznionej.

Przejęcie przez państwo przedsiębiorstwa sektora prywatnego, a tym bardziej oparte na akcie władzy ustanowienie nad takim przedsiębiorstwem państwowego zarządu przymusowego nie może wywołać dla przejmującej jednostki gospodarki uspołecznionej określonych w kodeksie zobowiązań (art. 188) skutków w postaci odpowiedzialności za zobowiązania powstałe przy prowadzeniu przejętego przedsiębiorstwa prywatnego. Przepis k. z. jako dostosowany do stosunków prawnych w obrębie sektora prywatnego nie może być przeniesiony na grunt stosunków między jednostkami gospodarczymi sektora uspołecznionego a kapitalistycznego.

Odpowiedzialność jednostki gospodarki uspołecznionej z tytułu objęcia w zarząd przymusowy przedsiębiorstwa prywatnego mogła by zaistnieć tylko wyjątkowo w odniesieniu do zobowiązań podatkowych albo zobowiązań przejętych szczególnym aktem prawnym i w gospodarczo uzasadnionych przypadkach.

Żaden z tych wyjątkowych przypadków nie zachodzi w sprawie niniejszej, z ustaleń bowiem faktycznych wynika, że należność sporna powstała przed ustanowieniem zarządu przymusowego i nie pozostaje w związku z przedsiębiorstwem w obecnym stadium.

Gdy więc struktura i kierunek rozwoju stosunków między jednostkami gospodarki uspołecznionej a kapitalistycznej nie dozwala na obciążenie państwowego zarządu przymusowego odpowiedzialnością za sporne roszczenie, winien wnioskodawca dochodzić swego roszczenia na właściwej drodze od spółki Y. . . .

(Nr Rep. III.2.OA-13/50)

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

Podstawy prawne ustalania cen na artykuły produkcji spółdzielczej

Zagadnienie ustalania cen na artykuły produkcji spółdzielczej nie było definitywnie rozwiązane do końca 1950 r. Dekret z dn. 21.IV.48 r.¹⁾ upoważnia Ministra Przemysłu i Handlu (a następnie Ministra Handlu Wewnętrznego) do ustalania cen lub dopuszczalnych wysokości zysku brutto na poszczególne artykuły bądź ich grupy.

Tym samym nie istniał obowiązek posiadania zatwierdzonych cen na całokształt produkcji spółdzielczej, lecz jedynie na niektóre artykuły wymienione w zarządzeniach Ministra Przemysłu i Handlu,²⁾ i to według uznania władz upoważnionych do zatwierdzenia cen.

Ogłoszone ostatnio przepisy prawne w przedmiocie ustalania cen na artykuły produkcji spółdzielczej z wyjątkiem spółdzielni produkcyjnych - rolniczych mają swoje źródło w Uchwale Nr 304 Prezydium Rządu.³⁾ Podstawowymi jej założeniami są:

1. — stworzenie całkowicie odrębnych przepisów prawnych dla trybu zatwierdzania cen na artykuły produkcji spółdzielczej,

¹⁾ Dz. U.R.P. Nr 23, poz. 157

²⁾ Zarządzenie Min. Przem. i Handlu z dn. 1.XI.48 r. Monitor Polski Część A Nr 79, poz. 705, 5.II.49 r. Monitor Polski Część A Nr 7, poz. 79, 12.II.49 r. Monitor Polski Część A Nr 8, poz. 171.

³⁾ Uchwała Nr 304 Prez. Rządu z dn. 28.IV.51 r. w sprawie zatwierdzania cen na artykuły prod. spółdz. (Monitor Polski Nr A-39, poz. 470).

2. — wprowadzenie obowiązku zbytu wyłącznie po cenach zatwierdzonych,

3. — upoważnienie do zatwierdzania cen przez:

a) Ministra Handlu Wewnętrznego dla artykułów przeznaczonych do zbytu za pośrednictwem detalicznej sieci obrotu handlowego.

b) Ministra Zdrowia w porozumieniu z Ministrem Handlu Wewnętrznego w zakresie artykułów farmaceutycznych oraz sprzętu pomocniczego dla lecznictwa.

c) Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości⁴⁾ w innych przypadkach, a więc dla artykułów o charakterze inwestycyjno - zaopatrzeniowym.

4. — udzielenie delegacji Ministrowi Handlu Wewnętrznego i Prezesowi Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości na przekazanie uprawnień swoich w przedmiocie zatwierdzania cen Prezydiom Wojewódzkich (m. st. Warszawy i m. Łodzi) Rad Narodowych.

5. — powołanie komisji kalkulacyjno - cennikowych przy Prezydiach Wojewódzkich Rad Narodowych (m. st. Warszawy i m. Łodzi) jako organów pomocniczych przy opiniowaniu kalkulacji.

6. — wprowadzenie systemu odpłatności za zatwierdzanie cen.

⁴⁾ Omawiane uprawnienia Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości przeszły — w wyniku reorganizacji — na Ministra Rzemiosła i Przemysłu Drobno.

Minister Handlu Wewnętrznego⁵⁾ na podstawie § 2 pkt. a) wspomnianej wyżej Uchwały przekazał uprawnienia swoje w przedmiocie zatwierdzania cen na artykuły przeznaczone do zbytu w detalicznej sieci obrotu handlowego, wydziałom handlu Prez. WRN (m. st. Warszawy i m. Łodzi). Uprawnienia wydziałów handlu obejmują całokształt zagadnienia cen artykułów produkcji spółdzielczej z wyjątkiem tych artykułów, których ceny zatwierdzone są centralnie. Wymienione są one w omawianym zarządzeniu i obejmują:

1. konfekcję:
 - a) wełnianą, b) bawełnianą, c) dzianinę.
2. obuwanie:
 - a) na podeszwie skórzanej, b) na podeszwie gumowej.
3. artykuły spożywcze,
4. artykuły chemiczne,
5. artykuły kosmetyczne,
6. artykuły tekstylne:
 - a) tkaniny wełniane, b) bawełniane, c) lniane, d) jedwabne, e) dziewiarsko-pończosnicze, f) pasmanterie.

Prezes CUDW⁶⁾ częściowo przekazał uprawnienia swoje w przedmiocie zatwierdzania cen (na artykuły inwestycyjno-zaopatrzeniowe) wydziałom przemysłu, względnie wydziałom (oddziałom) przemysłu materiałów budowlanych prezydiów wojewódzkich rad narodowych (m. st. Warszawy i m. Łodzi). Stosuje się je w przypadkach, gdy wartość zamówienia podług ceny kalkulacyjnej produkującej jednostki nie przekracza kwoty zł 90.000, a jednostkowa wytworu — 9.000 zł. Omawiane uprawnienie nie obejmuje przypadków ustalania cen na artykuły zamawiane przez właściwe centrale handlowe.

Dla artykułów przeznaczonych do zbytu w detalicznej sieci obrotu handlowego, przy zatwierdzaniu cen istnieje kryterium w postaci tzw. grup towarowych, zastrzeżonych do centralnego rozstrzygnięcia (bez uwzględnienia wartości zamówienia).

Przy artykułach pozostałych, tj. inwestycyjno-zaopatrzeniowych, istotną jest wysokość zamówienia, będąca podstawą uprawnienia do zatwierdzania cen przez władze terenowe bez względu na charakter artykułu.

Tego rodzaju podział przy zatwierdzaniu cen jest jedynym możliwym do przeprowadzenia przy udzielaniu subdelegacji władzom terenowym. Ustalanie cen następuje na wniosek jednostki spółdzielczej wykonującej zamówienia, bądź spółdzielczej organizacji zbytu, za której pośrednictwem zamówienie zostaje udzielone.

Kalkulacje sporządzone przez spółdzielnie łącznie z próbkami lub wzorami artykułów, składane są do związków branżowych, a w razie ich braku — do terenowych oddziałów zainteresowanych central. Związek branżowy opiniuje kalkulacje i łącznie z próbka (wzorem) przesyła je do wydziału handlu Prez. WRN

Zatwierdzenie cen przez władze terenowe odbywa się przez wydziały handlu, względnie przemysłu. Właściwość miejscową władz terenowych, uprawnionych do zatwierdzania cen, określa się według siedziby wy-

twórcy. Jako organ pomocniczy przy zatwierdzaniu cen służy Komisja Kalkulacyjno-Cennikowa powołana przez Prez. WRN⁷⁾. Zadaniem komisji jest wydawanie na zlecenie wydziałów handlu oraz wydziałów przemysłu prezydiów rad narodowych opinii w przedmiocie zatwierdzanych cen.

W przypadku, gdy dla prawidłowości opracowania kalkulacji konieczne jest zbadanie kalkulacji przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje fachowe, przewodniczący komisji może powierzać rzeczoznawcy opracowanie opinii co do kosztu wytworzenia jeszcze przed zaopiniowaniem sprawy przez komisję.

W skład komisji wchodzi: przedstawiciel wydziału handlu, przedstawiciel wydziału przemysłu oraz przedstawiciele:

1. wydziału finansowego prezydium rady narodowej —
2. Miejskiego Handlu Detalicznego,
3. Powszechnych Domów Towarowych,
4. wojewódzkiej jednostki Związku Spółdzielni Spożywców,
5. Spółdzielczej Organizacji Zbytu Drobnej Wytwórczości „Spółnota Pracy”,
6. Wojewódzkiego Zarządu Przemysłu Terenowego,
7. związków spółdzielni rzemieślniczych, zrzeszonych w Centrali Rzemieślniczej — Centrali Spółdzielczo-Państwowej, okręgowych oddziałów Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego — Centrali Spółdzielczo-Państwowej, właściwych związków branżowych spółdzielni pracy, zrzeszonych w Związku Spółdzielni Pracy oraz okręgowych oddziałów Centrali Spółdzielni Inwalidów.
8. oddział okręgowego CRS „Samopomoc Chłopska”.

Komisja obraduje w dwóch kompletach. W przypadku, o ile przedmiotem opinii Komisji jest zaopiniowanie ceny na artykuły przeznaczone do zbytu w detalicznej sieci obrotu handlowego przewodniczy przedstawiciel wydziału handlu, a komisja obraduje w składzie osób wymienionych w punktach 1—8.

Wymienieni w pkt. 7 przedstawiciele spółdzielczości, reprezentujący producentów biorą udział w posiedzeniach jedynie w tym przypadku, gdy rozpatrywane są artykuły produkowane przez spółdzielnie im podległe. Przedstawiciele innych pionów spółdzielczych, a więc bezpośrednio nie zainteresowanych w ustalaniu ceny nie biorą udziału w obradach komisji.

Do ważności postanowień komisji potrzebny jest przynajmniej następujący skład komisji: przedstawiciel wydziału handlu lub wydziału przemysłu prezydium rady narodowej, przedstawiciel zainteresowanej centrali spółdzielczej lub właściwego związku branżowego oraz przedstawiciel uspołecznionego handlu detalicznego. Decyzje komisji zapadają większością głosów, w przypadku równości głosów rozstrzyga przewodniczący komisji.

Opinia Komisji Kalkulacyjno-Cennikowej powinna opierać się:

- a) na szczegółowej analizie kosztów wytworzenia, podanego przez wytwórcę (dla artykułów zaopatrzeniowych), przekontrolowanego z reguły przez rzeczoznawcę,
- b) dla artykułów przeznaczonych do zbytu w detalicznej sieci obrotu handlowego, ponadto na porównaniu cen ustalonych za takie same lub podobne artykuły wytwarzane przez przedsiębiorstwa państwowe i spółdzielcze oraz na analizie rynku.

⁵⁾ Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dn. 20.V.1951 r. w sprawie przekazania prezydiom wojewódzkich rad narodowych uprawnień do zatwierdzania cen na niektóre artykuły prod. przez spółdz. (Monitor Polski A-49, poz. 659).

⁶⁾ Zarządzenie Prezesa CUDW z dn. 23.V.1951 r. w sprawie przekazania wydziałom prezydiów woj. rad narodowych uprawnień do zatwierdzania cen na art. prod. spółdzielczej oraz w sprawie trybu i zasad zatwierdzania cen (Monitor Polski Nr A-49, poz. 653).

⁷⁾ Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego i Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości z dnia 20 maja 1951 r. wydane za zgodą Prezesa Rady Ministrów i Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego oraz w porozumieniu z Prezesem Centralnego Związku Spółdzielczego w sprawie powołania składu, zadań oraz zasad działania komisji kalkulacyjno-cennikowych (Monitor Polski Nr A-47, poz. 629).

Jak z powyższego wynika elementem decydującym przy ustalaniu ceny dla artykułów wymienionych w pkt. b) jest poziom „ceny rynkowej” tj. ceny, którą można uzyskać za dany artykuł. W związku z tym w posiedzeniach komisji jest stosunkowo duży ilościowo udział przedstawicieli uspołecznionego handlu detalicznego, których opinia w poważnym stopniu decyduje o ukształtowaniu się ceny.

W myśl obowiązujących przepisów finansowych dla spółdzielczości na rok 1951 spółdzielnie fakturują towary po cenach detalicznych pomniejszonych o obowiązujący rabat detaliczny — względnie pomniejszonych o rabaty detaliczny i hurtowy łącznie.

W przypadku ustalania cen detalicznych — w oparciu o analizę rynku i cenniki przemysłu kluczowego — na takim poziomie, że po potrąceniu obowiązujących rabatów detalicznych i hurtowych ceny zbytu będą niższe od cen kalkulacyjnych spółdzielni, straty ponosi producent. Ustalanie ceny zbytu na poziomie niższym, od ceny wynikającej z kalkulacji winno być stosowane tylko w tych wyjątkowych przypadkach, gdy wydział handlu ma pewność, że dany artykuł nie znajdzie nabywców przy cenie detalicznej wprowadzonej ściśle na podstawie ceny kalkulacyjnej.

W tych przypadkach związek branżowy, względnie terenowy oddział centrali mogą złożyć w przeciagu 7 dni sprzeciw. Wydział handlu po ponownym zbadaniu sprawy w porozumieniu z wydziałem przemysłu może uwzględnić odwołanie, w przeciwnym wypadku sprawa musi być przesłana do MHW, które rozstrzyga w porozumieniu z CUDW.

W omawianym trybie zatwierdzania cen wydział handlu zatwierdza ceny na artykuły nowoprodukowane. Artykuły będące w obrocie handlowym sprzedawane są po dotychczas obowiązujących cenach, które zmieniane być mogą na wniosek wydziału handlu, względnie producenta. Tego rodzaju zasada przyjęta została jako podstawa przy zatwierdzaniu cen, celem uniknięcia ewentualnych możliwości tworzenia się remanentów w wyniku braku zatwierdzonych cen. Związki branżowe odpowiedzialne są za złożenie kalkulacji w takim terminie, ażeby w momencie sprzedaży artykułu istniała ustalona cena detaliczna. Po uzyskaniu opinii komisji wydział handlu, względnie przemysłu wydaje decyzję zatwierdzającą cenę. Cenę detaliczną ustala się dla artykułów przeznaczonych do zbytu w detalicznej sieci obrotu handlowego i obowiązuje ona z dniem podanym w decyzji, w przypadku odwołania — z dniem podanym w decyzji MHW.

Cenę zbytu ustala się dla artykułów zaopatrzeniowych, a więc niewprowadzonych do sprzedaży detalicznej, z reguły wykonywanych na zamówienie indywidualne odbiorcy; w tym wypadku nie uwzględnia się rabatów, gdyż artykuł przeznaczony jest na pokrycie bezpośredniego zapotrzebowania zamawiającego.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego^{a)} wydane na podstawie § 5 Uchwały reguluje wysokość opłat za opiniowanie kalkulacji przy zatwierdzaniu cen. Opłatę uiszcza producent, wpłacając ją na rachunek pozabudżetowych środków specjalnych. Wy-

sokości opłat wnoszonych za opiniowanie cen artykułów przeznaczonych do zbytu w detalicznej sieci obrotu handlowego ustalono:

- a) przy dostawach na zamówienie określonego odbiorcy od każdego artykułu zł 12.— jeśli jednak zamówienie obejmuje kilka artykułów różniących się jedynie wagą, opakowaniem, bądź rozmiarem opłata od każdego następnego artykułu wynosi zł 6.—,
- b) przy zatwierdzaniu cen obowiązujących w stosunku do wszelkich odbiorców na artykuły produkcji ciągłej dokonywanej przez daną jednostkę spółdzielczą — zł 30.—.

Za opiniowanie kalkulacji cen artykułów przeznaczonych do zaopatrzenia jednostek gospodarki uspołecznionej oraz świadczonych na rzecz tych jednostek usług pobierane są opłaty stosunkowe w zależności od wartości dostawy lub usługi, a mianowicie: od 1 do 4% (pro mille), z tym, że opłata minimalna nie może być niższą od zł 30.— maksymalna zaś nie może przekraczać zł 1.500.—. Opłaty za opiniowanie usług typowych wynoszą 50 zł, względnie 100 zł w zależności od charakteru świadczonej usługi.

W przypadkach niewymienionych oraz w przypadkach, gdy dla ustalenia ceny zachodzić będzie potrzeba zasięgnięcia opinii większej ilości rzeczoznawców opłaty za opiniowanie kalkulacji ustalać będzie indywidualnie Minister Handlu Wewnętrznego lub Prezes Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości.

Rzeczoznawcy za wydanie opinii otrzymują wynagrodzenie obliczone w stosunku do czasu pracy zużytego na zbadanie kalkulacji według stawki wynagrodzenia od 6 do 12 zł za godzinę. Określenie wynagrodzenia rzeczoznawcy dokonuje komisja.

Wynagrodzenie za udział w posiedzeniach członków i sekretarza komisji nie może przekroczyć kwoty maksymalnej diety dziennej, przewidzianej przy podróżach służbowych pracowników. Przewodniczącemu komisji przysługuje 150% wynagrodzenia członka komisji. Wynagrodzenie powyższe może być wypłacone tylko za posiedzenia odbyte poza godzinami służbowymi.

Należy stwierdzić, że ogłoszone ostatnio przepisy w przedmiocie zatwierdzania cen na artykuły produkcji spółdzielczej gruntownie wyczerpały zagadnienie, nie zostawiając — jak się wydaje — żadnych luk prawnych. Sprecyzowany został obowiązek posiadania zatwierdzonych cen, kompetencje poszczególnych ministerstw, tryb i zasady działalności organów zatwierdzających ceny łącznie z określeniem obowiązku odpłatności przy ustalaniu cen.

Wincenty Ławrynowicz

^{a)} Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego wydane w porozumieniu z Ministrem Finansów i Prezesem Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości z dnia 18 maja 1951 r. w sprawie wysokości opłat za opiniowanie kalkulacji (Monitor Polski Nr A-49, poz. 651).

Do P. T. Czytelników!

Mając na względzie okoliczność, że wielu PT Czytelników naszego czasopisma pragnie posiadać komplety roczne PUG, względnie uzupełniające egzemplarze poszczególnych numerów, Redakcja PUG zawiadamia uprzejmie, że są jeszcze do nabycia pełne komplety Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego z roku 1950 oraz nieliczne egzemplarze nr. z mies. XI i XII roku 1949.

Cena pojedynczego numeru zł 1.75, rocznika zł 21.—.

Zgłoszenia należy przysyłać pod adresem Polskie Wydawnictwa Gospodarcze, Dział Zaopatrzenia i Zbytu, Warszawa, Hoża 35.

Zgłoszenia realizowane będą w kolejności aż do wyczerpania niewielkich remanentów.

Przepisy inwestycyjne dla planu inwestycyjnego na rok 1951

(uzupełnienie zestawione według układu spisu rzeczowego, ogłoszono w Nr. 4(34) „PUG“, str. 142)

CZĘŚĆ III. Planowanie Inwestycji

C. Planowanie i zatwierdzanie dokumentacji technicznej

33. Zarządzenie Nr 25 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 4 kwietnia 1951 r. w sprawie powołania Komisji Oceny Projektów Inwestycyjnych dla resortu Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 3, poz. 25).

34. Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 20 kwietnia 1951 r. Nr 33 w sprawie szkiców koncepcji konstrukcyjnej w zakresie działania Państwowych Biur Projektowanych, podległych Ministrowi Budownictwa Miast i Osiedli. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 3, poz. 29).

35. Pismo okólne Dep. Budownictwa PKPG z dnia 8 maja 1951 r. w sprawie wyjaśnienia zarządzenia o trybie zlecania wykonania dokumentacji technicznej dla potrzeb planu inwestycyjnego. (Biul. PKPG Nr 14, poz. 145).

36. Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 197 z dnia 31 maja 1951 r. w sprawie projektów typowych (Znak BUOF — 7 — 16).

37. Pismo okólne PKPG Nr 39, z dnia 31 maja 1951 r. w sprawie działalności Komisji Oceny Projektów Inwestycyjnych (KOPI) przy prezydiach wojewódzkich rad narodowych w okresie nasilenia prac związanych z wykonaniem Planu Inwestycyjnego 1951r. i 1952 r.

D. Planowanie zaopatrzenia

a) w maszyny, urządzenia, sprzęt i inwentarz.

5. Zarządzenie Nr 7 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 21 lutego 1951 r. w sprawie ustalenia listy jednostek gospodarczych, podległych Ministerstwu Budownictwa Miast i Osiedli, obowiązanych do zawierania umów generalnych na dostawę maszyn i urządzeń technicznych na rok 1951, terminu zawierania tych umów i ich rejestracji. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 2, poz. 9).

6. Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 164 z dn. 11 kwietnia 1951 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustalenia listy jednostek gospodarczych obowiązanych do zawierania umów generalnych na dostawę maszyn i urządzeń technicznych na rok 1951, terminów zawierania umów i ich rejestracji oraz w sprawie zwolnienia od obowiązku zawierania umów planowych na dostawę tych artykułów (Biul. PKPG Nr 14, poz. 136, Mon. Pol. A-43, poz. 551).

E. Planowanie wykonawstwa inwestycyjnego

8. Zarządzenie wewnętrzne Ministra Zdrowia z dnia 17 maja 1951 r. (Nr P. In. II. 1365/51) w sprawie ustalenia obowiązku jednostek organizacyjnych Zarządu Centralnego Ministerstwa Zdrowia w zakresie działalności inwestycyjnej (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 11, poz. 99).

CZĘŚĆ IV. Realizacja inwestycji

B. Zlecenie dokumentacji technicznej

10. Zarządzenie Przewodniczącego PKPG 193 z dnia 28 maja 1951 r., zmieniające zarządzenie w sprawie stosowania wzoru umowy ramowej, dotyczącej sporządzania dokumentacji technicznej dla inwestycji.

— zmienia treść § 23 zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 112 z dnia 10 marca 1951 r.

C. Zlecenie robót budowlano-montażowych

10. Okólnik Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości z dnia 3 kwietnia 1951 r. w sprawie wykazów spółdzielni, którym mogą być udzielane za-

mówienia w zakresie robót budowlanych (Mon. Pol. A-37, poz. 455).

11. Pismo okólne PKPG Nr 38 z dnia 29 maja 1951 r. w sprawie wyjaśnień do Zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 5 lutego 1951 r. o stosowaniu wzoru umowy ramowej o wykonanie robót budowlanych i montażowych (Mon. Pol. Nr A-18, poz. 238).

12. Pismo okólne PKPG Nr 40 z dnia 8 czerwca 1951 roku w sprawie zawierania umów o wykonanie robót budowlanych i montażowych z Centralą Prywatnego Przemysłu Mineralnego i Materiałów Budowlanych (Znak BU2 — 01 — 485). Załącznik: wzór umowy.

F. Zabezpieczenie wykonania umów

9. Zarządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 30 kwietnia 1951 r. o wadium, zabezpieczeniu umów i zaliczkach (Mon. Pol. Nr A-46, poz. 604).

I. Różne przepisy

2. Pismo okólne Nr 4 Min. Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 16 marca 1951 r. w sprawie uzgodnienia lokalizacji szczegółowej inwestycji Państwowych Gospodarstw Rolnych w roku 1951, (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 2, poz. 19).

3. Pismo okólne Nr 1 Min. Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 6 kwietnia 1951 r. o stosowaniu przepisów prawa budowlanego przy inwestycjach budowlanych w Państwowych Gospodarstwach Rolnych. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 2, poz. 18).

4. Zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 kwietnia 1951 r. (Nr P. In. I/1214/51) w sprawie usprawnienia realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie służby zdrowia (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 10, poz. 82).

II. Dyrekcje Budowy i Oddziały Wykonawstwa Inwestycyjnego

10. Okólnik Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 19 kwietnia 1951 r. Nr 8 w sprawie przejęcia przez Dyrekcje Budowy Osiedli Robotniczych majątku i personelu Inspektoratu Nadzoru Budowlanego oraz części majątku i personelu Centralnego Biura Projektów Architektonicznych i Budowlanych. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 3, poz. 31).

CZĘŚĆ V. Finansowanie inwestycji.

F. Technika finansowania inwestycji

11. Okólnik Ministerstwa Finansów (Dep. Inwestycji i Budownictwa) Nr FI — 3220/1/51 w sprawie trybu finansowania inwestycji i kapitalnych remontów, wykonywanych przez centrale spółdzielni i spółdzielnie systemem gospodarczym.

12. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 4 czerwca 1951 roku, zmieniające niektóre przepisy instrukcji w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji objętych planem inwestycyjnym na rok 1951.

— zmienia rozdział V (§§ 35—50) i VI (§§ 51—56) oraz § 64 instrukcji z dnia 23 stycznia 1951 r.

G. Rozliczenia za dostawy, roboty i usługi inwestycyjne

20. Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 5 marca 1951 r. w sprawie obowiązku stosowania cenników do wyceny kosztorysów urzędowych. (Dz. Urz. Min. Roln. i R. R. Nr 7, poz. 46).

21. Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 173 z dnia 11 maja 1951 r. w sprawie trybu ustalania cen na dostawy, roboty i usługi nietypowe nieobjęte obowiązującymi cennikami, wykonywane przez przedsię-

biłostwa państwowe oraz pozostające pod zarządem państwowym. (Znak CE-DP-21).

J. Różne przepisy

9. Zarządzenie Nr 27 Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 6 kwietnia 1951 r. w sprawie ustalania wartości obiektów inwestycyjnych z realizowanych przez Zakład Osiedli Robotniczych. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 3, poz. 27).

CZĘŚĆ VI. Sprawozdawczość inwestycyjna

6. Pismo okólne PKPG Nr 35 z dnia 19 maja 1951 r. w sprawie prawidłowego ujmowania zadań oszczędnościowych w sprawozdawczości inwestycyjnej na 1951 r. (Znak IN-01-35/51).

7. Pismo okólne PKPG Nr 36 z dnia 30 maja 1951 r. w sprawie sprawozdawczości inwestycyjnej na 1951 r. (Znak: IN-01-36/51).

Znaczenie i funkcja bankowej notyfikacji umów o wykonawstwo inwestycyjne

Przepisy inwestycyjne na rok 1951 oraz nowe wzory umów ramowych, dotyczących sporządzania dokumentacji technicznej dla inwestycji (Monitor Polski Nr A-35 poz. 441, Biul. PKPG Nr 11 poz. 115) i wykonywania robót budowlanych i montażowych (Monitor Polski Nr A-18 poz. 238 i Nr A-24 poz. 312, Biul. PKPG Nr 6 poz. 60 i Nr 8 poz. 83) wprowadziły nową instytucję: **bankową notyfikację umów o sporządzenie dokumentacji technicznej oraz umów o wykonanie robót budowlanych i montażowych.**

Bankowej notyfikacji umów podlegają umowy o sporządzenie dokumentacji technicznej, zawierane z państwowymi biurami projektowymi i innymi wykonawcami dokumentacji oraz umowy o wykonanie robót budowlanych i montażowych zawierane z przedsiębiorstwami wykonawstwa inwestycyjnego tj. z państwowymi przedsiębiorstwami budowlanymi i montażowymi (w ramach systemu zleconego), spółdzielczymi przedsiębiorstwami budowlanymi, szkołami przysposobienia przemysłowego, indywidualnymi rzemieślnikami i innymi osobami fizycznymi i prawnymi prawa prywatnego (w ramach tzw. systemu gospodarczego). Ponadto notyfikacji tej podlegają również zlecenia udzielane Oddziałom Wykonawstwa Inwestycyjnego (OWI) tj. wyodrębnionym organizacyjnie i finansowo oraz działającym na zasadzie własnych planów produkcji budowlano-montażowej jednostkom organizacyjnym inwestora występującym względem dyrekcji przedsiębiorstwa lub zakładu jako zleceniobiorca (porównaj postan. § 38 instrukcji PKPG Nr 21 — dla sporządzenia planu inwestycyjnego na rok 1951).

Mechanizm działania tej instytucji określony został w instrukcji Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 1951 r. w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji, objętych planem inwestycyjnym na rok 1951, zmienionej zarządzeniami Ministra Finansów z dnia 20 kwietnia 1951 r. oraz z dnia 4 czerwca 1951 r.⁴⁾ (§ 40 pkt. pkt. 6 do 12 i § 51), ustalającej obowiązki objętych gospodarką społeczną inwestorów, przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego, dostawców dóbr inwestycyjnych oraz regulującą — w zakresie wykonywania planu inwestycyjnego — współpracę inwestorów, przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego i dostawców — między sobą oraz z bankami finansującymi inwestycje.

Stosownie do tych przepisów inwestor (zamawiający) jest obowiązany do przedłożenia właściwemu oddziałowi banku finansującego inwestycję w terminie trzydniowym od daty podpisania umowy trzech egzemplarzy każdej umowy o wykonawstwo inwestycji (dokumentacji i robót budownictwa inwestycyjnego) w celu potwierdzenia przez oddział banku zgodności zawartej umowy z programem rzeczowym i limitem finansowym właściwego składnika tytułu inwestycyjnego, a oddział banku obowiązany jest do zbadania przedłożonej umowy i w zależności od wyniku ba-

dania bądź to potwierdzić umowę w całości lub w części, na całą wartość kwoty umownej lub jej część (w granicach limitu finansowego właściwego składnika tytułu inwestycyjnego), bądź też odmówić potwierdzenia umowy i wezwać inwestora i wykonawcę do jej anulowania.

Umowy podlegające bankowej notyfikacji powinny być wykonywane dopiero po otrzymaniu przez wykonawcę egzemplarza umowy potwierdzonej przez bank i to wyłącznie do wysokości potwierdzenia bankowego.

Pełne zastosowanie powyższej zasady zagrożone zostało poważną sankcją natury gospodarczej dla wykonawcy — uzależnieniem pokrywania faktur (rachunków) za świadczone usługi i wykonywane roboty od uprzedniego potwierdzenia umowy przez oddział banku finansującego inwestycję.²⁾

Nie wchodząc w niniejszym artykule w szczegóły przebiegu bankowej notyfikacji umów należy podkreślić, że notyfikacja ta stanowi instrument pogłębienia zasad socjalistycznej gospodarki planowej w zakresie wykonawstwa inwestycyjnego. Instytucja ta opiera się na postanowieniach uchwały Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie dyscypliny w zakresie działalności inwestycyjnej (Monitor Polski Nr A-8 poz. 124), tłumacząc postanowienia tej uchwały na język operatywny. Jednocześnie bankowa kontrola umów jest praktycznym instrumentem eliminującym wykonywanie poza — i ponadplanowych robót budowlanych i montażowych oraz prac projektowych, a więc instrumentem chroniącym przedsiębiorstwa wykonawstwa inwestycyjnego i biura projektowe od zamrażania ich środków obrotowych w nielegalnej działalności inwestycyjnej.

W ramach omawianej instytucji podstawowym zagadnieniem jest zakres bankowej kontroli umów tzn.:

a) ustalenie, w jakim zakresie oddział banku finansującego inwestycję powinien poddać badaniu umowę przed jej potwierdzeniem,

b) ustalenie, w jakich przypadkach oddział banku finansującego inwestycję może względnie powinien odmówić potwierdzenia umowy oraz

c) jakie skutki dla umawiających się stron pociąga za sobą potwierdzenie umowy przez bank.

Instrukcja Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 1951 r. w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji (w brzmieniu noweli z dnia 4 czerwca 1951 r.) w postanowieniach o notyfikacji ogranicza zakres bankowej kontroli umów:

a) w odniesieniu do umów, zawieranych z przedsiębiorstwami projektowymi i innymi wykonawcami dokumentacji technicznej — do stwierdzenia pokrycia ogólnej kwoty umowy w limicie finansowym właściwego składnika tytułu inwestycyjnego (§ 40 pkt 12) oraz

²⁾ Porównaj postanowienia zarządzenia Ministra Finansów z dnia 16 maja 1951 r. w sprawie niepokrywania przez banki finansujące inwestycje faktur za roboty inwestycyjne wykonywane na podstawie umów nie potwierdzonych przez banki (Monitor Polski Nr A-47, poz. 625).

⁴⁾ Instrukcja z dnia 23 stycznia 1951 r. oraz jej zmiany nie zostały ogłoszone. Akty te zostały rozprowadzone przez banki finansujące inwestycje do wszystkich inwestorów i przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego.

b) w odniesieniu do umów o wykonanie robót budowlanych i montażowych — do stwierdzenia, że jest ona zgodna rzeczowo z planem inwestycyjnym, że wartość umowy znajduje pokrycie w limicie finansowym właściwego składnika tytułu inwestycyjnego oraz że dołączona do umowy dokumentacja umożliwia co najmniej bieżące przejściowe rozliczenia za wykonane roboty (§ 40 pkt 6).

Należy jednakże zwrócić uwagę, że bankowa kontrola umów stanowi jedynie jeden z elementów bankowej kontroli inwestycji. Bank finansujący inwestycję bowiem kontroluje zaangażowanie środków inwestycyjnych również w innych fazach swej kontroli, a w szczególności w ramach tzw. kontroli wstępnej mającej za zadanie zbadanie i ocenę rocznego planu realizacji inwestycji oraz stwierdzenie ogólnego stanu przygotowania inwestora do rozpoczęcia działalności inwestycyjnej i spełnienia przez inwestora warunków, uprawniających bank do otwarcia wypłat na poszczególne roboty i dostawy w ramach uruchomionego limitu (§ 41 pkt 1) oraz w ramach bieżącej kontroli działalności inwestycyjnej (§ 45) i bankowej kontroli wypłat ze środków inwestycyjnych (§ 43).

Przepisy powołanej wyżej instrukcji Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 1951 r. (§§ 41, 43 i 45) nie dają dostatecznych wskazówek co do zakresu bankowej kontroli zaangażowania środków inwestycyjnych na tych etapach kontroli. Niemniej jednakże, opierając się na ogólnych założeniach bankowej kontroli inwestycji, sformułowanych w § 4 tej instrukcji, uprawniających bank do przeprowadzania w każdej fazie realizacji inwestycji wszelkich kontroli technicznych i finansowo-gospodarczych należy przyjąć, że bank finansujący inwestycję uprawniony jest do przeprowadzenia kontroli zawartych umów w pełnym zakresie, a więc zarówno pod względem formalnym tzn. sprawdzania czy umowy te odpowiadają obowiązującym wzorom umów ramowych oraz czy są one należycie wypełnione i podpisane, jak i pod względem zgodności zawartych umów z przepisami o dostawach, robotach i usługach na rzecz podmiotów gospodarki społecznej.

Z powyższych uwag wynika, że pełna bankowa kontrola umów o sporządzenie dokumentacji technicznej oraz o roboty budowlane i montażowe obejmuje:

a) badanie rzeczowej i finansowej zgodności przedłożonej umowy z odnośnym składnikiem tytułu inwestycyjnego i jego limitem finansowym,

b) badanie formalnej strony umowy i jej zgodności z ustalonymi wzorami umów ramowych,

c) badanie zgodności zawartej umowy z przepisami o dostawach, robotach i usługach tzn. z postanowieniami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 12 poz. 73 i Nr 58 poz. 448) oraz zarządzeń wydanych na jego podstawie.

Zastanawiając się nad problemem, w jakich przypadkach oddział banku finansującego inwestycję może, względnie powinien odmówić potwierdzenia umowy —

musimy zwrócić uwagę na to, że badanie rzeczowej i finansowej zgodności przedłożonej umowy z tytułem inwestycyjnym jest obowiązkiem oddziału banku finansującego inwestycję. Instrukcja Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 1951 r. w sprawie finansowania i bankowej kontroli w sposób wyraźny wskazuje na dalszy tryb postępowania, polecając w razie niezgodności finansowej — notyfikować umowę tylko do wysokości limitu finansowego przeznaczanego na daną robotę (§ 40 pkt 7), a w razie niezgodności rzeczowej — odmówić potwierdzenia i wezwać inwestora i przedsiębiorstwo wykonawcze do anulowania zawartej umowy (§ 51 pkt 1).

Instrukcja z dnia 23 stycznia 1951 r. nie zawiera natomiast dostatecznych wskazówek, jak powinien postąpić oddział banku finansującego inwestycję w przypadku stwierdzenia braków formalnych w przedłożonej do notyfikacji umowie bądź też stwierdzenia niezgodności umowy z przepisami o zawieraniu umów na roboty i usługi.

W zakresie bankowej notyfikacji umów ustaliła się praktyka, że oddziały banku finansującego inwestycję odmawiają potwierdzenia umowy jedynie wówczas, gdy stwierdzą braki formalne, powodujące nieważność umowy; w pozostałych zaś przypadkach potwierdzają umowę, wzywając strony do jej uzupełnienia lub też poprawienia w wyznaczonym przez siebie terminie.

W ten sposób akt notyfikacji umowy ma znaczenie raczej formalne — stwierdza jedynie finansową i rzeczową zgodność umowy z tytułem inwestycyjnym zamawiającego, a bank przez zanotyfikowanie umowy nie przyjmuje odpowiedzialności za prawidłowe ustalenie warunków umowy. Jednakże potwierdzenie umowy przez oddział banku finansującego inwestycję ma zasadnicze znaczenie dla przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego. Zapewnia ono bowiem temu przedsiębiorstwu posiadanie przez inwestora pokrycia finansowego do wysokości kwoty uwidocznionej w adnotacji notyfikacyjnej, a tym samym chroni przedsiębiorstwo od zamrażania jego środków obrotowych.

Wynikiem przyjętej praktyki banków finansujących inwestycję ograniczenie zakresu badania umowy przy jej notyfikowaniu do badania zgodności rzeczowej i finansowej z tytułem inwestycyjnym jest to, że bank — pomimo potwierdzenia umowy — w późniejszych etapach kontroli np. przy przeprowadzaniu kontroli dokumentów uzasadniających wypłaty, może podnosić przeciwko umowie zastrzeżenia wynikające z niezachowania przez strony obowiązujących przepisów np. kwestionować wysokość udzielonej przedsiębiorstwu zaliczki materiałowej.

Natomiast nie przysługuje bankowi w późniejszych fazach kontroli prawo poddawania w wątpliwość finansowej i rzeczowej zgodności umowy z planem.

mgr Franciszek Wentowski

GDZIE SZUKAĆ

(Indeks zagadnień)

Dziedzina prawa wynalazczego interesuje z jednej strony kierowników przedsiębiorstw i zakładów społecznych oraz zatrudnionych tam w biurach i referatach prawnych — prawników, a z drugiej strony obchodzi dużą, stale wzrastającą, część pracowników tych przedsiębiorstw i zakładów, którzy zdobyli i zdobywają zaszczytne miano wynalazców względnie racjonalizatorów. Z tych przyczyn Redakcja uznaje za wskazane opracowanie przewodnika po obowiązującym prawie wynalazczym, uwzględniającego — wynalazczość pracowniczą. Zestawienie przepisów i objaśnienia zostały opracowane przez radców prawnych Głównego Urzędu Patentowego.

Nadmienia się, że zestawienie nie obejmuje przepisów o znakach towarowych, które, nie należąc do zakresu prawa wynalazczego, omówione będą w dziale „Gdzie szukać?” jako odrębna dziedzina przepisów.

Prawo wynalazcze

I. Wynalazki i wzory

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 384; sprostowanie — Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr 53, poz. 512).

Rozporządzenie to zostało zmienione następującymi aktami prawnymi:

- a) ustawą z dnia 25 stycznia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 63),
- b) dekretem z dnia 30 listopada 1945 r. (Dz. U. R. P. Nr 58, poz. 334),

- c) dekretem z dnia 26 kwietnia 1948 r. o podwyższeniu grzywien, kar pieniężnych, kar porządkowych i nawiązek (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 161),
- d) dekretem z dnia 26 kwietnia 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 164),
- e) dekretem z dnia 15 września 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 44, poz. 315),
- f) ustawą z dnia 20 grudnia 1949 r. o utworzeniu Kolegium Rzeczników Patentowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 495),
- g) ustawą z dnia 20 grudnia 1949 r. o wynalazkach i wzorach użytkowych dotyczących obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 496),
- h) ustawą z dnia 18 lipca 1950 r. o licencjach na wykonywanie wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 331),
- i) dekretem z dnia 12 października 1950 r. o wynalazczości pracowniczej (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 428)

oraz

- j) dekretem z dnia 19 kwietnia 1951 r. (Dz. U. R. P. Nr 23, poz. 175).

Obowiązujący tekst tego rozporządzenia wraz z niezbędnymi objaśnieniami jest zamieszczony w Wiadomościach Urzędu Patentowego z 1951 r. Nr 3, poz. 30.

2. Wynalazki i wzory użytkowe dotyczące obrony Państwa:

- a) Ustawa z dnia 20 grudnia 1949 r. o wynalazkach i wzorach użytkowych dotyczących obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 496).
- b) Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30 sierpnia 1950 r. w sprawie określenia jakiego rodzaju wynalazki i wzory użytkowe dotyczą obrony Państwa (Monitor Polski Nr A-120, poz. 1472).
- c) Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30 sierpnia 1950 r. w sprawie powołania i organizacji Komisji Rozjemczej do spraw wynalazków i wzorów użytkowych dotyczących obrony Państwa oraz trybu postępowania przed tą Komisją (Monitor Polski Nr A-120, poz. 1472).

3. Licencje na wykonywanie wynalazków i wzorów użytkowych:

Ustawa z dnia 18 lipca 1950 r. o licencjach na wykonywanie wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 331).

4. Przepisy wydane na podstawie i w rozwinieciu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

- a) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 21 kwietnia 1928 r. o sposobie uiszczania opłat przewidzianych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 486).
- b) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 23 kwietnia 1928 r. o ustanowieniu klas towarów w zastosowaniu do wzorów zdobniczych (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 488).
- c) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 16 maja 1928 r. o dowodach niezbędnych w razie zgłoszenia w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej wynalazku, wzoru lub znaku towarowego z powołaniem się na wystawienie tego wynalazku lub wzoru albo zaopatrzonego w zgłoszony znak towaru na publicznej wystawie za granicą w jednym z krajów należących do Międzynarodowego Związku Ochrony Własności Przemysłowej (Dz. U. R. P. Nr 58, poz. 548).
- d) Komunikat Urzędu Patentowego R.P. o klasyfikacji patentowej (Wiad. Urz. Pat. z 1946 r. Nr 1, poz. 5).
- e) Przepisy obowiązujące przy zgłaszaniu wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Wiad. Urz. Pat. z 1946 r. Nr 1, poz. 8).
- f) Wskazówki do sporządzania opisów oraz rysunków, dołączanych do podań o udzielenie patentów (Wiad. Urz. Pat. z 1946 r. Nr 1, poz. 9).

- g) Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 23 grudnia 1949 r. w sprawie wykonywania wynalazków i wzorów użytkowych (Biuletyn PKPG z 1950 r. Nr 1, poz. 12).
- h) Pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 11 lipca 1950 r. w sprawie wykonywania wynalazków i wzorów użytkowych (Biuletyn PKPG Nr 16, poz. 191).
- i) Instrukcja Prezesa Urzędu Patentowego R. P. o długości okresów wyznaczanych przez wydziały zgłoszeń Urzędu (Wiad. Urz. Pat. z 1951 r. Nr 3, poz. 31).

5. Przepisy związkowe.

- a) Ustawa z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 17).
- b) Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 kwietnia 1946 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu, Aprowizacji i Handlu, Żeglugi i Handlu Zagranicznego oraz Komunikacji o określeniu trybu ujawnienia w księgach hipotecznych, rejestrach handlowych i innych rejestrach publicznych przejęcia na własność Państwa i osób prawnych prawa publicznego nieruchomości i praw hipotekowanych (Dz. U. R. P. Nr 17, poz. 116).
- c) Dekret z dnia 26 października 1949 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 437).

II. Wynalazczość pracownicza

1. Dekret z dnia 12 października 1950 r. o wynalazczości pracowniczej (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 428).

2. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 marca 1949 r. w sprawie wynagrodzenia za pomoc techniczną przy opracowywaniu pomysłów wprowadzających ulepszenia i usprawnienia w zakładach pracy (Dz. Urz. Min. Przem. i Handlu Nr 7, poz. 33).

3. Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 1949 r. w sprawie sposobu ogłaszania i rozpowszechniania usprawnień pracowniczych (Monitor Polski Nr A-62, poz. 838).

4. Pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 września 1949 r. w sprawie sposobu ogłaszania i rozpowszechniania usprawnień pracowniczych (Wiad. Urz. Pat. z 1949 r. Nr 11-12, poz. 90).

5. Pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 22 września 1949 r. w sprawie ogłaszania i rozpowszechniania usprawnień pracowniczych (Wiad. Urz. Pat. z 1949 r. Nr 11-12, poz. 91).

6. Instrukcja 9-F Departamentu Finansowego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 października 1949 r. w sprawie finansowania kosztów związanych z realizacją i uruchomieniem usprawnień pracowniczych (Biuletyn Finansowy PKPG Nr 6, str. 181).

7. Instrukcja LL/F Departamentu Finansowego oraz Departamentu Inwestycji Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 19 października 1949 r. w sprawie finansowania nakładów majątkowych powstałych w związku z realizacją usprawnień pracowniczych (Biuletyn Finansowy PKPG Nr 7, str. 212).

8. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 26 października 1949 r. w sprawie organizowania w zakładach pracy klubów techniki i racjonalizacji (Wiad. Urz. Pat. z 1949 r. Nr 11/12, poz. 88).

9. Zalecenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 listopada 1949 r. w sprawie rozwoju wynalazczości pracowniczej (Wiad. Urz. Pat. z 1949 r. Nr 11/12, poz. 87).

10. Pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 11 lipca 1950 r. w sprawie realizowania pomysłów racjonalizatorskich i usprawnień (Biuletyn PKPG Nr 16, poz. 190).

11. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 5 sierpnia

1950 r. w sprawie zorganizowania inspekcji w zakresie racjonalizacji i wynalazczości pracowniczej (Biuletyn PKPG Nr 17, poz. 198).

12. Uchwała Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1951 r. w sprawie wynagradzania twórców pracowniczych wynalazków, udoskonaleń technicznych i usprawnień (Monitor Polski Nr A-36, poz. 446).

III. Rzecznictwo patentowe

1. Ustawa z dnia 20 grudnia 1949 r. o utworzeniu Kolegium Rzeczników Patentowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 495).

2. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 13 lutego 1950 r. w sprawie nadania statutu Kolegium Rzeczników Patentowych (Monitor Polski Nr A-25, poz. 264).

3. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 13 lutego 1950 r. w sprawie powołania oddziałów rejonowych Kolegium Rzeczników Patentowych (Monitor Polski Nr A-33, poz. 375).

4. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 13 lutego 1950 r. w sprawie określenia przedmiotu egzaminu na stanowisko Rzecznika Patentowego (Monitor Polski Nr A-25, poz. 265).

IV. Władze i instytucje z zakresu wynalazczości

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr 39, poz. 384).

2. Ustawa z dnia 10 lutego 1949 r. o zmianie organizacji naczelnych władz gospodarki narodowej (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 43).

3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 1949 r. w sprawie zakresu działania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 190).

4. Uchwała Nr 344 Rady Ministrów z dnia 5 maja 1951 r. w sprawie struktury organizacyjnej Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Monitor Polski Nr A-43, poz. 548).

5. Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 1949 r. w sprawie sposobu ogłaszania i rozpowszechniania usprawnień pracowniczych (Monitor Polski Nr A-62, poz. 838).

6. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 21 września 1949 r. w sprawie utworzenia Wydziału Usprawnień

Pracowniczych w Urzędzie Patentowym (Wiad. Urz. Pat. z 1949 r. Nr 9/10, poz. 76).

7. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 26 października 1949 r. w sprawie organizowania w zakładach pracy klubów techniki i racjonalizacji (Wiad. Urz. Pat. z 1949 roku Nr 11/12, poz. 88).

8. Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 2 stycznia 1950 r. w sprawie powołania Komitetu Postępu Technicznego (Biuletyn PKPG Nr 1, poz. 3).

9. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 5 sierpnia 1950 r. w sprawie zorganizowania inspekcji w zakresie racjonalizacji i wynalazczości pracowniczej (Biuletyn PKPG Nr 17, poz. 198).

10. Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30 grudnia 1950 r. w sprawie wyznaczenia w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej wydziałów do załatwiania spraw pracowniczych wynalazków, wzorów i usprawnień oraz utworzenia w tym Urzędzie Wydziału Udoskonaleń Technicznych i Samodzielnego Referatu Prawnego (Biuletyn PKPG z 1951 r. Nr 2, poz. 12).

11. Ustawa z dnia 18 lipca 1950 r. o licencjach na wykonywanie wynalazków i wzorów użytkowych (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 331).

12. Dekret z dnia 12 października 1950 r. o wynalazczości pracowniczej (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 428).

V. Międzynarodowe prawo wynalazcze

1. Konwencja Związkowa Paryska o ochronie własności przemysłowej. Ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 17.3.1931 r. (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr 37, poz. 277 i z 1932 r. Nr 2, poz. 8 i 9).

2. Konwencja o wystawach międzynarodowych. Ratyfikowana zgodnie z ustawą z dnia 25.2.1932 r. (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr 29, poz. 281 i Nr 84, poz. 729).

3. Układ o patentach niemieckich, zawarty w Londynie dnia 27 lipca 1946 r. Ratyfikowany zgodnie z ustawami z dnia 14.11.1947 r. i z dnia 16.4.1948 r. (Dz. U. R. P. z 1947 r. Nr 72, poz. 447, z 1948 r. Nr 9, poz. 59 i 60, Nr 34, poz. 227 i Nr 49, poz. 369).

4. Porozumienie o zachowaniu lub przywróceniu praw własności przemysłowej, dotkniętych przez drugą wojnę światową, podpisane w Neuchâtel dnia 8 lutego 1947 r. Ratyfikowane zgodnie z ustawą z dnia 14.11.1947 r. (Dz. U. R. P. z 1947 r. Nr 72, poz. 449 i z 1948 r. Nr 17, poz. 115, i 116).

Objaśnienia

Rozwijająca się coraz bardziej w Polsce Ludowej wynalazczość, która jest jednym z najważniejszych czynników rozwoju gospodarki narodowej, rodzi potrzebę ogłoszenia drukiem usystematyzowanego wykazu obowiązujących przepisów prawnych. Posługiwanie się bowiem przepisami z zakresu prawa wynalazczego, publikowanymi w różnych urzędowych dziennikach i czasopismach, następcza coraz więcej trudności i uniemożliwia niejednokrotnie należyte stosowanie tych przepisów. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.3.1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych, będąc do 1939 r. trzonem prawa wynalazczego, obowiązywało do 1945 r. bez istotnych zmian. W latach 1945—1951, w okresie rewolucyjnych przemian gospodarczo - społecznych, było wielokrotnie nowelizowane i uzupełniane nowymi aktami normatywnymi. Wydano zwłaszcza wiele przepisów obejmujących wynalazczość pracowniczą (racjonalizatorstwo), a więc pracownicze wynalazki, wzory, udoskonaleń techniczne i usprawnienia.

Powyżej drukowany indeks (skorowidz) przepisów prawa wynalazczego składa się z sześciu działów. Przyjęty układ skorowidzu ma na celu względy praktyczne, a mianowicie ułatwienie wyszukiwania interesujących czytelnika tekstów obowiązujących. Po tytule każdego aktu normatywnego podano w nawiasie urzędowy dziennik lub czasopismo, w którym akt ten ogłoszono lub produkowano. Niektóre przepisy cytowano w różnych działach skorowidza, jeżeli normują różne przedmioty z zakresu wynalazczości.

Z zakresu prawa wynalazczego skorowidz nie obejmuje nie ogłoszonych zarządzeń i okólników, przeznaczonych tylko do użytku służbowego, jak i nie obejmuje zarządzeń, okólników itd., dotyczących wynalazczości a wydanych przez poszczególne

gólne Ministerstwa w ramach ich własnej kompetencji, ponieważ treść tych ostatnich zarządzeń ogranicza się do popierania ruchu wynalazczego wśród pracowników podległych zakładów.

Skorowidz nie wymienia też przepisów prawa cywilnego, jak również przepisów o postępowaniu administracyjnym i o postępowaniu cywilnym. Nie należy wszelako zapominać, że wymienione przepisy mają zastosowanie w sprawach z dziedziny wynalazczości. Wystarczy wspomnieć o umowach, pełnomocnictwach lub o postępowaniu przed poszczególnymi instancjami Urzędu Patentowego R. P. w sprawach projektów wynalazczych.

Objęte indeksem przepisy są zamieszczone w Wiadomościach Urzędu Patentowego, wydawanych przez Urząd Patentowy R. P. w Warszawie, Al. Niepodległości 188. W Wiadomościach są również publikowane w tłumaczeniu na język polski zagraniczne teksty aktów prawnych z zakresu prawa wynalazczego.

Na uwagę zasługuje wydawnictwo Polskich Wydawnictw Gospodarczych z 1951 r. p.n. „Przepisy o wynalazkach, wzorach i znakach towarowych“.

Dział I

*) Dział I indeksu dzieli się na pięć grup. W grupie pierwszej podano rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.3.1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych oraz akty ustawodawcze, które zmieniły to rozporządzenie. Jak zaznaczono jednolity tekst tego rozporządzenia wraz z objaśnieniami jest zamieszczony w Wiadomościach Urzędu Patentowego z 1951 r. Grupa druga obejmuje akty normatywne, regulujące zagadnienie wynalazków i wzorów użytkowych dotyczących obrony Państwa. Grupa trzecia zawiera obowiązującą od dnia 26.8.1950 r. ustawę z dnia 18.7.1950 r. Zarządzeń wykonawczych do tej ustawy dotychczas nie ogłoszono. W grupie czwartej znajdują się przepisy wykonawcze do rozporządzenia z 22.3.1928 r. oraz przepisy, wydane w celu szybkiego udostępnienia gospodarce narodowej opatentowanych wynalazków i zarejestrowanych wzorów użytkowych (lit. g i h).

Dział II

Dział ten obejmuje przepisy dotyczące wynalazków, wzorów, udoskonałeń technicznych i usprawnień, dokonanych przez pracowników władz, urzędów, społecznych zakładów pracy i organizacji społecznych. Akty te normują prawa i obowiązki twórców pracowniczych projektów wynalazczych oraz wykonywanie tych projektów przez jednostki gospodarki społecznej. Dekret z dnia 12.10.1950 r. o wynalazczości pracowniczej (pkt. 1) posiada charakter ramowy. Ustala jedynie zasady, precyzuje podstawowe pojęcia, upoważnia do wydania szczegółowych przepisów. Wydana na podstawie tego dekretu uchwała Rady Ministrów z dnia 14.4.1951 r. w sprawie wynagradzania twórców pracowniczych projektów wynalazczych weszła w życie dnia 5.5.1951 r. i jednocześnie uchyliła wszystkie ogłoszone uprzednio przepisy w wymienionej sprawie jak: okólnik b. Ministra Przemysłu Nr 243 z dnia 16 marca 1946 r. w sprawie wykorzystywania i premiowania pomysłów wynalazczych w zakładach pracy (Dz. Urz. Min. Przem. Nr 5, poz. 43), okólnik b. Ministra Przemysłu i Handlu Nr 14 z dnia 21 października 1948 roku w sprawie wykorzystywania i premiowania pomysłów wprowadzających ulepszenia lub usprawnienia w zakładach pracy (Dz. Urz. Min. Przem. i Handlu z 1948 r. Nr. 24, poz. 306 oraz Biuletyn PKPG z 1950 r. Nr 7, poz. 105 i Nr 13 poz. 158).

Cytowany dekret z dnia 12.10.1950 r. zawiera delegacje do ogłoszenia wykonawczych aktów prawnych m.in. o rozpowszechnianiu (wykonywaniu) pracowniczych projektów wynalazczych, o organizacji, zakresie działania i trybie postępowania władz z zakresu wynalazczości pracowniczej, o źródłach i sposobach finansowania wynalazczości pracowniczej i o premiowaniu za pomoc techniczną, udzielaną przy opracowywaniu wymienionych projektów. Do czasu wydania zarządzeń wykonawczych pozostają nadal w mocy akty normatywne, wydane przed wejściem w życie wzmiankowanego dekretu.

*) Obowiązuje dotychczas ze zmianami i uzupełnieniami.

Należy podkreślić, że w dziedzinie ochrony własności przemysłowej (patenty, prawa z rejestracji wzorów) do pracowniczych wynalazków i wzorów stosują się przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.3.1928 r. oraz obowiązujące akty normatywne, zamieszczone w dziale I indeksu. Przepisy objęte działami I i II indeksu stanowią całość i łącznie tworzą jednolity system polskiego prawa wynalazczego.

Dział III

Do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 20.12.1949 r. o utworzeniu Kolegium Rzeczników Patentowych instytucję rzecznictwa patentowego normowały przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22.3.1928 r. oraz przepisy innych aktów prawnych, które utraciły moc obowiązującą. Kolegium Rzeczników Patentowych istnieje od dnia 29.3.1950 r. Mieści się w Warszawie przy Al. Niepodległości 188. Posiada oddziały w Gliwicach — ul. Paderewskiego 5, Łodzi — ul. Piotrkowska 126, Krakowie — ul. Świerczewskiego 21 i w Poznaniu — ul. Wojskowa 19. Jest powołane m. in. do udzielania porad oraz pomocy technicznej i prawnej, jak również do zastępowania przed Urzędem Patentowym R. P. w sprawach wynalazków i wzorów. Do zastępowania przed Urzędem Patentowym R. P. są również uprawnieni adwokaci, którzy nie mogą być jednak pełnomocnikami w sprawach zgłoszeń wynalazków i zgłoszeń wzorów użytkowych.

Dział IV

Dział ten obejmuje przepisy, które normują organizację, zakres działania i tryb postępowania władz i instytucji z zakresu wynalazczości. Do władz tych należy przede wszystkim Urząd Patentowy R. P., podległy bezpośrednio Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego oraz ministerstwa i centralne urzędy. Na szczególną uwagę zasługują komisje wynalazczości w społecznych zakładach pracy oraz kluby techniki i racjonalizacji.

Dział V

W dziale tym zamieszczono wiążące Polskę podstawowe akty prawne z dziedziny tzw. ochrony własności przemysłowej, obejmującej wynalazki, wzory i znaki towarowe.

Dział VI

Dział ten dotyczy dziedziny usprawnień pracowniczych we władzach i urzędach. Od dnia 1.1.1951 r. obowiązuje zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 2.12.1950 r., które uchyliło: okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1949 r. w sprawie Komisji projektów usprawnienia administracji publicznej (Monitor Polski Nr A-57, poz. 755) i okólnik Prezesa R. M. z dnia 13 marca 1950 r. w sprawie funduszu na nagrody pieniężne za projekty usprawnienia administracji publicznej (Monitor Polski Nr A-30, poz. 1626).

Bronisław Bulwicki
Jan Dalewski

Wzór wniosku arbitrażowego

Do
Okręgowej Komisji Arbitrażowej
w
wnoszą
Zakłady im.
mające siedzibę w
reprezentowane przez dyrektora
i zastępcę dyrektora
Wartość przedmiotu sporu 16.200 złotych.
.....
przeciwko
Spółdzielni Spożywców w
mającej siedzibę w
reprezentowanej przez Przewodniczącego Zarządu
i członka zarządu

Wniosek o rozpoznanie sporu

Strona powodowa dostarczyła na zamówienie pozwanej Spółdzielni 120.000 sztuk cegieł zakwalifikowanych jako gat. I, za które należność wynosiła zł. 18.000.

Przesłana na inkaso bankowe faktura na powyższą dostawę nie została wykupiona przez stronę pozwaną, która zgłosiła zarzut, że otrzymane przez nią cegły nie odpowiadają zamówieniu co do jakości, a następnie przesłała odpis sporządzonego w tym przedmiocie protokołu z udziałem czynnika społecznego zgodnie z § 29 ogólnych warunków dostaw wapna, cementu i innych materiałów budowlanych (zał. Nr. 11 do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 26.8.1950 r.).

Strona powodowa po otrzymaniu odpisu protokołu zgodnie z § 30 tychże ogólnych warunków dostaw delegowała swego przedstawiciela na miejsce budowy, gdzie odebrana cegła była złożona i tam w obecności przedstawiciela pozwanej spółdzielni pobrane zostały próbki dostarczonej cegły.

Pobrane w sposób przepisowy próbki przesłane zostały do badania technicznego do Laboratorium Politechniki w, które wydało następnie orzeczenie, że dostarczoną cegłę należy zaliczyć do gat. II.

W związku z powyższym orzeczeniem strona powodowa obniżyła pierwotnie żadaną cenę do kwoty 16.200

złotych zgodnie z obowiązującym cennikiem dla cegieł gat. II i fakturę przesłała ponownie na inkaso bankowe. Jednakże strona pozwana pomimo wezwania Banku z dnia 7 maja 1951 r. uchyliła się od zapłaty i postawiła nabytą cegłę do dyspozycji strony powodowej, twierdząc, że do projektowanej budowy składu konieczna jest cegła gat. I.

Twierdzenie to jest bezzasadne, gdyż cegła miała być użyta do budowy składu jednokondygnacyjnego, a do tego celu zgodnie z załączoną opinią Instytutu Techniki Budowlanej może być użyta cegła II gat. posiadająca dostateczną wytrzymałość dla tego rodzaju budowli.

Jakkolwiek winą strony powodowej jest to, że zamiast zamówionej cegły gat. I dostarczyła cegłę gat. II, okoliczność ta nie upoważnia strony pozwanej do postawienia otrzymanej cegły do dyspozycji i żądania dostarczenia innej cegły, a jedynie do żądania stosownej obniżki ceny, co strona powodowa już uwzględniła w fakturze z dnia 4 maja 1951 r.

Wobec tego, że wezwanie do dobrowolnego pokrycia należności pozostało bez skutku prosimy Okręgową Komisję Arbitrażową:

o zasądzenie na rzecz Zakładów im.
od Spółdzielni
kwoty złotych 16.200 (szesnaście tysięcy dwieście)
z 8% od dnia 14 maja 1951 r. do dnia zapłaty oraz
kosztów postępowania arbitrażowego.

W załączeniu składamy:

odpis protokołu o wadach jakościowych sporządzony przez stronę pozwaną,
odpis protokołu pobrania próbek dostarczonej cegły,
odpis orzeczenia Laboratorium Politechniki w
odpis opinii Instytutu Techniki Budowlanej,
odpis pisma strony pozwanej do Banku,
odpis wezwania do dobrowolnej zapłaty z dowodem doręczenia,
odpis wniosku i załączników dla strony pozwanej.

Należne opłaty arbitrażowe w kwocie zł 330 zostały przełane na konto PKO Nr w na dowód czego załączamy odpis polecenia dokonania przelewu.

Na arbitra wyznaczamy ob.
zatrudnionego w

(Pieczęć)

2 podpisy

a. h.

Wydawca „POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE“ Warszawa, ul. Poznańska 15, tel. 7-39-45.

Redakcja: Komitet Redakcyjny — Buczkowski Stefan, Hermelin Aleksander, Mayzel Jerzy,
Mizera Stefan (red. naczej.), Przymusiński Czesław, Rzepka Zbigniew

Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 4 m. 2, telefon 8-12-19

Prenumerata i kolportaż: PPK „Ruch“ Warszawa, ul. Srebrna 12, tel. 8-71-80. Konto PKO I-14396

Warunki prenumeraty: rocznie 48 zł, półrocznie 24 zł, kwartalnie 12 zł.

Zamówiono dn. 28.6.51. Podpisano do druku dn. 12.7.51. Nakład 8.300 egz. Papier druk. sat. kl. VII, 60 gr.,
format 61 × 86. Zakł. Graf. Wydawn. Dom Słowa Polskiego, Warszawa, pl. Kazimierza Wielkiego.
Zam. 1078. Obj. 2 1/2 art. 2-B-35336.